rea panoramică a Sibiului,
imagine încîntătoare. Cînd
zi în acest oraș-cetate, vesti-
ecutului te întîmpină nostal-
ferindu-ți mărturii istorice,
e îmbie la cunoașterea lor.
astfel se explică, bogata tra-
ibiană în cercetările atît de
ale trecutului.

continuarea acestei tradiții,
ia filateliștilor din Republica
stă România, filiala Sibiu, a
inițiativa, prin președintele ei,
cadrul cercului de studii al
ției, să se întocmească o istorie
ă a Sibiului.

ntocmi o lucrare de cercetare
ă, presupune a avea la dispo-
materialul necesar studierii
ia....

ul ne-a oferit tot ce ne trebuia.
ngă colecții importante, am
în Arhivele Statului din Sibiu,
ase documente, care au stat
za lucrării și ceea ce este deo-
de important, ne-am bucurat
ncursul activ din partea direc-
ui și al personalului instituției.

Emanoil Munteanu

ISTORIA POȘTALĂ A SIBIULUI PINĂ LA UNIRE

Sibiu, 1980
Editat de revista TRANSILVANIA

Coperta de ŞTEFAN TANCOU

Cuvînt înainte

Prezenta lucrare este un studiu de istorie poștală, cu referire generală la Transilvania și cu dezvoltare specială asupra orașului Sibiu. Studiul pornește de la epoca ocupației romane a Daciei, parcurge etapele istorice mai importante din întreg evul mediu și ajunge în sfîrșit pînă la Unirea cea mare din anul 1918, firul conducător fiind evoluția poștei în această parte a Țării noastre.

Sibiul a fost multă vreme sediul direcțiunii poștale a Transilvaniei, de unde se dirija activitatea poștală a întregii provincii. Mai mult chiar, această direcțiune poștală dirija și poșta consulară austriacă din Principatele Române. Arhivele Statului din Sibiu, bibliotecile și colecțiile diverse conțin multe materiale inedite, care au stat la îndemînă și pe care autorul le pune, pentru prima dată, la dispoziția publicului cititor.

Lucrarea nu se mărginește la o acumulare de date rezultate din literatura existentă și cunoscută, ci, pe baza cercetărilor făcute, aduce o contribuție proprie importantă la completarea unor lipsuri sau la îndreptarea unor erori. Astfel se prezintă, printre altele, registrele ținute în limba latină de către oficiile poștale, itinerariile cu distanțele între localități, pentru taxarea trimiterilor poștale, orariile poștalioanelor, sediul carantinei poștale de la Turnu Roșu, descrierea carantinei în Muntenia din anul 1838, făcută de către presa din Transilvania, legi și instrucțiuni poștale, ștampile necunoscute pînă în prezent și ordinea cronologică a apariției ștampilelor.

La descrierea poștei locale Păltiniș apar o serie de modificări și noutăți, față de cele cunoscute pînă acum. Pe baza materialului nou cercetat se stabilește funcționarea acestei poște particulare pînă în anul 1930; emisiunea a treia este de fapt o reimpresiune; s-au stabilit caracteristicile valorii de 5 haleri, în coală, la emisiunea din anul 1900; plicul cu imaginea mărcii din emisiunea 1910 nu este un întreg poștal; se prezintă o nouă ștampilă poștală „Hohe Rinne", etc.

Toate acestea la un loc dau lucrării un caracter de cercetare minuțioasă și prezintă o contribuție prețioasă la studiul istoriei poștale.

Totodată trebuie subliniat că lucrarea lui Emanoil Munteanu este prima de acest gen, care tratează funcționarea și evoluția unui oficiu poștal de provincie, cu lăudabila intenție de a o integra în istoria poștală a Republicii Socialiste ROMÂNIA.

ION OPRIȘ
Membru de onoare al A.F.R.
Președintele Filialei A.F.R. Sibiu

INTRODUCERE

Vederea panoramică a Sibiului oferă o imagine încîntătoare. Cînd pătrunzi în acest oraş-cetate, vestigiile trecutului te întîmpină nostalgic, oferindu-ţi mărturii istorice care te îmbie la cunoaşterea lor. Poate că astfel se explică bogata tradiţie sibiană în cercetările atît de variate ale trecutului.

În continuarea acestei tradiţii, Asociaţia filateliştilor din Republica Socialistă România, filiala Sibiu, a luat iniţiativa, prin preşedintele ei, ca, în cadrul cercului de studii al Asociaţiei, să se întocmească o istorie poştală a Sibiului.

A întocmi o lucrare de cercetare istorică presupune a avea la dispoziţie materialul necesar studierii acesteia, cunoştinţe de specialitate şi de limbi străine, pentru a putea pătrunde în tainele filelor îngălbenite. Din acest punct de vedere Sibiul ne-a oferit tot ce ne trebuia. Pe lîngă colecţii importante, am găsit în Arhivele Statului din Sibiu preţioase documente, care au stat la baza lucrării, bucurîndu-ne din plin de concursul activ al directorului şi al personalului instituţiei. În afară de aceasta am avut la dispoziţie şi o serie de lucrări vechi şi de actualitate, istorice şi filatelice, din biblioteci particulare, care ne-au fost de mare folos. Acolo unde documentele nu ne-au lămurit, asupra unor detalii pe care le-am crezut necesare, cum a fost locul exact unde se afla carantina din trecătoarea Turnu Roşu şi sediul administrativ al acesteia, ne-am deplasat la faţa locului unde, cu ajutorul localnicilor, am reuşit, pe baze comparative cu documentele epocii, să determinăm cu exactitate amplasarea acestora „illo tempore".

Unele date în legătură cu dezinfectarea scrisorilor, ca şi păreri asupra structurii lucrării, ne-au fost împărtăşite de cunoscutul filatelist Nicolae Tripcovici. Acestuia i se datoreşte cuprinderea în lucrare a capitolului poştei locale Păltiniş. De asemenea am obţinut date, prin corespondenţă, de la filatelişti din capitală şi din alte oraşe ale ţării, care ne-au dovedit că filateliştii noştri nu sînt simpli colecţionari de mărci, ci mulţi reuşesc să îmbine această pasiune cu cercetarea în detaliu a evenimentelor şi cauzelor care au format ambianţa în care au apărut mărcile şi ştampilele poştale respective.

La întocmirea acestei lucrări un rol important l-a avut faptul că filatelistul Ludovic Dengel ne-a pus la dispoziţie colecţia sa de ştampile prefilatelice sibiene şi tot materialul strîns de el în timpul celor 50 de ani de activitate filatelică în legătură cu poşta locală Păltiniş. Din cele opt colecţii cercetate, direct sau din lucrări de referinţă, colecţia Dengel este cea mai completă.

Cercetarea şi interpretarea întregului material adunat ne-a dat posibilitatea depistării unor erori şi a unor descoperiri, faţă de datele publicate pînă în prezent, pe care le punem la dispoziţia cercetătorilor şi care reprezintă piese esenţiale în lanţul investigaţiilor iubitorilor de cunoaştere.

Istoria poştală a Sibiului are o însemnătate ce depăşeşte cadrul unei monografii, datorită faptului că Sibiul a fost mult timp sediul Direcţiunii Poştale a Transilvaniei şi, prin aceasta, a cuprins o zonă mai mare în care se aplicau regulamentele şi instrucţiunile vremii, dîndu-ne astfel o imagine de ansamblu asupra

funcționării poștei în Transilvania. De asemenea, legăturile poștale ale Sibiului cu Țările Românești și dirijarea poștei consulare austriece în aceste Țări prezintă un deosebit interes istoric și filatelic.

Cunoscînd că existența și funcționarea poștei răspunde unei necesități vitale în societate, deoarece prin ea se realizează contactul oficial și particular, social și economic, atît de necesar desfășurării vieții sub toate aspectele, cunoașterea evoluției acestei instituțiuni este interesantă și utilă, depășind cu mult tema curiozității filatelice.

Ne simțim datori să aducem mulțumirile cele mai alese tuturor celor care ne-au ajutat în cercetări, la realizarea grafică și la imprimare. Munca lor anonimă și colectivă a făcut posibilă prezentarea acestei lucrări.

S i b i u, mai, 1979

EMANOIL MUNTEANU

Capitolul 1

CONSEMNĂRI ISTORICE

1.1 POȘTA ROMANĂ ÎN DACIA.

Sibiul, așezare străveche a patriei noastre, păstrează în clădirile, pămîntul și oamenii săi multe pagini de istorie. Încă din epoca bronzului, cu cca. 1000 de ani înaintea erei noastre, au rămas urme în suburbia Sibiului—Guștericța, atestînd o viață organizată. O mare cantitate de materie primă și varietatea formelor ei indică existența, aici, la Sibiu, a unei turnătorii de bronz[1]. Atît în prima perioadă a fierului (cca. 800—300 î.e.n.), cît și în a doua (Laténe 300 î.e.n.—106 e.n.), așezările omenești au lăsat urme, care dovedesc că pe aceste locuri se desfășura o activitate organizată. Monedele din acea vreme, descoperite în cartierul Guștericța, arată că aici aveau loc legături comerciale, cu mult înaintea cuceririi Daciei de către romani.

În anul 106 e.n. împăratul Traian cucerește Dacia și, odată cu trupele romane, apare și organizarea administrativă, din care nu a lipsit nici poșta. Din simbioza populației autohtone dace cu coloniștii romani, rămași aici după terminarea serviciului militar, s-a format, în timp, poporul român, cu limba și obiceiurile proprii.

Imperiul roman a avut nevoie, în întinsele sale teritorii, de legături poștale pentru a le putea guverna. La sosirea romanilor în Dacia serviciul poștal parcursese o evoluție destul de lungă și era bine organizat. Inițial, transmiterea ordinelor pe uscat se făcea prin curieri pedeștri, apoi călări și cu căruțe. Pe mare erau folosite navele care legau punctele importante ale imperiului. Sub Cezar (46—44 î.e.n.), s-au introdus primii curieri călare permanenți, denumiți „Ponti equites". La început mesagiile erau verbale, iar cu timpul scrise și autentificate prin semnături și parafe. Istoricul latin Caius Suetonius Tranquillus[2], care a trăit pînă la mijlocul secolului al doilea e.n., arată că împăratul Augustus (44 î.e.n. — 14 e.n.), a organizat un serviciu poștal denumit „Cursus publicus". La început acest serviciu era asigurat prin oameni așezați pe drumuri militare, la distanțe mici, care transmiteau pe jos, din mînă în mînă, ordinele sau rapoartele respective. Acești curieri au fost înlocuiți, mai tîrziu, prin curieri călări sau prin căruțe.

Drumurile poștale au fost organizate în trei clase, după importanța lor: „Civitates", „Mutationes" și „Mansiones"[3]. Ele aveau un adăpost pentru curieri, o magazie de furaje, un grajd cu cai, fiind așezate la o distanță de o zi de mers.

Împăratul Augustus a folosit o parafă pentru autentificarea scrisorilor pe care le expedia. La început parafa reprezenta un sfinx, apoi figura lui Alexandru cel Mare și, în sfîrșit, figura sa proprie, gravată de celebrul sculptor în piatră Dioscurides. Scrisorile sale purtau și mențiunea datei, inclusiv ora de zi sau noapte, cînd au fost scrise. Ultima parafă a fost folosită și după moartea sa de către ceilalți împărați.

[1] Aurel Dumitrescu-Jippa și Nicolae Nistor, *Sibiul și ținutul în lumina istoriei I*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 6.

[2] Sueton, *Cäsarenleben*, Alfred Kröner, Verlag Stuttgart, gedruckt bei H. Rombach et Co, Freiburg i. Br., 1941, pp 94, 114.

[3] C. N. Minescu, *Istoria poștelor române*, Imprimeria Statului, 1916, p. 12.

Staţiune poştală romană. Reproducere după Minescu.

În organizarea poştală romană, pe lîngă curieri poştali normali mai găsim o poştă rapidă denumită „Cursus celer" sau „Cursus velox", care era servită de trăsuri uşoare denumite „Vereda", şi o poştă pentru transporturi grele denumită „Cursus clabularis", care era servită de căruţe mari denumite „Birota".

Pentru transportul corespondenţei particulare era nevoie de o autorizaţie specială denumită „Lettera evertionis", eliberată de pretorul localităţii. Supravegherea releurilor poştale era încredinţată unor funcţionari denumiţi „Manceps", desemnaţi de prefectul pretoriului. Conducerea serviciului poştal dintr-o provincie o avea „Prefaecti vehicularum", iar supravegherea releurilor poştale, la nivelul imperiului, se făcea de către „Judices curiosi". Serviciul poştal din întreg imperiul era condus de prefectul pretoriului roman, în numele împăratului.

Acest serviciu poştal a fost introdus, începînd cu secolul al doilea, şi pe teritoriul de astăzi al ţării noastre, deci inclusiv la Sibiu. Drumul cel mai important pentru Sibiu (Cedonia, cum se pare că se numea localitatea unde se găseşte astăzi cartierul Guşteriţei), era cel de pe valea Oltului. Acest drum făcea parte din drumul principal care trecea Dunărea la *Drobeta*-Turnu Severin şi se îndrepta, la răsărit, prin Răcari-*Amutrium*, Coţofeni-*Pelendava*, *Castra Nova*, pînă la Reşca (Comuna Dobrosloveni)-*Romula*, de unde mergea spre nord, pe valea Oltului, trecînd prin Enoşeşti (Comuna Piatra Olt)-*Acidava*, Drăgăşani-*Rusidava*, Ioneşti-*Ponte Aluti*, Slăviteşti (Comuna Sirineasca), Gura Văii-*Castra Traiana*, Cozia-*Arutela*, Cîineni-*Ponte Vetere*, Boiţa-*Caput Stenarum*, Sibiu-*Cedonia*, Miercurea-*Acidava*[4], şi se unea la *Apulum* cu alt drum ce venea de la apus. De la Alba Iulia drumul trecea prin Aiud-*Brucla*, Ocna Mureş-*Salinae*, Turda-*Potaissa*, Cluj-*Napoca*, pînă la Zalău-*Porolissum*.

[4] Sînt două Acidave: Enoşeşti-Acidava şi Miercurea-Acidava.

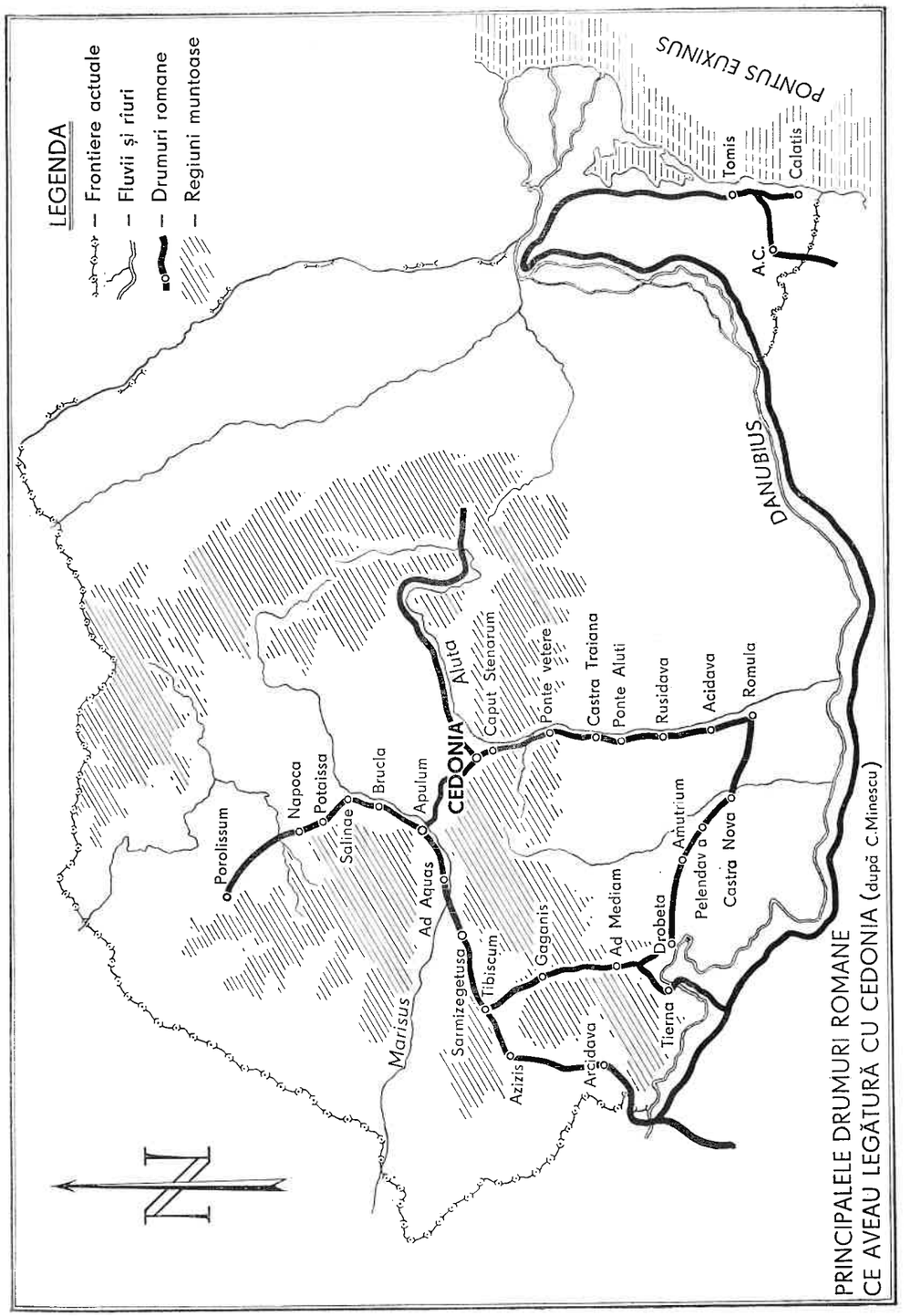

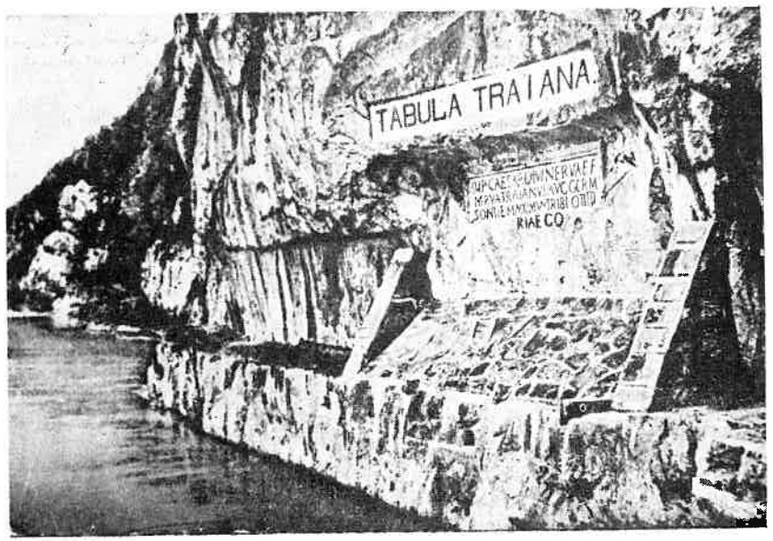

Inscripția „Tabula Traiana", descoperită în defileul Cazane (Dunărea), menționează construirea drumului roman, pe malul drept al Dunării, începută în timpul lui Tiberiu și terminată în vremea lui Traian.

Un alt drum important intra în țară pe valea Carașului pe la Varadia-*Argidava*, Berezovia, Fîrling-*Aezisis*, Valea Boului-*Caput Bubali*, pînă la *Tibiscum*, care se afla pe locul satului Jupa Zăgujeni (actualmente Daicoviciu), unde se unea cu drumul ce venea de la Orșova-*Tierna*, Herculane-*Ad Mediam*, Mehadia-*Praetorium*, Cornea-*Ad Panonios*, Teregova-*Gaganis*, Cîrpa-*Maselianis*. De aici drumul unit trecea pe la Ohaba Bistra-*Agnovia*, Voislava-*Pons Augusti*, Grădiște-*Sarmizegetusa*, *Ad Aquas*, Săutești-*Germizera*, Cicmău-*Petris*, Blandiana, Alba Iulia-*Apulum*.

De la Sibiu-*Cedonia*, un drum secundar se desprindea de la Boița și trecea spre răsărit, pe valea Oltului, pînă aproape de izvoarele sale, de unde se îndrepta prin Bretcu spre trecătoarea Oituz.

Împăratul Traian a terminat și drumul poștal care lega Moesia inferioară, prin *Durostorum*, *Tropaeum Traiani*, *Calatis*, cu Marea Neagră-*Pontus Euxinus*.

Nu este cazul să amintim, în lucrarea de față, toate drumurile existente în Dacia pe vremea romanilor. Reținem însă faptul că există o hartă în care sînt trecute toate drumurile imperiului roman, deci și cele din Dacia, cu stațiunile și distanțele lor. Harta este făcută pe pergament și, desfășurată, are o dimensiune de 6,82 m lungime, pe 34 cm. lățime. Această hartă este cunoscută sub denumirea de „Tabula Peutingeriana", după Konrad Peutinger (1465—1547), care a studiat-o în amănunțime, referindu-se la datele cuprinse în ea. Harta se găsește în Biblioteca Națională din Viena.

1.2. POȘTA ÎN SECOLELE IV—XV.

După retragerea administrației romane din Dacia, în anii 270/71 e.n., năvălirile barbare au avut drept consecință abandonarea utilizării și întreținerii drumurilor poștale vechi și, evident, legăturile poștale au avut de suferit. Deabia după ce s-au refăcut organizațiile politice, cu primele voievodate românești: al lui Menumorut, care cuprindea teritoriile între Mureș și Someș, cu centrul în cetatea Biharea, al lui Glad, conducătorul formațiunii politice între Mureș și Dunăre și Gelu, care activa între porțile Meseșului și izvoarele Someșului, cu centrul la Dăbîca[5], iar mai tîrziu odată cu înființarea statului maghiar, drumurile au început să fie folosite din nou pentru traficul mai mult sau mai puțin organizat. Desigur că și în această perioadă au fost folosiți curieri pentru transmiterea de ordine și rapoarte, că marii feudali, castelanii, cnezii, voievozii și mănăstirile aveau legături ocazionale cu caracter poștal. Curierii lor, fără a avea un program fix, transmiteau, cînd era nevoie, corespondența ce li se încredința.

Primul document ce-l avem despre poștă este un ordin al regelui Ladislau cel Sfînt, din 1093, care obligă pe nobili, biserici și sate să pună la dispoziția curierilor poștali cai, pînă la a treia localitate, și să le asigure circulația. O cronică a orașului Viena amintește că la primărie funcționa o cameră poștală (Botenstube) în anul 1360.

Localitățile mai importante aveau cîte un curier poștal călare (Postbote, Stadtreiter), care era utilizat la nevoie pentru transmiterea corespondenței, iar în timpul liber la alte însărcinări, ajutînd la încasarea impozitelor, sau îndeplinea funcția de crainic, curier, etc. Prin legăturile acestuia cu diverse personalități sau oficii, ca și datorită deplasărilor sale, era un oaspete căutat, pentrucă de la el se puteau afla multe noutăți, într-o vreme cînd nu existau alte mijloace de informare.

Sub regele Matei Corvin (1458—1490) au fost introduse și în Transilvania primele căruțe poștale cu cai. Acestea erau niște vehicole ușoare (cocsi), care permiteau o circulație rapidă și pe drumurile mai puțin întreținute.

Cuvîntul curier poștal se găsește, pentru prima dată, consemnat în documente, în anul 1491, cînd împăratul Maximilian I-ul cere orașelor să înființeze pe cheltuiala sa releuri de curieri.

În serviciul acestui împărat, ca și a predecesorului său Frederic al III-lea, se găsea o familie cu numele de Paar, însărcinată cu organizarea poștală[6]. Se obișnuia ca statul să concesioneze diferitele zone poștale unor oameni care prezentau garanții și asigurau funcționarea poștei pe socoteala lor, în conformitate cu stipulațiile

[5] C. C. Giurescu, *Istoria României în date*, București, Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 57.

[6] Dr. Rüdiger Wurth, *Die Erblandpostmeister von Paar und die Entwicklung der Briefpost in Oesterreich*, Artikel in der phil. Festschrift, Wien, 1975. pag. 8 și următoarele.

contractuale în schimbul unei sume dinainte stabilite. Familia Paar o vom mai întîlni pe parcursul lucrării, deoarece ea a primit o concesiune ereditară.

1.3. POȘTA ÎN SECOLELE XVI—XIX.

Începînd cu secolul al XVI-lea avem date documentare care atestă de fapt funcționarea unei poște în Transilvania. În anul 1551, sub regele Ferdinand I, s-a înființat o linie poștală care pornea de la Bratislava și trecea pe la Kosice, Sáros Patak, Tușnad, Zalău, Cluj, Aiud, Orăștie, Sibiu și se prelungea apoi pînă la Gherla. Acest serviciu poștal avea, după modelul austriac, stațiuni întreținute de stat pentru schimbul de cai (poște) . .

Către sfîrșitul secolului al XVI-lea, Anton Kurz constată existența unei poște organizate la Sibiu. Din socotelile primarului Johann Waida pentru anul 1593 rezultă că „... pentru scrisorile trimise la poștă s-a plătit 50 de dinari la data de 9 ianuarie 1593", iar la data de 13 iunie 1593 „... am trimis o serie de scrisori cu diligența la Reps (Rupea) și am plătit 60 de dinari".

Pentru a ne da seama de drumurile poștale din secolul al XVI-lea redăm itinerariul urmat de studentul francez Pierre Lescalopier[8] în drumul său de la Constantinopol spre Franța. El trece de la Boccaretsche (București) prin Tergovistemetropolitaine de la Walachie-, Rucar, Terchvar (Bran), Noistat (Cristian), Brassowia (Brașov), Fougarest (Făgăraș), Kerz (Cîrța), Flalda (Fofeldea), Casteihaulze (Caşolț), Hermastadt (Sibiu), Hamelac (Amnaș), Mihbac (Sebeș), Alba Iulia. La Satu Mare călătorul francez părăsește Transilvania.

Un document din anul 1622[9] ne arată că un urmaș al familiei Paar, și anume Hans Christoph Paar, a cumpărat de la Hans Jakob Magno dreptul de a organiza și încasa tarifele poștale în Ungaria, Bohemia și provinciile încorporate de aceasta din urmă, cu excepția Sileziei. În anul 1630 numitul Paar preia și poșta austriacă internă. Această familie, care a obținut dreptul ereditar de organizare poștală, a înființat rute poștale care au satisfăcut atît necesitățile autorităților cît și cele particulare. Una din aceste rute poștale trecea pe la Pressburg (Bratislava), Kaschau (Kosice), Sibiu și se termina la Brașov.

În urma unor abuzuri comise de funcționari și militari cu rechiziționarea cailor de poștă, căruțe și alimente, Gheorghe Rákóczi, principele Transilvaniei, interzice, la 22 septembrie 1637, tuturor militarilor și funcționarilor să mai ceară, fără permis special, cai de poștă, căruțe sau alimente, de la comuna Drăușeni[10].

În secolul al XVII-lea este amintită o altă călătorie pe meleagurile noastre făcută de ambasadorul suedez Gotthardi Vellings[11] care a trecut prin Transilvania, în anul 1656, pe următorul traseu: Gros Varadin (Oradea), Huniad (Huedin),

[7] Anton Kurz, *Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens*, Brașov, Gött, 1844, pp. 284, 499.

[8] P. Cernăvodeanu, *Călătoria lui Pierre Lescalopier*, în „Studii" vol. IV. București

[9] Dr. Rüdiger Wurth, *op. cit.*, p. 10.

[10] *Inventar foi volante Fond Brukenthal*, Arhivele Statului Sibiu, 5—1—10—590/Nr. 279.

[11] Franz Babinger, *Passage des königlichen schwedischen H. Ambassadeur Gotthardi*, Leyden Sl Brill, p. 174. , l. a.

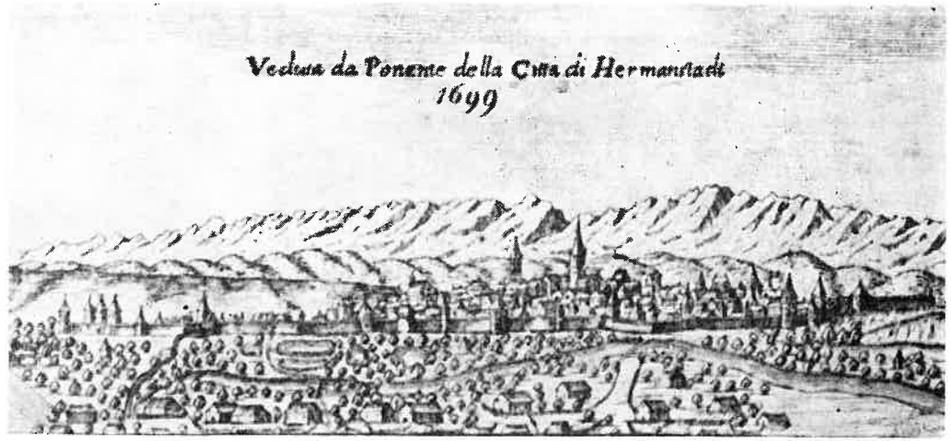

Orașul Sibiu, gravură din anul 1699 de G. M. Visconti.

Cappus (Căpuș), Clausenburg (Cluj), Porda (Turda), Engedinum (Aiud), Weissenburg (Alba Iulia), Müllenbach (Sebeș), Hermannstadt (Sibiu), Löschkirch (Nocrih), Braller (Bruiu), Grossschenk (Cincul), Kleinschenk (Cincșor), Fagaratsch (Făgăraș), Corona (Brașov), Targovisce (Tîrgoviște), Bochuritz (București), Silistria (Silistra).

La 15 februarie 1690 apare patenta principelui Mihai Apafi, cu privire la furnizarea de căruțe, cai de poștă și animale de tracțiune, prin care se reglementează modul legal de utilizare a acestora[12].

Organizarea poștală din Transilvania a fost preluată de familia Paar în anul 1691, cînd Transilvania a trecut sub dominație austriacă, și a păstrat-o cu o mică întrerupere și după preluarea poștei de către stat, care a avut loc în Austria în anul 1722.

Între anii 1707—1711 principele Franz Rákóczi II întemeiază prima poștă națională maghiară, cu angajați în uniformă, introducînd și un regulament foarte sever. Întîrzierea trimiterilor poștale se pedepsea cu înlocuirea șefului de poștă respectiv, iar lipsa evidenței scrisorilor și a călătorilor, pierderea sau deschiderea scrisorilor se pedepsea cu moartea. După anul 1711 poșta trece din nou sub administrația familiei Paar.

În timpul domniei împăratului Carol al VI-lea (1711—1740), se reface drumul care lega Transilvania de Oltenia prin Turnu Roșu, cunoscut sub numele de „Via Carolina". Inițiativa a avut-o Steinville, iar execuția s-a făcut pe timpul generalului Virmont, în anii 1717—1719, cînd acesta era comandantul trupelor din Transilvania, cu sediul la Sibiu. Conducerea lucrărilor a avut-o Friederich Schwanz von Springfels. Drumul a urmat vechiul traseu roman, pe malul Oltului, pe care Springfels l-a lărgit. Sibienii au fost obligați să contribuie cu mîna de lucru la construirea acestui drum.

În anul 1745, pe timpul împărătesei Maria Thereza, s-a deschis linia poștală pe distanța Viena—Ofen—Timișoara—Sibiu, care circula dus-întors, odată la patru săptămîni. La data de 1 iunie 1749 s-a deschis linia poștală pentru scrisori și călători Viena—Brno, servită de trăsuri poștale denumite diligențe sau poștalioane, care circulau odată pe săptămînă și care completau linia poștală anterioară. În această

[12] Inventar doc. foi volante, fd. Brukenthal, 5—1—10—248/nr. 275.

Via Carolina, deschisă în anul 1719, gravură de epocă.

perioadă apar instrucțiunile poștale din 14 decembrie 1748, completate ulterior printr-o serie de decrete și instrucțiuni, care au creat un serviciu poștal de prim rang pentru acea epocă.

Drumul bănățean care trecea, în anul 1756, spre Sibiu, prin Săliște, Mag, Cristian s-a schimbat, în anul 1818, prin Săcel. De asemenea drumul Sibiu—Brașov a trecut, pînă în anul 1808, prin Cașolț—Porumbac, după care s-a schimbat prin valea Hîrtibaciului spre Brad.

Sibiul, ca centru administrativ și comercial, a deschis mereu noi drumuri. Astfel, putem cita drumul Sibiu—Mediaș—Sighișoara—Bistrița—Prundul Bîrgăului, care s-a prelungit prin Bucovina spre Lemberg. Conducerea Sibiului hotărește, în anul 1714, repararea tuturor drumurilor și a podurilor, care au avut de suferit de pe urma răscoalei lui Rákóczi. Această reparare cădea în sarcina localităților pe unde trece drumul respectiv, fără vreun ajutor din partea statului.

Într-un document[13] ni se semnalează că, la data de 19 decembrie 1735, administrația îl vestea pe inspectorul general provincial „... că a trimis, la Sibiu, rapoartele cu această poștă de marți." Un alt raport, din aceiași sursă[14], face mențiune despre „... poșta meșterii care sînt pe drumul cel mare al Sibiului pînă în Craiova".

Serviciul poștal transilvănean, deci și cel din Sibiu, era dirijat de Direcțiunea poștală din Viena. În anul 1755 această direcțiune s-a transformat în Comisia poștală a curții imperiale. Sub împăratul Josif al II-lea (1780—1790) s-a înființat Direcțiunea poștală pentru Transilvania (Postdirektion für Siebenbürgen), în cadrul Direcției poștale centrale (Hauptpostdirektion) din Viena, cu sediul la Sibiu, sub conducerea unui prefect poștal.

La deschiderea cursei poștale Viena—Sibiu, printr-un edict imperial din 28 iunie 1754[15], s-a dispus ca drumul prin Banat, spre Sibiu, să fie menținut în stare

[13] *Inv. doc. foi volante*, Arhivele St. Sibiu, fond Brukenthal, 7/1—1—5; f 21.

[14] *Doc.* Arh. Statului Sibiu, 42, Fg. 6—9, Nr. 27.

[15] Emil Sigerius, *Chronik der Stadt Hermanstadt*, Sibiu, 1929, Ed. J. Drotleff p. 29,

de circulație, cu cruțarea pe cît posibil a oamenilor nevoiași (misere contribuens plebs), dar cu toată răspunderea funcționarilor jurisdicției imperiale. O altă circulară[16], din 21 iunie 1762, adresată Gubernio Cibiny (Samuel Brukenthal), amintește dispoziținea ca să se ia măsuri pentru remedierea stațiunilor poștale defecte (... ad regulandos Postarum defectui ...).

Un astfel de edict se repetă și cu ocazia călătoriei lui Josif al II-lea, în anul 1768, dar nepunîndu-se la dispoziție nici un ajutor din partea statului, toată munca și toate greutățile cădeau în sarcina celor nevoiași și necăjiți. Rezultatele au fost pe măsura mijloacelor afectate, adică nule. Drumurile erau într-o stare deplorabilă. Bunul mers al serviciului poștal mai avea de luptat cu cenzura și cu proasta organizare a acesteia, care făcea să se piardă multe scrisori. Oficiul poștal din Sibiu s-a plîns de neregulile datorite cenzurii militare. Ca urmare, Maria Thereza a semnat un document[17] prin care se face cunoscut că „Controlul poștei nu poate fi oprit ...; este voința noastră ca toată corespondența și pachetele să fie predate poștei din Sibiu, în afara celor suspecte, pentru a fi împărțită la timp și totodată percepîndu-se o taxă de poștă pentru ele". Cu alte cuvinte cenzura trebuie menținută, dar generalul comandant poate face aceasta numai cu o motivare serioasă, iar în predarea corespondenței către poșta din Sibiu trebuie introdusă ordinea. Acesta este primul document despre cenzură cunoscut în Sibiu.

Iată cum arăta, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, evidența corespondenței și a taxelor poștale încasate și ținute de oficiile poștale, inclusiv oficiul poștal din Sibiu:

Nomen et character Partis Consilium Anlae Bellicum			Tempus 1. ma Angaria Anni 1790		Nomen Postae oficii sive Stationes Vienna		
Nrus Postae	Nrus Litera	Quorsum et unde	Traditum et preceptum cui? et quo?	Pondus	Taxa Literarum	Summa	Subscriptio
Die 3a	9br88	Translat.				5,8	
1.	1.	Pragam	Rei Tormen Praesidialis	10	1,10		
	2.	Budam	Praesidial Comando	5	— 40		Postae
	3.	Leopolem	Super-Armor Praef.	7	—,52		traditum 31a. 9br1788
				22		2,02	

Originalul registrului se găsește la Arhivele Statului Sibiu, document Q—1—4—Nr. 80/3305/1789. Se ținea în partidă dublă.

Printr-o dispoziție din anul 1771, localitățile cu stațiuni poștale mari erau obligate să asigure terenuri de păscut pentru caii poștei. Mai tîrziu, în anul 1810, printr-o hotărîre luată de guvernul (gubernium) Transilvaniei de la Cluj, s-a dispus să se dea opt jugăre de pășune și pămînt arabil șefului de poștă.

[16] *Document 1—Q—1—4—Nr. 80*, Arhivele Statului Sibiu.

[17] Cf. Mircea Stoia, în „Flacăra Sibiului" din 15 iulie 1967; după un document din „Arhivele Statului" Sibiu, 9 februarie 1752.

Începînd din 18 septembrie 1772 s-a introdus expedierea regulată a scrisorilor şi pachetelor, iar în anul 1775 măsura s-a referit la bani şi scrisori recomandate. Ca dată a introducerii scrisorilor recomandate, la Sibiu, cercetătorul Szekula indică anul 1788[18].

De-abia în anul 1777 situaţia drumurilor în Transilvania s-a schimbat. Guvernatorul Samuel Brukenthal a dat dispoziţii de a se aduna mijloacele financiare necesare din contribuţiune generală, ceace a oferit baza materială destinată acestei acţiuni.

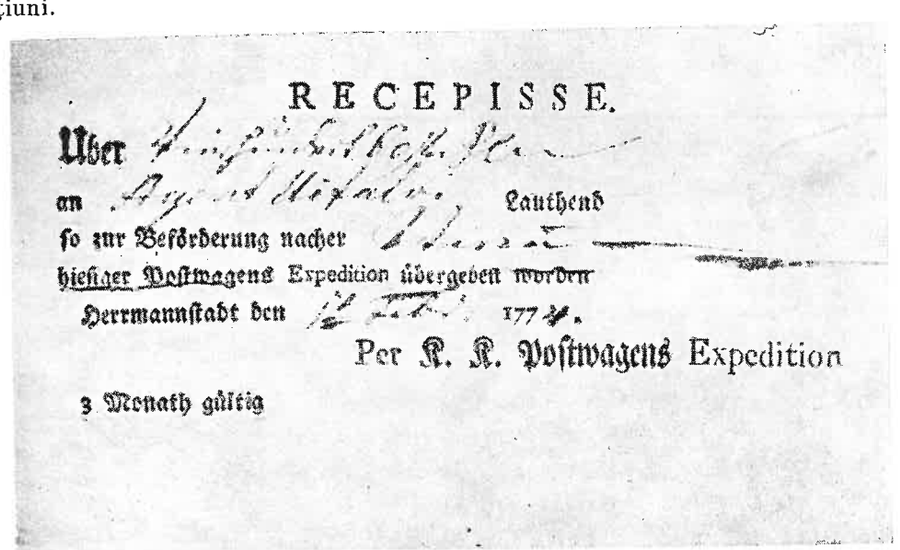
RECEPISSE.

Uber

an Lauthend

so zur Beförderung nacher

hiesiger Postwagens Expedition übergeben worden

Herrmannstadt den 177

Per K. K. Postwagens Expedition

3 Monath gültig

Recipisă de predare a 400 de scrisori, de către K. K. Postwagen-expedition Herrmannstadt, agentului Uifalvi, la 1 februarie 1774.

a) Un curier poştal în acţiune.

În dimineaţa zilei de 1 februarie 1774 vîntul obişnuit, care bătea dinspre Turnu Roşu-Tălmaciu, era mai puternic ca de obicei. De la începutul zilei zăpada atîrna pe cer deasupra Sibiului, dar era oprită de vîntul rece care, aidoma unui zid, oprea fulgii în norii groşi ce veneau dinspre miază noapte. Se simţea parcă mirosul zăpezii îngrămădite şi chemarea de nuntire a pămîntului îngheţat, după acoperirea ei albă dătătoare de rod.

Uifalvi era îngrijorat. Trebuia să plece la Viena cu corespondenţa preluată de la Sibiu, unde funcţiona cel mai important oficiu poştal pentru Transilvania. Drumurile erau în stare proastă, dar acuma, iarna, erau îngheţate. Numai de nu ar ninge prea mult, căci atunci caii vor înainta cu greu. Unde mai pui că Mărginenii sînt în răscoală împotriva sibienilor care le-au impus dări prea mari şi cine ştie ce se mai poate întîmpla pe drum ... ! Cu paşi grăbiţi se îndreaptă spre Piaţa Mare, la sediul poştei, ca să preia corespondenţa. Cît timp va fi nevoie oare? În orice caz lui îi revine sarcina cea mai grea, deoarece grosul corespondenţei se trimite prin el cu diligenţa. Poşta călare nu ia decît urgenţe limitate.

[18] Szekula, *Briefmarken Verkehr*, Revistă filat., 20 aprilie 1908, p. 16.

În camera încăpătoare, cu arcade masive care sprijineau puternic bolţile, doi oameni lucrau de zor. Fiecare scrisoare trebuie verificată. Nu rareori se întîmplă ca expeditorul să nu treacă decît numele destinatarului şi să uite localitatea. Nu cumva să fi scăpat vreuna din astea ! Apoi, pentru taxare era nevoie să se stabilească greutatea scrisorii. Cele achitate pentru expediere trebuiau însemnate cu menţiunea scrisă de mînă „Franco“, pentru a se deosebi de celelalte care se achitau la predare. Era multă bătaie de cap ! Dar cînd mai erau şi scrisori prin care se trimeteau bani, trebuia aplicată ceară roşie, cu sigiliul de expediere prin diligenţă şi, pentrucă nu se desfăceau, ci se taxau după valorile declarate de expeditor, trebuia să se înscrie şi menţiunea „valoare declarată“.

Uifalvi recunoscu că este mult de lucru, dar îi rugă să se grăbească, pentrucă are un drum lung de făcut; vrea să profite de lumina zilei şi de drumul neacoperit încă de zăpadă. Dacă pleacă în jurul prînzului poate ajunge la prima poştă înainte de înserat.

Cererea lui trebuia luată în seamă. Uniforma pe care o purta — şi nu se putea spune că nu-i stătea bine — precum şi răspunderea mare care i se încredinţase dădea cererii sale o autoritate de necontestat. În afară de aceasta, Uifalvi mergea la Viena şi ar putea răspîndi zvonuri uricioase despre poşta din Sibiu ... Dar, poate ar putea fi şi de ajutor ! Ce ar fi dacă am avea nişte ştampile şi în loc să scriem încet cu mîna „v. Hermannstadt“, data sau mai ştim noi ce însemnări care se repetă mereu la multe scrisori, am aplica ştampilele printr-o simplă mişcare a mîinii? S-ar cîştiga mult timp, aşa cum se întîmplă acuma cu recipisele de predare-primire, care sînt tipărite şi nu mai dau bătaie de cap cu scrisul, ci completezi doar două-trei cuvinte, în loc de o pologhie întreagă. Dealtfel, el a răspîndit svonul că la Viena şi Kaschau ar fi astfel de ştampile. Să-l punem să vorbească cu prefectul nostru poştal ! Poate este chiar mai bine să vorbească cu cei de la Viena, ca să dea ordin ! Lucruri simple, pe care oricare dintre noi, care lucrăm aci, le vede şi le înţelege, cei mari nu le văd sau nu vor să le vadă. Dar ceeace intrigă este faptul

Drumul pe valea Oltului şi ruinele turnului de pază. Litografie din anul 1830, de Franz Neuhauser.

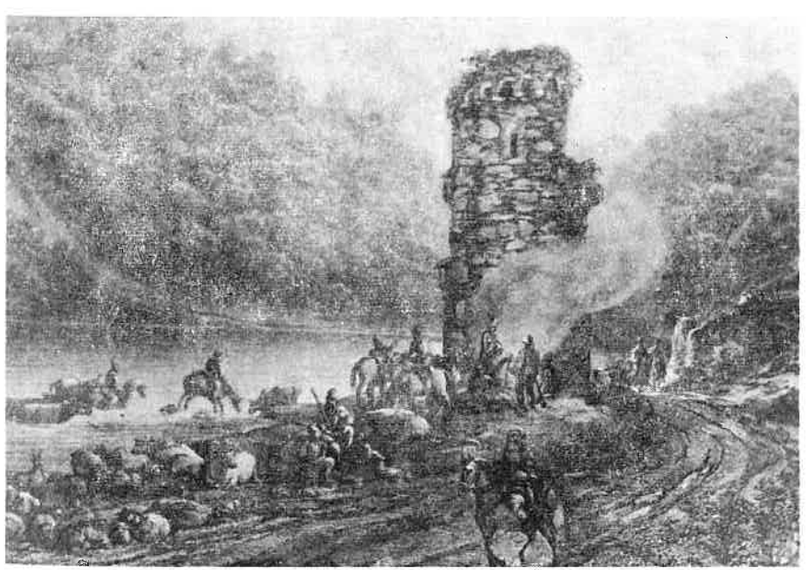

că atunci cînd, după ce i-ai bătut la cap ani întregi să facă un lucru și, în sfîrșit, îl adoptă, spun că a fost ideea lor!

Către prînz 400 de scrisori au fost gata de expediere și s-au trecut în recipisa de predare către Uifalvi care, bucuros, și-a invitat colegii la un ulcior de bere, nu departe, la „Împăratul Romanilor", arendat cu doi ani în urmă de Philipp Colignon, care a renovat complet fostul local „La steaua albastră" și i-a dat acest nume nou.

b) Împăratul Iosif al II-lea la Sibiu.

Un curier a adus, la 22 mai 1783, știrea că împăratul Iosif al II-lea va veni pentru a doua oară la Sibiu și că la fiecare stație poștală să fie 9 atelaje, a cîte șase cai, și zece cai de călărie, pregătiți pentru schimb. La 31 mai 1783 a sosit, de fapt, la Sibiu și a tras la Hotelul „Împăratul Romanilor" construit în anul 1772. Timp de nouă decenii diligențele poștale s-au oprit la acest hotel, unde lăsau și preluau pasagerii, scrisorile și pachetele.

Cu ocazia vizitei sale în Transilvania, împăratul s-a convins de starea proastă a drumurilor și a dat dispoziție guvernatorului Transilvaniei să refacă cinci drumuri principale, punîndu-i la dispoziție 50 000 de forinți.

c) Publicitate poștală, drumurile diligențelor, reglementări privind primirea și predarea corespondenței, organizarea primelor oficii poștale.

În anul 1785 apare, în editura lui Martin Hochmeister, în Sibiu, un calendar care are trecute orariile diligențelor poștale de la Sibiu—Timișoara—Ofen (Budapesta) și Sibiu—Cluj—Ofen. În anul 1789 apare, în același calendar, știrea că, începînd cu luna noiembrie, se pot trimite scrisori în Țara Românească de două ori pe săptămînă, miercuri și sîmbătă. (Trupele austriece angajate în războiul austro-turc se găseau în Oltenia și Muntenia și foloseau drumurile Sibiu—Turnu Roșu—Cîineni—Curtea de Argeș—Pitești—București și Brașov—Predeal—Cîmpina—Ploiești—București.)

În anul 1790 apare, în Sibiu, o lucrare a aceluiași editor și librar, Martin Hochmeister, intitulată „Versuch eines kurzgefassten Handbuches", din care aflăm lucruri interesante despre poșta din acea vreme. Astfel, sediul oficiului poștal din Sibiu se găsea în Piața Mare (Piața Republicii) la Nr. 187, între clădirea generalului comandant (Nr. 186) și farmacia Frederich (Nr. 188).

Clădirea în care a funcționat primul oficiu poștal din Sibiu. Aspect actual.

Diligență în cursă.

Sînt menționate de asemenea drumurile poștale: Sibiu—Brașov și Sibiu—Sighișoara—Tg. Mureș—Bistrița. Diligența poștală sosește în fiecare lună o singură dată de la Viena, prin Ofen—Timișoara, la Sibiu și preia, pe lîngă scrisori, pasageri și bani, obiecte de valoare, etc. Staționarea în Sibiu era între două pînă la opt zile, după care se întorcea pe aceeași rută la Viena. Pasagerii plăteau pentru o stație 30 de Kreuzeri vara și 45 de Kreuzeri iarna, avînd dreptul la un bagaj de 25 kg. Pentru scrisori cu valori, cecuri, dispoziții de plată, etc. era un tarif afișat la oficiile poștale. Pentru inscrisuri ce rămîneau în țară plata se putea face la expediție sau la sosire. Pentru cele ce părăseau țara plata trebuia făcută la expediție. Cine nu-și ridica poșta timp de opt zile de la sosire, nu mai avea dreptul la reclamație.

Poșta călare pe ruta Viena—Timișoara—Sibiu și retur funcționa zilnic, atît pentru sosire cît și pentru plecare. Această poștă prelua scrisori și pachete mici pentru țară și străinătate. Pe celelalte rute interne poșta călare funcționa de două ori pe săptămînă și anume marți și vineri, atît la sosire cît și la plecare, pentru Cluj, Brașov, Făgăraș, Sighișoara, Dumbrăveni. Tot în aceste zile funcționa și poșta pentru Bucovina și Galiția. Din 1789, după cum am arătat, se expediau scrisori de două ori pe săptămînă, miercuri și sîmbătă, pentru Oltenia și Muntenia.

La predarea scrisorilor trebuia să se țină seama de următoarele:

— Pentru o scrisoare internă se plăteau 4 Kreuzeri, iar dacă era dublă în greutate, se plăteau 8 Kreuzeri.

— Pentru scrisorile externe se plăteau 8 Kr. și pentru o scrisoare dublă 16 Kr. Scrisorile foarte groase sau pachetele erau taxate după distanțe și greutate (Lot), în funcție de tarifele afișate.

— Pe fiecare scrisoare trebuia trecut, pe lîngă numele destinatarului, și localitatea unde trebuia predată scrisoarea.

— Scrisorile recomandate trebuiau predate cu două ore, iar cele obișnuite cu o oră înainte de plecarea poștei. Pe lîngă poșta normală, existau și curieri interni ocazionali (Landboten) care, în schimbul unei taxe, transmiteau mărfuri, pachete, scrisori sau comisioane de la Sibiu în orașele principale ale Transilvaniei. De asemenea se cunoaște și o poștă la comandă, la care se achitau, în plus, taxe cu titlul de „Bacșiș" și „Bani de uns", reglementate însă și acestea prin tarife (Trinkgeld und Schmiergeld). La poștele normale nu erau permise încasările de bacșișuri sau bani de uns.

Deși cu timpul drumurile s-au îmbunătățit, totuși călătoriile cu diligența prezentau încă riscuri, atît în cea ce privește atacurile date pe parcurs de bandiți înarmați, cît și în ceea ce privește răsturnarea diligenței. Porțiuni periculoase pe traseu au fost Hula Bradului (între Avrig și Sibiu) și Pădurea Stafiilor (între Sighișoara și Brașov). În anul 1800, la 17 februarie, la intrarea ei în Sibiu, s-a răsturnat diligența omorînd doi pasageri. În anul 1800 existau în Transilvania 59 de oficii poștale și 7 trasee pentru corespondența poștală.

Conducător poștal în uniformă.

Pe lîngă reglementările privind predarea și taxarea scrisorilor găsim în instrucțiunile emanate de la centrala administrației poștale din Viena și alte precizări interesante în legătură cu organizarea poștelor. Astfel, șeful poștei avea obligația de a raporta pe conductorii care transportau pasageri clandestini, fără tichete de transport (Instr. din 8 decembrie 1798.) Trupele în marș aveau obligația de a face totul pentru a ușura deplasarea diligențelor cu care s-ar întîlni (Circulara din 3 martie 1806.)

În anul 1813 familia Paar și-a încetat activitatea, iar poșta a trecut în sarcina administrației de stat[19]. Poștașii au primit uniforme. Astfel, șeful poștei avea o tunică roșie, cu guler de catifea neagră, brodat cu fire de aur, vesta și pantalonii albi și ca pălărie un tricorn roșu cu cocardă neagră, cisme negre cu pinteni, nasturi aurii și sabie.

La 2 ianuarie 1819 un șef de poștă a fost pedepsit cu o amendă de 20 de galbeni, pentru pierderea unei scrisori recomandate. O întîrziere de 1/4 de oră, la transmiterea poștei, se pedepsea cu o amendă de 15 Kr.

Sarcinile șefului de poștă erau precis stabilite prin instrucțiuni[20]. Iată pe cele mai importante:

[19] Ed. Mueller, Handbook of the pre-stamp postmarks of Austria, 1960, Collectors Club, New York.

[20] *Instrucțiunile 2511/1820*, Arhivele Statului Sibiu, 0—1—6—Nr. 114.

— Orele de serviciu, în orașe, erau stabilite de la 8—12 și 14—18, cînd șeful de poștă trebuia să fie la dispoziția publicului.

— La țară, în comune și sate, unde în special vara oamenii aveau preocupări agricole și economice, chiar șeful poștei fiind ocupat cu acestea, era obligat să primească și să distribuie corespondența dimineața și seara, cu maximum de promptitudine. Timpul exact cînd șeful poștei primea și distribuia corespondența putea fi stabilit de fiecare șef de poștă, cunoscînd că nu îi era permis să o țină mai mult de 1/4 de oră, deși era ocupat cu verificarea pachetelor, înscrierea în registru, procese verbale și pregătirea propriilor expediții.

— Oficiul poștal era obligat să țină un registru jurnal unde înscria fiecare scrisoare, greutate și taxă, cu obligația de a trimite lunar un extras cu totaluri funcționarului poștal superior. De asemenea, trimestrial se înainta chitanța eliberată de acesta, cu vărsămintele făcute, la poșta centrală.

— Șeful poștei nu era obligat să ducă poșta sosită la destinație. Destinatarul trebuia să vină și să o ridice, altfel aceasta rămînea la poștă, fără repercusiuni asupra organului poștal.

— Scrisorile particulare puteau fi achitate la expediere sau la primire, cu excepția celor pentru străinătate, care trebuiau achitate la expediere.

— Dacă se scria la o instituție scutită de plată, se achita de expeditor numai jumătate din taxa de expediere.

— Nu se permitea ca șeful poștei să încaseze mai mult; fiecare poștă avea „Itinerarii" pentru taxare, cu distanțe și alte date.

Prin instrucțiunile guberniale Nr. 6553/840, s-au stabilit itinerarii poștale și distanțe în mile și stînjeni (orgias), între stațiuni. Iată cum arăta un extras dintr-o astfel de broșură[21]:

Numerus currens	Locus motus	Locus stationis	Stationes permutatoriae		Distantia ad Orgias	Distantia ad Milliaria	Distantia ad Stationes	Circuli quibus stationes ingremiatae sunt	Reflexiones
I.	CIBINIUM	Contumacia Rubra Turrensis	Talmats			2	1	Sedes cibinensis	
			Boicza sive Rubra Turris		12,398	1/2	1/4		
			Contumacia		5,450	1	1/2		
2.		Fogaras	1 directio	Freck	13,800	2,2/4	1,1/4	Sedes lib.	
				Also Utsa	13,044	2,1/2	1,1/4	Distr. Fogaras	
				Fogaras	13.003	2,1/2	1,1/4	Distr. Fogaras	
3.			2 directio	Holtzmandel		2,1/2	1,1/4	S. Ujegyhaziens	
				Martinsberg		2,1/2	1,1/4	S. Nagy Sink	
				Kalbor		2,1/2	1,1/4		
				Fogaras	3222	3/4	1/4	Distr. Fogaras	

[21] *Itinerarii poștale*, Arhivele Statului Sibiu, Q6-D25-Nr. 203.

Căruță poștală pe valea Oltului. Litografie de Robert Krabs.

— În localități mari, orașe și tîrguri, unde sosea corespondență mai numeroasă, scrisorile se trimeteau la destinație cu un curier, contra unei taxe.

Itinerariul poștal care făcea legătura cu Constantinopolul trecea, la început, prin Serbia, iar din anul 1791 și prin Muntenia, pentru ca din anul 1803, să treacă numai prin Muntenia, traseul fiind Viena—Sibiu—Turnu Roșu—Pitești—București—Giurgiu—Constantinopol.

Lucrarea „Catalogul documentelor grecești", întocmită după documente existente în Arhivele Statului din Brașov și publicată în București în anul 1958, arată în vol. 1 că după 1793 au circulat pe linia București—Sibiu, în mod permanent, nu numai scrisori, ci și cambii, bani și grupuri cu monezi de aur. În lucrarea amintită găsim o astfel de scrisoare, (documentul 1316) expediată din Sibiu la București la 11 iulie 1794. În alt document (Nr. 1544) este vorba despre o scrisoare a lui Ion Ciucu din Sibiu, care îi scria lui Mihail Tumbru și Co. din Brașov, la 5 noembrie 1795, că îi trimite, la cererea firmei, 202 forinți aur, cu poșta pentru Constantinopol.

În anul 1823 s-au introdus trăsurile poștale rapide, vopsite în galben-negru, pentru 5 pasageri, care în loc de 5 zile pentru distanța Brno—Viena făceau numai 30 de ore. Ele transportau de asemenea scrisori și bani și se mai numeau și Malle-Post. O astfel de poștă a funcționat și la Sibiu, după cum se vede din chitanța de rezervare de loc reprodusă pe pagina următoare[22].

Din imprimat și ștampila oficială „Karlsburg", rezultă că aceste curse poștale erau încadrate în cursele regulate de Stat și deci „Malle-Post" nu era o poștă particulară, cum s-a crezut la început de unii cercetători, ci o instituție oficială.

Pentru a evidenția cît de important era Sibiul în traseele poștale, în prima parte a secolului trecut, redăm mai jos orarul curselor poștale Viena—Sibiu—București—Constantinopol și retur, în perioada, 1830—1850.

[22] Originalul în colecția L. Dengel Sibiu

Tichet pentru rezervare de loc Alba Iulia—Sibiu din 16 aprilie 1863 cu poșta rapidă.

Cursa	SIBIU sosire	SIBIU plecare	Observațiuni
1	2	3	4
		ANUL 1830	
Viena—Budapesta—Sibiu și retur	orele 9 marți vineri	orele 15 miercuri sîmbătă	Primirea scrisorilor, pînă la orele 12
București—Turnu-Roșu—Sibiu și retur	seara marți vineri	miercuri sîmbătă	Primirea corespondenței, pînă la orele 16.
Constantinopol-Sibiu—Viena și retur	de 2 ori pe lună	de 2 ori pe lună	Pleacă din C-pol în zilele de 10 și 25 ale fiecărei luni. Pleacă din Viena la începutul și mijlocul lunii.
		ANUL 1835	
București—Turnu Roșu—Sibiu	dimineața miercuri sîmbătă	orele 16 luni seara	Restul curselor neschimbate, adică ca în anul 1830
		ANUL 1845	
Viena—Budapesta—Sibiu și retur	dimineața marți vineri	orele 16 luni	
București—Turnu Roșu—Sibiu și retur	seara marți vineri	orele 16 miercuri sîmbătă	
Viena—Budapesta—Sibiu—și retur	dimineața joi duminecă	orele 16 miercuri joi sîmbătă	
		ANUL 1846 se adaugă cu începere de la 5 mai	
București—Turnu Roșu—Pitești—Sibiu și retur	dimineața marți vineri	seara luni vineri	Poștă călare

1	2	3	4
Bucureşti—Timiş—Braşov Sibiu şi retur	luni	duminecă	
	ANUL 1849		
Bucureşti—Curtea de Argeş—Piteşti—Turnu Roşu—Boiţa—Sibiu şi retur	după masa marţi vineri	seara miercuri sîmbătă	Poştă călare. Pînă la terminarea consecinţelor revoluţiei (1848), cursele sînt întrerupte şi înlocuite cu Sibiu—Braşov

În afara poştelor oficiale de stat, a existat şi o cursă particulară concesionată, ale cărei diligenţe asigurau o legătură permanentă între Braşov şi Viena, prin Sibiu[23]. Această cursă funcţiona de trei ori pe săptămînă, cu o caleaşcă spaţioasă cu 4 cai. Ea se numea diligenţa rapidă Franz Ludwig (Franz Ludwig'sche Eilwagen), şi se bucura de un bun renume. În regulamentul ei erau trecute condiţiile în care funcţiona intreprinderea respectivă: plata călătoriei se făcea anticipat, la cumpărarea tichetului pentru loc; tichetul era valabil numai pentru data înregistrată. Bagajul admis fără taxă era de 15 kg., în ambalaj uşor. Se admitea bagaj în plus, pînă la 20 de kg, cu taxă separată. Prezentarea pasagerului trebuia să aibă loc la ora fixată. Fumatul era permis numai cu încuviinţarea celorlalţi pasageri. Cîinii nu erau admişi. Conductorul trata pe toţi pasagerii, indiferent de starea lor socială, la fel de politicos şi cerea ca şi aceştia să se comporte în mod corespunzător. Conductorul nu avea voie să oprească decît pentru ora mesei sau pentru schimbul de cai.

Într-o lucrare informativă, pentru uzul sibienilor[24], se arată

Vormerkschein
für die Fahrt mit dem Eilwagen von
Hermannstadt, nach
(Die Abfahrt von Hermannstadt ist vom Hotel „Römischer Kayser".)
Hermannstadt, den ... 18.. um Schlag ... Uhr Früh
Für ...
Sitz-Nr.
Bezahlt wurde für Platz ... fl. kr
An Übergewicht Pf. ...
Summa ... fl. kr
Es wird zur Sicherheit der Passagiere erinnert einen Tag vor der Abfahrt längstens bis 6 Uhr Nachmittags das Fell eisen ins Bureau zur Abwage und Verpackung zu liefern; Alles später Aufgegebene kann nicht mehr angebracht werden und muß, so wie auch größere Koffer, Kisten, Sitztruhen, große Schachteln und dergleichen von der Agentschaft nachgesendet werden.
Hermannstadt, den 18..
Von der
Franz Ludwig'schen
concess. Eilfahrts-Anstalt.

Tichet de călătorie cu diligenţa rapidă Franz Ludwig.

[23] Traugott Teutsch, *Autobiografie*, Ed. Ernst Dück. Braşov, 1902, p. 58.

[24] *Führer durch Hermannstadt und seine Umgebung*, Drotleff Verl. 1869 fp.

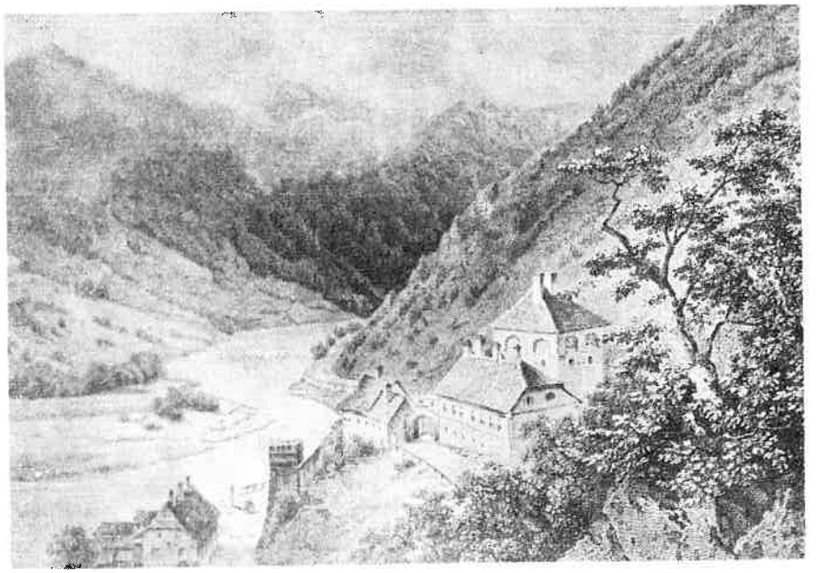

Drumul Sibiu—Bucureşti, pe valea Oltului la Boiţa, unde se găseşte turnul roşu, după care s-a dat numele trecătoarei. Gravură în oţel de Ludwig Rohbock din anul 1864.

care erau cursele poştale în anul 1869, care plecau de la sediul oficiului din Sibiu.

Poşta destinată oficiilor consulare austriece din Ţările Româneşti şi Levant se expedia în nişte genţi închise denumite „Genţi austriece". Un subofiţer dintr-un regiment de grăniceri austriac aducea, după o călătorie de 140 de ore, poşta de la Viena la Sibiu. Aci preda geanta cu corespondenţa adusă şi o prelua pe cea care venea din Muntenia prin Turnu Roşu, întorcîndu-se la Viena. Poşta destinată imperiului Otoman era transmisă de la Sibiu la Bucureşti, de curieri austrieci, iar cea destinată Munteniei de curieri călări munteni, care o preluau la Turnu Roşu.

d) Carantina şi dezinfectarea scrisorilor.

În secolele trecute mureau mai mulţi oameni de ciumă şi holeră decît în războaie. Dacă în timp de pace răspîndirea acestor molime era mai înceată, în timp de război, prin deplasările mari de oameni şi condiţii higienice insuficiente, aceste boli se răspîndeau cu repeziciune, mii şi mii de oameni căzînd pradă morţii. Oamenii din acele vremuri au început să lupte împotriva acestor flageluri, după obiceiurile şi mentalităţile epocii. Un mare rol, dar fără efect, se atribuia superstiţiilor şi slujbelor religioase. Medicina nu putea face mare lucru.

În cronicile Sibiului găsim menţionată prima epidemie de ciumă în anul 1531. Începînd cu acest an sînt menţionate 18 epidemii pînă în anul 1828, după care boala dispare. Victimele ciumei au fost foarte numeroase: în anul 1554 au murit în Sibiu 3200 de persoane. Epidemia se repetă în anul 1573, apoi în anii 1577, 1603, 1622, 1636, 1644. În anul 1661 au murit în Sibiu 2733 de locuitori, printre care şi preotul evanghelic A. Oltard, cu cei doi fii ai săi.

La izbucnirea epidemiei din anul 1710, peste 3000 de oameni au părăsit Sibiul, porțile orașului s-au închis, iar casele în care s-au găsit morți de ciumă au fost arse. Oamenii și-au dat seama de natura infecțioasă a bolii; de aceea serviciul religios s-a restrîns la 2 zile pe săptămînă, joia și dumineca. În anul 1720 s-au clădit de către corporațiile de breaslă, împreună cu alți cetățeni (din vecinătate), case pentru izolarea bolnavilor de ciumă, denumite „Lasareth", pe locul unde există azi cartierul cu același nume. În anul 1737, în timpul epidemiei, s-a interzis cu desăvîrșire intrarea în biserică.

Cu timpul, datorită măsurilor de higienă, epidemiile s-au rărit și nu au mai făcut victime atît de numeroase. În primele decenii ale secolului al XIX-lea a apă-

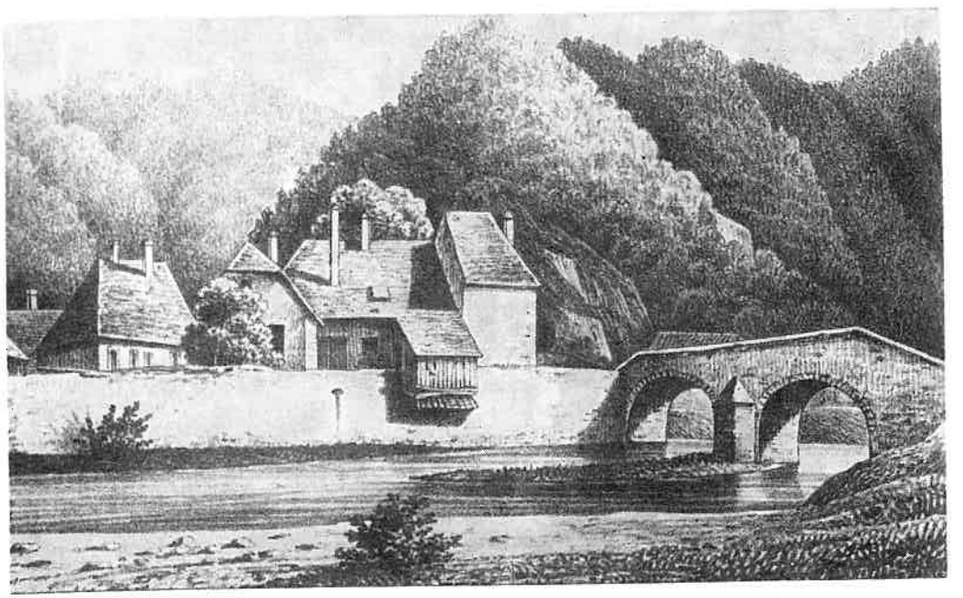

Sediul administrativ al carantinei din trecătoarea Turnu Roșu, pe rîul Lotrioara, la confluența acestuia cu Oltul, la nord de satul Rîul Vadului.

rut o nouă epidemie, holera, adusă din Asia, prin Rusia și Turcia, și care s-a răspîndit în toată Europa. În special imperiul austriac, învecinat pe atunci cu imperiul Otoman, era grav amenințat de această nouă epidemie.

Ca măsuri sanitare luate de către administrație, pe lîngă evitările de aglomerări în biserici și tîrguri, izolarea bolnavilor și arderea îmbrăcămintei acestora, s-au închis și frontierele, la punctele de legătură cu țările unde se semnalau aceste boli, și s-au luat măsuri de carantină și dezinfectare pentru ca boala să nu se răspîndească, instituindu-se un riguros control sanitar.

În Sibiu măsurile ce trebuiau luate se publicau în ziarul „Der Siebenbürger Bote". Iată cîteva comunicări: În numărul 23 din 10 iunie 1826 „... prin ordinul 5274 din 29 martie 1826 conducerea Provinciei dă ordin tuturor districtelor ca să reducă la minimum timpul de carantină în stațiile de control sanitar cu Muntenia, deoarece cu ajutorul lui Dumnezeu nu au mai fost cazuri de ciumă în acea țară și chiar dincolo de Dunăre". În numărul 28 din 15 iulie 1826:„ ... datorită izbucnirii

ciumei în Muntenia și la Rusciuc se va introduce spre Muntenia și Oltenia, cu începere de la 8 iulie 1826, la granițele cu Transilvania, carantină de gradul II."

Cînd bîntuiau epidemii de ciumă, funcționa, în trecătoarea Turnu Roșu, un post de carantină, care dezinfecta și poșta respectivă. Înființarea postului de carantină de la Turnu Roșu datează din anul 1765[25] și a fost plasat în afara localităților pentru ca eventualele cazuri de ciumă să nu se transmită locuitorilor.

Din cercetările făcute de Ion Opriș, împreună cu autorul lucrării, rezultă că atît sediul administrativ al postului de carantină cît și locul unde erau reținuți pasagerii pe timpul carantinei se găseau pe locul unde este astăzi satul Rîul Vadului. Interiorul carantinei este cunoscut și în zilele noastre sub denumirea de lazaret,

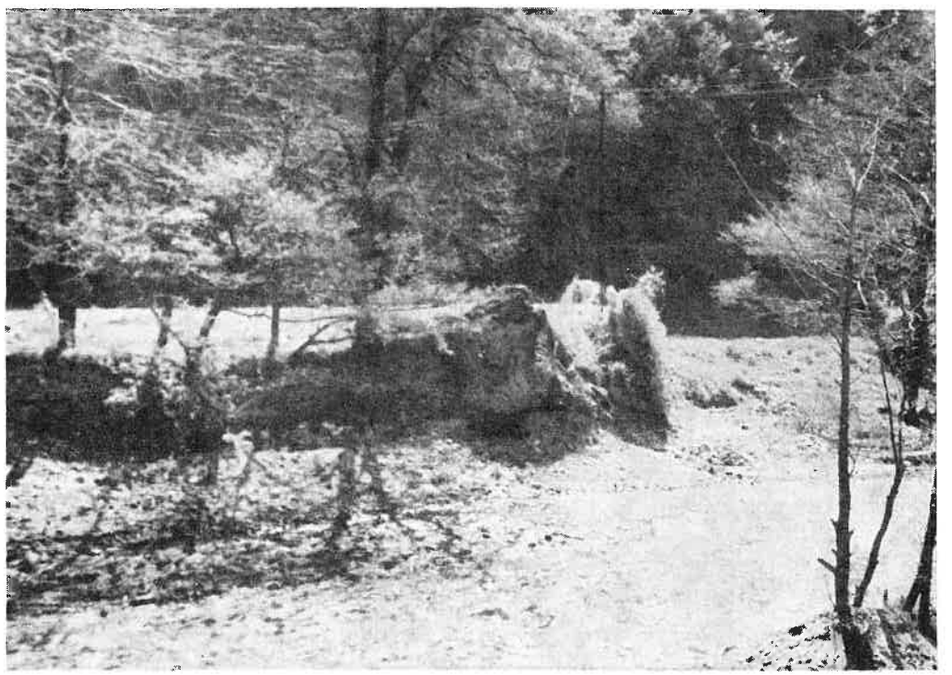

Actualul aspect al locului unde se afla sediul administrativ al carantinei. Se vede restul podului peste Lotrioara.

adică de spital. În prezent se găsește, în acest sat, transformat și modernizat, un spital pentru debilii mintali nerecuperabili.

De acest post de carantină aparțineau și punctele de trecere Piatra Albă, Galbinul, Fîntînele Piatra, Poiana Neamțului și Colce-Subceta

Dezinfectarea și carantina se executau sub supravegherea [illegible] de grăniceri. Personalul unui astfel de post era compus dintr-un director de post [illegible] rantină și dezinfectare, un preot, un medic, un supraveghetor de mărfuri, un afu[illegible]or de scrisori și personalul ajutător. Carantina dura între 10—20 de zile. Scrisorile se dezinfectau prin afumare sau tratare cu vapori de oțet sau alte substanțe acide.

În prima perioadă scrisorile se dezinfectau prin înmuiere în oțet. Acest procedeu deteriora de multe ori scrisul, făcîndu-l indescifrabil.

[25] F. K. Meyer, *Desinfected mail*, Kansas, U.S.A., fără editură, l. a. p. 51.

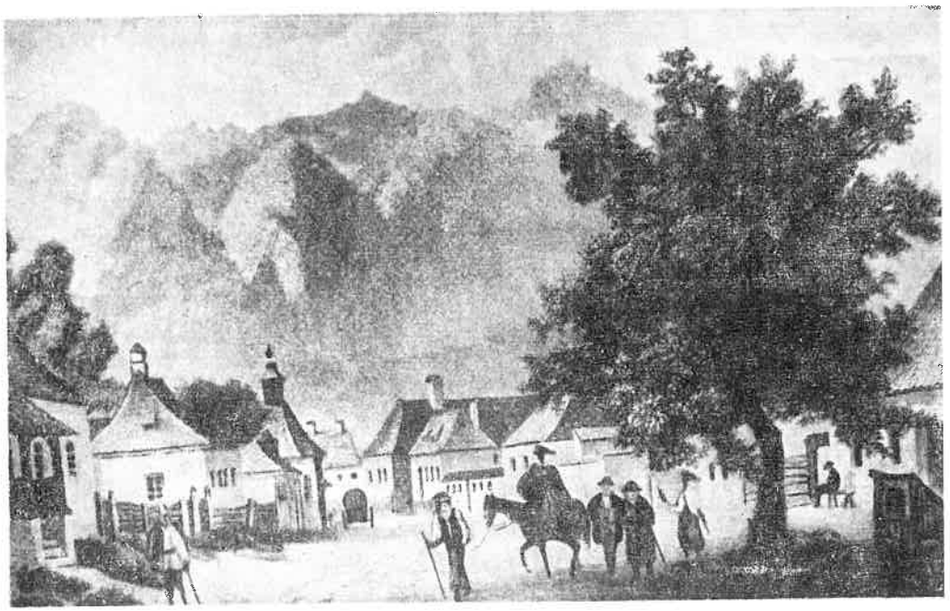

Interiorul carantinei de la Rîul Vadului, la începutul secolului al XIX-lea, în trecătoarea Turnu Roşu. Gravură în oţel de Ludwig Rohbock din anul 1864.

Cum arată astăzi locul unde a fost interiorul carantinei la Rîul Vadului.

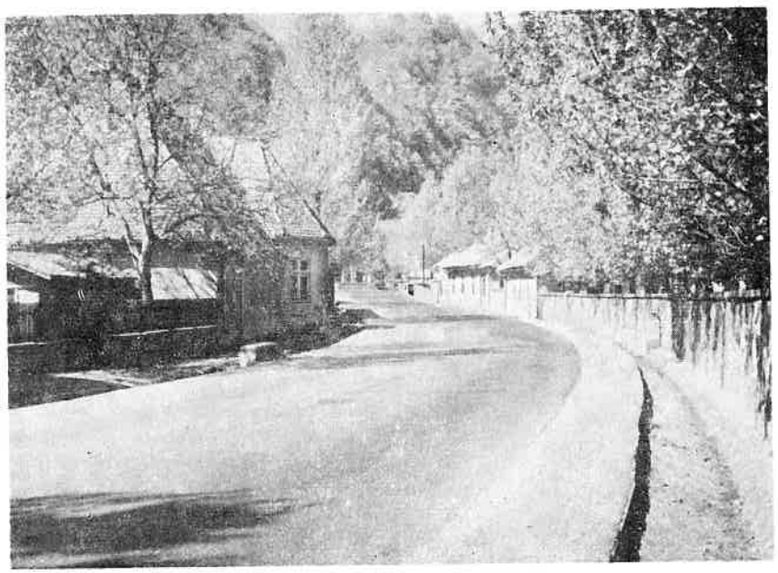

Sigiliu pentru ceară.

Sigiliu aplicat pe ceară. Imagine mărită.

Ştampilă atestînd dezinfectarea pe dinafară.

Ştampilă care atestă trecerea scrisorii prin carantină.

Regulamentul carantinei emis de Direcţiunea poştală din Sibiu şi republicat în anul 1830[26] prin articolele 41—43, modifică acest sistem şi arată cum trebuie să se execute practic această dezinfectare. Deoarece scrisorile, găurite cu o sulă sau cu un dispozitiv şi înmuiate în oţet, se deteriorau, staţiunile de dezinfectare au fost dotate cu aparate speciale. Scrisorile se găureau sau se deschideau şi se aşezau în acest aparat, care avea trei etaje suprapuse. În cel de jos erau cărbuni aprinşi, în al doilea substanţa acidă, iar în al treilea era un grătar pe care se aşeza scrisoarea găurită sau deschisă. Operaţiunea dura „o jumătate de sfert de oră".

Fiecare scrisoare particulară care rămînea în ţară se deschidea şi se dezinfecta pe dinăuntru şi pe dinafară. Apoi se închidea şi primea un sigiliu al carantinei cu textul: SIGIL: SANITATIS ROTHEN THURN", aplicat pe ceară roşie. Se cunosc mai multe tipuri de sigilii care se deosebesc, în special, prin felul cum este scris acest text. Astfel mai putem avea „ROTHENTHURN", scris într-un cuvînt, sau „ROTHEN THVRN", în care U apare sub formă de V. Din prima categorie, cu „THURN" scris cu U, se cunosc 7 tipuri[27].

Cu timpul a rămas numai sistemul de deschidere. al scrisorilor, fără a mai fi găurite. Acelea care din diferite motive nu se deschideau (străine sau secrete) şi erau dezinfectate numai pe dinfară, primeau o ştampilă cu textul: „NETTO DI FUORA E SPORCO DI DENTRO", care însemna dezinfectată pe dinafară, înăuntru nedezinfectată. Deşi existau multe ştampile de diferite forme şi cu diferite inscripţii, ca: „Geräuchert" (afumat), „Von innen und aussen gereinigt" (curăţate pe dinafară şi pe dinăuntru), „Rein von innen und aussen", „Netto di fuora e di dentro", la carantina de la Turnu Roşu, rezultă din materialul documentar cunoscut că s-a folosit numai sigiliul despre care ne-am ocupat (SIGIL: SANITATIS ROTHEN THURN), care se aplica pe ceară roşie, la închiderea scrisorilor după dezinfectare, ştampila „NETTO DI FUORA E SPORCO DI DENTRO", care se aplica pe scrisorile dezinfectate, dar nedeschise şi o ştampilă „SANITATIS SIGILLUM" sau „SIGILLUM SANITATIS", fără localitate, aplicată cu tuş negru, de dimensiuni mai mari decît sigiliul pentru ceară.

Postul de carantină funcţiona din plin numai cînd se semnalau epidemii. În jurnalul sibian „Der Siebenbürger Bote" din anii 1826 şi 1828 (exemple enumerative), găsim o serie de comunicări în legătură cu introducerea sau ridicarea carantinei, citate de noi în introducerea acestui subcapitol.

[26] *Sammlungen einiger Normal-Verordnungen*, Ed. M. Hochmeister. Sibiu, 1830, în posesia autorului acestei lucrări.

[27] F. K. Meyer, *op. cit.*, p. 54.

Măsura dezinfectării scrisorilor a fost introdusă la Turnu Roşu în secolul al XVIII-lea şi, deşi ştampilele şi sigiliile au fost ale unor organizaţii sanitare, formează obiectul unor frumoase colecţii filatelice.

Prima scrisoare dezinfectată cunoscută pînă în prezent datează din anul 1787 şi este a oficiului sanitar din Semlin[28].

În Transilvania existau opt posturi de carantină, la frontierele cu Ţările Române, şi anume: Vulcan, Turnu Roşu, Timiş, Bran, Bodza, Oituz, Ghimeş, şi Tulgheş. Ele purtau diferite denumiri ca „Sanitäts-Anstalt", „Kontumaz-Amt" sau „Rastelamt".

Postul de carantină Timiş avea sub jurisdicţia sa şi trecătoarea de la „Altschanz" (Şanţul vechi), care se găsea la capătul localităţii Satulung-Braşov, la frontiera cu Muntenia.

Iniţial, curierul principal austriac făcea legătură cu Levantul (Constantinopolul), prin Semlin, unde era şi postul principal de carantină la intrarea în imperiul austriac. În timpul revoluţiei lui Karagheorghevici (1804—1813), cînd sîrbii au vrut să se scuture de sub jugul otoman, drumurile au devenit nesigure şi curierul lua ruta Giurgiu—Sibiu. Datorită acestei schimbări de rută, a crescut mult importanţa carantinei de la Turnu Roşu.

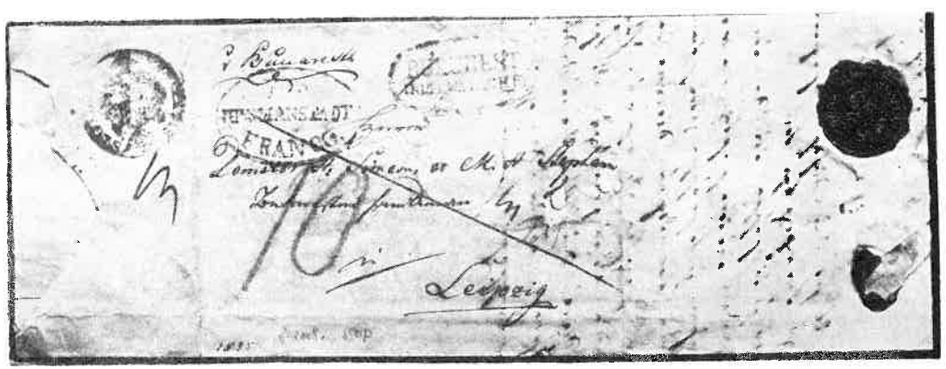

Scrisoare din anul 1835 expediată din Bucureşti la Lipsca, via Sibiu, trecută prin carantina de la Turnu Roşu. În stînga este ştampila „SIGILLUM SANITATIS", iar în dreapta sigiliul de ceară roşie, cu inscripţia „SIGIL. SANITATIS ROTHENTHURN".

Transilvania era foarte interesată de măsurile sanitare care se luau în Ţările Române cu care avea intense relaţii comerciale, pentru a se evita contaminarea. Iată ce scria corespondentul ziarului „Siebenbürger Wochenblatt"[29] în anul 1838: „... cunoscînd interesul pe care această problemă o suscită cititorilor acestui ziar, vă fac cunoscută organizarea carantinei în Muntenia. În această ţară sînt 12 posturi de carantină, în timp ce în Moldova numai unul şi anume la Galaţi. Aceste 12 posturi sînt: Brăila, Călăraşi, Giurgiu, Oltenita (deschis de curînd), Zimnicea, Turnu Măgurele, Calafat, Cerneţ, Izvoarele, Gura Ialomiţei, Bechet şi Islaz. Aceste posturi de carantină sînt împărţite în trei clase. Din prima clasă fac parte Brăila, Călăraşi, şi Giurgiu, din clasa a doua Oltenita, Zimnicea, Turnu Măgurele, Calafat şi Cerneţ,

[28] F. K. Meyer, *op. cit.*, p. 48.

[29] *Siebenbürger Wochenblatt*, Nr. 14 din 6 aprilie 1838, Braşov. Arhivele Statului Sibiu.

iar din a treia Izvoarele, Gura Ialomiţei, Bechet şi Islaz. Carantinele de clasele întîia şi a doua pot primi spre dezinfectare orice fel de marfă, pasageri şi înscrisuri, în timp ce carantinele de clasa a treia puteau primi numai marfă destinată schimbului. În toate localităţile unde sînt stabilite astfel de carantine există garnizoane de miliţie teritorială pentru paza şi supravegherea cordonului sanitar al sectorului ce-i revine. Aceste garnizoane de miliţieni sînt împărţite tot în trei clase, după gradul localităţii unde îşi aveau sediul. Pentru asigurarea continuă a graniţei din punct de vedere sanitar, de-a lungul Dunării, de la punctul de frontieră Vîrciorova şi pînă la confluenţa Prutului cu Dunărea, s-a înfiinţat un cordon de cantoane, dotate cu un personal compus din şase paznici înarmaţi (doi militari şi patru ţărani), care patrulează în zona cantonului respectiv.

Întreaga reţea de carantină este condusă de către „Comitetul carantinei din Bucureşti", sub tutela ministerului de interne, care are ca delegaţi un inspector general în persoana cav. Topliţan şi a medicului Hestiotes. Această organizare întăreşte speranţa noastră de înlăturare a molimei, întrucît dă dovadă de o activitate neîntreruptă, înţeleaptă şi în continuu progres, în lupta împotriva acestei molime îngrozitoare şi ne îndreptăţeşte să credem în reuşita ei".

Menţionez, în legătură cu carantina din Ţările Române, excelentul studiu publicat în revista „Filatelia" Nr. 1 din ianuarie 1979 de Kiriac Dragomir. Datele furnizate de corespondentul ziarului „Siebenbürger Wochenblatt" corespund, la data respectivă, cu constatările cercetătorului român.

1.4. PERIOADA 1850—1918.

Pe lîngă poşta internă Austria întreţinea oficii poştale şi în ţările vecine, care nu aveau o organizare poştală sau care era slab dezvoltată. Datorită „Capitulaţiunilor", Austria a întreţinut oficii poştale în Ţările Române, cunoscute ca oficii poştale consulare. Pînă în anul 1850, oficiile poştale consulare austriece din Bucureşti, Iaşi, Brăila şi Galaţi erau subordonate Direcţiunii poştale din Viena. Începînd cu data de 5 august 1850, oficiul poştal consular din Bucureşti a fost subordonat Direcţiunii poştale din Sibiu, iar cele din Botoşani şi Iaşi au trecut la Direcţiunea poştală din Lemberg (Lwow). Cu data de 28 februarie 1855 toate oficiile poştale consulare austriece din Ţările Române au trecut sub conducerea Direcţiunii poştale din Sibiu. În anul amintit directorul poştei sibiene, Anton Hoffmann, a adăugat la cele două curse existente pentru Bucureşti încă una pentru accelerarea legăturilor cu Ţările Române.

La 20 august 1853 s-a deschis la Sibiu oficiul telegrafic, în Mühlgasse actuala stradă V. I. Lenin. Odată cu înfiinţarea statului dualist austro-ungar, la 1 mai 1867, direcţiunea poştelor din Sibiu a trecut sub administraţie maghiară, care a păstrat în general organizarea poştală austriacă.

Descoperirea energiei ce se poate obţine din presiunea aburului a dus la o adevărată revoluţie în materie de transporturi. Locomotiva cu aburi, care putea să transporte o serie întreagă de vagoane, mărind considerabil capacitatea de transport, a cucerit întreaga lume, preluînd treptat, de la poştalioanele şi căruţele vremii, mărfurile, pasagerii şi poşta.

Căile ferate au pătruns şi în Transilvania. Primul tren, la Sibiu, a circulat în anul 1872 pe distanţa Sibiu—Copşa Mică.

Datorită acestui fapt, pentru a se stabili legătura cu trenul care trecea pe la Alba Iulia, s-au înfiinţat la 15 februarie 1869 două curse poştale pe zi, pe distanţa

Oficiul poștal din Sibiu în anul 1874. În același loc se găsește localul de azi al poștei.

Sibiu—Alba Iulia. Calea ferată Sibiu—Copșa Mică s-a deschis la 11 octombrie 1872. Linia ferată Sibiu—Avrig s-a deschis la 13 septembrie 1892. Cursele Sibiu—Vinț și Sibiu—Turnu Roșu au fost date circulației feroviare în anul 1897.

Oficiul telegrafic s-a mutat la 1 februarie 1874 în actualul local din Str. 1 Mai. La 21 iulie 1882 s-a deschis o filială poștală în gara Sibiu, iar la 29 noiembrie 1885 s-a făcut prima legătură telefonică în Sibiu, de la primărie la paznicul din turnul bisericii evanghelice care supraveghea apariția vreunui incendiu. În oraș telefonul s-a instalat la 7 noiembrie 1904, iar la 1 decembrie 1908 s-a introdus serviciul de noapte și pentru telegraf.

Capitolul 2

PERIOADA PREFILATELICĂ

2.1. LEGEA POȘTELOR DIN ANUL 1838[30].

Am arătat că în anul 1813 poșta a fost preluată de la familia Paar, care o administrase în concesiune, devenind monopol de stat. În primii ani după preluare a fost folosită organizarea fostului concesionar. Diferite instrucțiuni au completat această organizare pînă în anul 1838 cînd a apărut legea organizării poștei de stat (Postregal). Legea a fost împărțită în trei capitole, cu 36 de articole. Redăm, în rezumat, cuprinsul acestor articole, pentru a ne putea face o idee generală de organizarea poștei din acele timpuri:

Capitolul A — generalități — definește prin șase articole poșta de stat, arată cu ce se ocupă, descrie instituțiile care efectuiază transportul de obiecte și persoane și stabilește drepturile și insignele acestora; stabilește de asemenea că toate persoanele sînt supuse legii poștei, cu excepția celor prevăzute prin legi speciale; determină, în continuare, obligațiile ce decurg din funcționarea serviciului poștal pentru oficii și oficianți și pentru autoritățile centrale, comunale și militare pentru sprijinirea funcționării poștei și impune obligația de a populariza Legea respectivă la oficiile de frontieră, de vamă și de carantină.

Capitolul B cuprinde 22 de articole referitoare la drepturile statului asupra transportului de persoane, bunuri și scrisori, la organizarea oficiilor și la unele jurisdicții speciale. În lege se arată că oficiile poștale sînt centrele de adunare a scrisorilor, deservite de curieri poștali; transportul bunurilor, scrisorilor și periodicelor etc. se face între localități și în cadrul aceleiași localități. Se socotesc însă servicii poștale și legăturile poștale indirecte, adică acelea care adună trimiterile poștale prin anunțuri speciale. Legea prevede la articolul 13, pentru cei ce vin din străinătate cu trimiteri poștale, că au obligația să le depună la primul oficiu achitînd taxele legale. Transportul „Loco" se referă numai la scrisori. Transportul de persoane se face pe apă și pe uscat; persoanele particulare nu au voie să facă transporturi regulate pe apă, acolo unde există mijloace de stat; pentru transportul pe uscat legea stabilește reguli precise în ceea ce privește schimbul de cai. Statul are dreptul exclusiv la transportul de călători și la trimiterile poștale acolo unde există cale ferată. Statul își exercită drepturile, potrivit articolului 20 din lege, prin oficii poștale proprii și prin concesionari, contra unor sume de bani. Legea stabilește de asemenea regulile după care se pot înființa oficii poștale, reglementează relațiile funcționarilor poștali cu funcționarii de stat, stabilește că taxele poștale și de transport se fixează prin tarife, dispune elaborarea unor regulamente speciale pentru organizarea și funcționarea oficiilor poștale și arată că folosirea oficiilor poștale este obligatorie fiind monopol de stat. Particularii pot efectua călătorii și transporturi periodice pe apă și pe uscat numai dacă obțin aprobarea organelor de stat corespunzătoare și numai în schimbul unor sume de bani ce se varsă în casa poștei. În cazul unor litigii în materie poștală sau în cazul neplății concesiunilor nu se acceptă jurisdicția organelor de judecată; astfel de litigii se rezolvă pe cale administrativă,

[30] *Siebenbürger Wochenblatt*, Brașov, Nr. din 25 mai 1838 și 22 iunie 1838, Arhivele Statului Sibiu, 11-8683-anno 1838.

de către organele poştale superioare. În ceea ce priveşte însă reclamaţiile referitoare la transportul de valori, se face apel la căile judiciare obişnuite. Încălcarea dispoziţiilor Legii se pedepseşte, în general, cu amenzi băneşti.

Capitolul C se ocupă în opt articole cu privilegiile şi insignele poştale. Se stabileşte, astfel, prin lege, că sumele ce revin oficiilor poştale sau şefului de oficiu nu pot fi supuse interdicţiei, blocării sau sechestrului; scrisorile de valori nu pot fi de asemenea blocate sau sechestrate înainte de a fi predate destinatarului. Tot după lege oficiile poştale şi angajaţii acestora se scutesc de rechiziţii şi muncă obligatorie etc. În schimb, şeful de poştă este obligat la plata impozitelor pentru casă şi pămînt dacă bunurile respective sînt proprietate personală.

Legea mai cuprinde apoi şi anumite măsuri de organizare şi dispoziţii penale. Aşa, spre exemplu, goarna poştală şi uniforma nu pot fi purtate decît de angajaţii poştei, iar vehicolele poştei au dreptul la depăşirea altor vehicole — la semnalul goarnei — dacă din aceasta nu rezultă un pericol. Încălcarea acestor dispoziţii se pedepseşte cu amenzi ce variază între 2 şi 5 guldeni, iar sumele rezultate din amenzi se varsă la fondul săracilor.

Observăm din înşiruirea de mai sus că foarte multe din dispoziţiile Legii poştei din anul 1838 s-au perfecţionat de-alungul anilor, că ele au găsit o consacrare creatoare în întreg secolul al XIX-lea şi că multe din textele ei sînt valabile şi astăzi, că formează — cu alte cuvinte — obiect de legiferare şi în timpurile prezente.

2.2. TAXAREA TRIMITERILOR POŞTALE ÎN SECOLUL AL XVIII-LEA ŞI ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA.

În perioada prefilatelică taxele poştale erau foarte complicate[31]. Pe lîngă greutate şi distanţă, în anumite perioade taxele depindeau de numărul de foi scrise. Înainte de anul 1789 taxele poştale erau stabilite pe bază de greutate şi distanţe.

Cea mai mică taxă se plătea pentru un „Lot", acesta fiind a 32-a parte dintr-un „Pfund", care în Austria era de 560,06 gr, deci lotul revenea la 17,5 gr. Distanţa se măsura în „Staţii poştale". Înainte de anul 1750 cea mai ridicată taxă era de 6 Kreuzeri; în anul 1750 taxa s-a majorat la 8 Kreuzeri, din care 4 se plăteau la expediere şi 4 la destinaţie. În ianuarie 1789 s-a produs o schimbare în taxarea scrisorilor, aceasta făcîndu-se numai după greutatea scrisorilor, fără a se ţine seama de distanţe, taxa cea mai ridicată fiind de 8 Kreuzeri, dar care a suferit unele schimbări; în anul 1798 s-a urcat la 12 Kreuzeri, în anul 1803 la 16 Kreuzeri, iar în anul 1806 la 24 de Kreuzeri.

În anul 1810 taxele au revenit la sistemul bazat pe greutate şi distanţă, taxa maximă fiind redusă la 16 Kreuzeri, în anul 1811 la 8 Kreuzeri şi apoi s-a majorat din nou, în anul 1815, la 12 Kreuzeri. La 1 iunie 1817 greutatea minimă admisă la taxare era de 1/2 de lot (8,75 gr), sau o jumătate de foaie scrisă taxată cu 6 Kreuzeri. Distanţele au fost împărţite în şapte zone, cea mai mică fiind de 3 staţii şi cea mai mare de 18 staţii poştale. Taxa cea mai ridicată pentru o scrisoare de 1 Pfund (32 lot, adică 560,06 gr.), expediată la cea mai mare distanţă, era de 33 Guldeni şi 36 Kreuzeri.

La 1 august 1842 s-a introdus o nouă modificare, în ceea ce priveşte distanţele, acestea fiind acum socotite în mile austriece[32], (o milă fiind egală cu 7 420 m.),

[31] Ed. Mueller, *Handbook of the pre-stamp postmarks of Austria*, 1960, Collectors Club, New York, p. 19 şi urm.

[32] Ed. Mueller, *op. cit.*, p. 18.

stabilindu-se şi o taxă separată pentru scrisorile în plicuri[33]. Zonele de distanţe s-au redus la două: de la 2—10 mile şi peste 10 mile; cea mai mică taxă era de 6 Kreuzeri pentru 1/2 de lot (o foaie fără plic), în timp ce pentru 3/4 lot (o foaie cu plic) era fixată la 9 Kreuzeri.

În anul 1843 prima zonă de distanţă a fost mărită la 20 de mile, iar în 1848 a fost introdusă o nouă zonă, pînă la 10 mile, cu o taxă redusă de 3 Kreuzeri. În anul 1849 se măreşte distanţa zonei a doua de la 20 la 30 mile, situaţie care rămîne pînă la sfîrşitul perioadei prefilatelice. Pentru orientarea şefilor de poştă, la taxare s-a întocmit un itinerariu denumit „Itinerarium generale juxta geometricas viarum dimensiones stabilitum et sub No. Gubbernali 6553/840 — aprobatum"[34].

Pentru scrisorile locale era o taxare de predare redusă la 2 Kreuzeri pînă în anul 1817, iar pentru scrisorile care se predau, fără a mai fi oprite la poştă, se plătea 1 Kreuzer pentru categoria cea mai uşoară. În 1842 taxa de predare pentru acestea s-a redus la 1/2 de Kreuzer, indiferent de greutate.

Taxa destinată scrisorilor care trebuiau să ajungă în străinătate era mai complicată; taxa scrisorilor trebuia plătită cu anticipaţie pînă la frontieră, de unde se preluau de destinatari. Mai tîrziu au existat convenţii poştale care autorizau plata completă pentru unele ţări străine, pînă la destinaţie. La data de 6 aprilie 1850 s-a încheiat o Uniune poştală austro-germană care prevedea o standardizare a taxelor poştale pentru străinătate, dar care nu s-a aplicat în perioada prefilatelică.

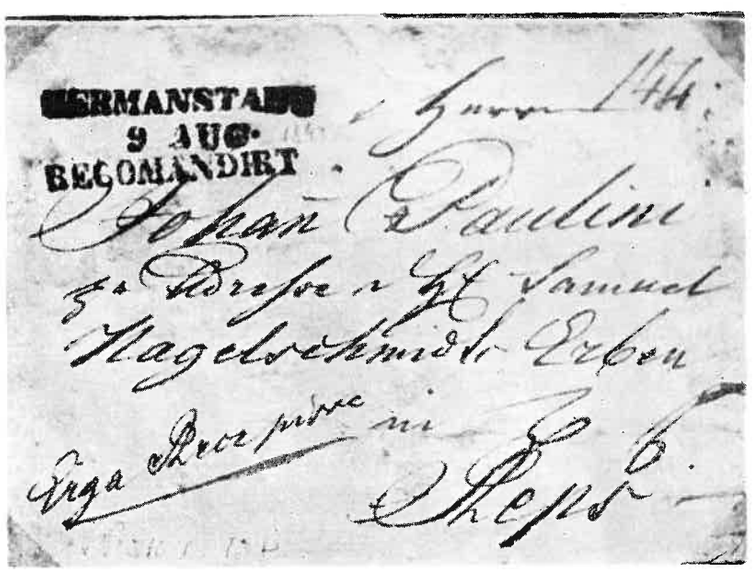

Scrisoare din anul 1843, cu ştampila „RECOMANDIRT" şi menţiunea „Erga recepisse", expediată de oficiul poştal din Sibiu.

În aceeaşi perioadă sînt cunoscute şi scrisorile recomandate, care la început purtau menţiunea „Recomandirt", scrisă de mînă. De la data de 1 mai 1839 s-au introdus stampilele „FRANCO" şi „RECOMANDIRT".

[33] Prin plic se înţelege o foaie împăturită pe care era scrisă adresa destinatarului şi a expeditorului şi sigilate pentru închidere. Erau plicuri făcute de expeditor, cunoscute în literatura filatelică sub denumirea de „home-made-envelopes".

[34] Arhivele Statului Sibiu, *doc.*, Q-6-D.25-Nr. 203

Menționăm, de asemenea, că, la cerere, se eliberau recipise de primire, „Aufgabs-Recepisse", care la scrisori recomandate erau obligatorii și erau scutite de taxe, precum și dovezi de primire „Retour-Recepisse", prin care se făcea dovada de primire a trimiterii poștale de destinatar. Acestea din urmă erau taxate de către oficiul de expediție.

Menționea „Recomandirt" și dovezile de primire reprezintă o fază avansată, cu ștampile și imprimate care au apărut mai tîrziu. Însemnările de mînă au apărut pentru scrisori recomandate de abia după 1817. Pe lîngă numărul recipisei erau trecute și literele N.B. (Nota bene), scrise cu creion roșu (Röthel) sau cu cerneală roșie. Cu timpul s-au însemnat scrisorile numai cu cîteva linii scurte, întretăiate de o linie lungă.

Taxa pentru scrisorile recomandate, achitate în plus peste taxa normală, a fost inițial de 4 Kreuzeri, iar de la 1 august 1842 de 6 Kreuzeri. Pînă în anul 1817 taxa pentru scrisorile recomandate se plătea cu anticipație, iar între 1817—1842 putea fi plătită atît de expeditor cît și de destinatar. Taxa pentru dovada de primire era egală cu cea mai mică taxă pentru distanța respectivă parcursă de scrisoare.

Sigiliul Hauptpostwagen expedition Herrmannstadt.

Scrisorile cu valori nu se predau la poștă ci la diligențele poștale (Postwagenexpedition) care putea fi în același local cu poșta și aveau o reglementare specială, în funcție de valoare și de distanță. Valorile se înscriau pe partea unde era adresa împreună cu taxarea, iar pe verso se aplica sigiliul expeditorului, pe ceară roșie, în mai multe locuri unde se împăturea scrisoarea, la mijloc fiind aplicat tot pe ceară roșie sigiliul sediului diligenței respective.

Cuvîntul „FRANCO" aplicat pe scrisori era folosit cînd achitarea se făcea la expediție. „Porto", aplicat pe scrisoare, însemna, la început, că inscrisul se prelua de destinatar, la poșta respectivă. Cu timpul „Porto" a căpătat semnificația de neachitat și se va achita la destinație.

În prima perioadă prefilatelică se prevedea ca plata să se facă jumătate la expediere și jumătate la destinație și aceasta a rămas în uz pînă în anul 1817, cînd sistemul a fost desființat. Începînd de la 1 iunie 1817 se puteau expedia scrisori cu taxa achitată complet la expediere, achitată parțial sau neachitată.

Scrisorile cu taxa achitată la expediere erau marcate prin două linii diagonale trase cu un creion roșu (Röthel) sau cerneală, pe partea unde era scrisă adresa, iar cele cu taxa achitată pe jumătate, cu o singură diagonală, înscriindu-se suma ce rămînea de plătit la destinație pe verso. Se cunosc însă și nerespectări întocmai ale acestei practici.

Trebuie să menționăm că, raportată la acele vremuri, taxa poștală era foarte mare. Din acest motiv mulți privilegiați, cu reminiscențe de concepții feudale, se sustrăgeau de la plata taxelor poștale, considerînd că lor nu li se aplică dispozițiunile legale. Prin autoritatea lor locală forțau poștele să le transmită scrisorile și pachetele gratuit, cereau atelaje și căruțe, fără o plată adecuată, provocînd multe nemulțumiri și plîngeri la autoritatea centrală. La Arhivele statului din Sibiu se găsesc două documente interesante în legătură cu aceste practici. Primul este un proiect pentru reglementarea obligațiunii de a pune la dispoziție cai fără plată[35]. Iată o parte din textul proiectului denumit în latinește „Ideia": „... și în prezent

[35] *Proiect de regulament și circulara Banffi*, Arhivele Statului Sibiu, Q5-B8-Nr. 50.

sînt acuzații grave, nu numai de abuzurile făcute de armată, care nu respectă instrucțiunile în vigoare, ci și de către funcționari guvernamentali, care iau căruțe și atelaje, cu sau fără dispoziții, spre marea nenorocire, mai ales a localităților care se găsesc de-a lungul drumurilor publice, pentru dus și întors. Nimeni să nu mai poată fi silit a da atelaje și căruțe fără plată, care să se facă pe loc și în numerar". Al doilea document este o circulară[36] dată de guvernatorul G. Banffi, cu nr. 9366 din luna decembrie 1790, care prevede următoarele:

Nimeni nu poate cere atelaje fără un document de călătorie, pe care trebuie să-l arate mai marelui localității. Documentul trebuie să fie semnat de comisarul provincial care, dacă e prea departe, poate fi înlocuit de un funcționar districtual. În timp de pace plățile trebuiesc făcute în numerar.

Concesionarii poștelor și mai tîrziu administrația poștală de stat aveau prevăzute și expedieri gratuite, denumite „Ex offo" (din oficiu), dar acestea erau strict limitate la instituțiunile de stat. Pentru a se pune capăt abuzurilor comise de către grofi, moșieri, funcționari, etc., în expedierile lor particulare, s-au dat diverse dispoziții pentru reglementarea scrisorilor „Ex offo", adică a acelora ce se bucurau de gratuitate. Astfel am găsit în Arhivele Statului din Sibiu[37] un document intitulat „Instructio pro pertractatione officiosarum corespondentiarum universis et singulis in Caesareo Regiis haereditarius Provinciis Postae officiis et stationibus praescripti". În aceste instrucțiuni se arată cum trebuie să se procedeze cu scrisorile care au mențiunea „Ex offo". Ele sînt controlate ca să se vadă dacă au un conținut oficial și se înscriu în registrul zilnic de scrisori primite și expediate, pentru control, ca și scrisorile ce se taxează.

Biserica este și ea exceptată de la plata taxelor poștale, pentru scrisorile care sînt în legătură cu probleme religioase sau administrative.

Guvernatorul Transilvaniei din Cluj a comunicat, prin circulara Nr. 6592 din 18 iulie 1821, că majestatea sa a acceptat scutirea de taxe poștale a corespondenței vicariatului și decanatului parohial cu instituții și vice-versa, în probleme oficiale[38]

Scrisorile returate nu se taxau suplimentar. Oficiile poștale erau obligate să remită aceste scrisori expeditorilor. Remiterea se făcea prin publicarea lor la sediul poștei, spre a fi ridicate de cei interesați. Astfel, administrația poștală din Sibiu a publicat[39] lista scrisorilor sosite retur între 1—15 martie 1833 indicîndu-se numele destinatarului, locul de expediere, locul de primire și poșta respectivă. Publicarea listei s-a făcut cunoscută și în presă.

2.3. ȘTAMPILE POȘTALE PREFILATELICE.

Desele reclamații adresate împărătesei Maria Thereza și organizațiilor poștale, în legătură cu întîrzierea corespondenței, care produce pagube importante în desfășurarea vieții economice și nemulțumiri în viața particulară, au făcut să se dea dispoziția ca toate scrisorile să fie prevăzute, la preluare de către poștă, cu data primirii lor, spre a se putea stabili întîrzierea și vinovații. Am văzut cît de aspru erau pedepsiți șefii de poștă pentru pierderi sau întîrzieri la predarea scrisorilor. În acest scop Johann Venzel Paar, concesionar al poștei austriece, a dat o circulară către toate poștele, la 23 iunie 1758, prin care se dispunea ca toate scrisorile pri-

[36] *Ibidem* nota 35.
[37] Arhivele Statului Sibiu, Q-1-4-Nr. 80, *document* 3305/1789.
[38] Arhivele Statului Sibiu, Q-1-6-Nr. 114, *document* 6592/1821.
[39] *Siebenbürger Bote*, XLVII/1833, Nr. 29 (13 apr.) și 30 (17 apr.) Bibl. Muzeului Brukenthal.

mite spre expediție să fie prevăzute cu data primirii lor și o ștampilă din care să rezulte localitatea de unde s-a expediat scrisoarea.

Ideea ștampilei s-a născut și din mărirea considerabilă a volumului corespondenței, care necesita un personal din ce în ce mai numeros și știutor de carte. Prin aplicarea ștampilelor și utilizarea de imprimate tipărite se ușura considerabil munca și, deci, și numărul de persoane care erau necesare pentru cartarea și inscripționarea corespondenței.

Prima ștampilă poștală cunoscută în Transilvania aparține orașului Sibiu, în denumirea sa germană „Hermannstadt". Ea datează din anul 1782, are o formă liniară, fiind scrisă „v. Hermanst." Litera „v" însemnează — von —, adică de la Sibiu. Este scrisă cu litere mici gotice cursive, prima literă este mare, iar denumirea localității este prescurtată. Dimensiunile sînt de 29,5 mm lungime și de 3 mm înălțimea literelor mici (Fig. 1. din tabloul sinoptic al ștampilelor prefilatelice).

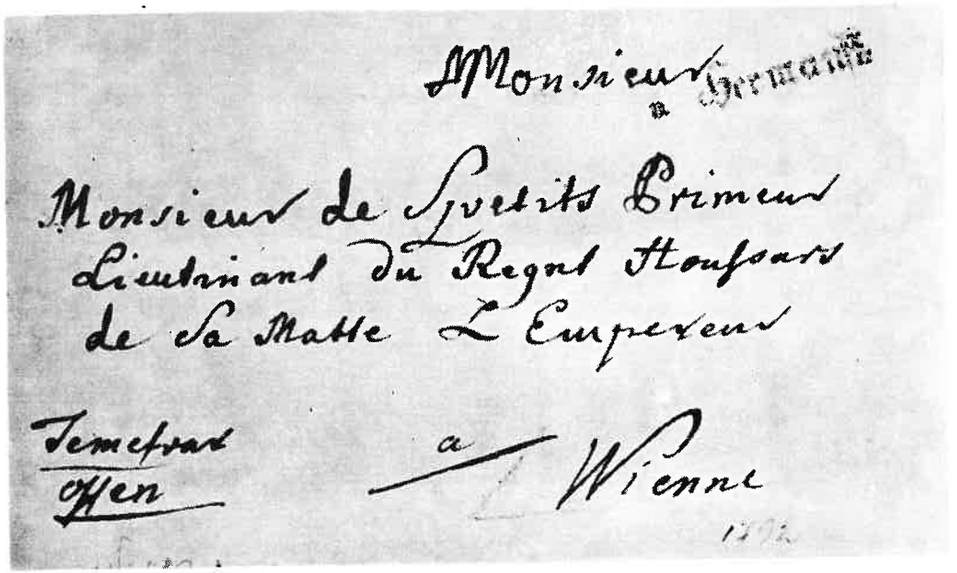

Scrisoare cu prima ștampilă a orașului Sibiu.

Trebuie să facem mențiunea că dimensiunile ștampilelor variază, și în special ale ștampilelor liniare, datorită deselor întrebuințări și a materialelor din care au fost confecționate.

Anton Kumpf-Mikuli[40] crede că la sfîrșitul secolului al XVII-lea s-a trecut de la ștampile de lemn la ștampile de metal și aceasta în Franța, de unde a trecut ideea ștampilelor și în Austria. Prima ștampilă austriacă cunoscută datează din anul 1751.

Ștampila „v. Hermanst." a fost utilizată între anii 1782—1800. În general ștampilele prefilatelice sînt aplicate cu cerneluri sau tușuri de culoare neagră. Culoarea roșie este foarte rară și se menționează în această lucrare, cînd este cazul.

[40] Kumpf-Mikuli, *Neue Briefe über alte*, Ed. Die Postmarke, Viena, 1931, pp. 8, 9.

Concomitent cu prima ștampilă este amintită una asemănătoare, fără litera „v" (von), și scrisul puțin schimbat, pentru care autorul Térfi Béla[41] nu-și asumă garanția autenticității (Fig. nr. 2.)

Ștampila următoare este o ștampilă liniară, scrisă cu litere gotice mici și denumirea localității prescurtată ca și la primele două ștampile, dar are particula „von" scrisă complet. Utilizarea ei ne este cunoscută din anul 1800. Dimensiunile sînt de 28 mm lungime și 3 mm înălțimea literelor mici (Fig. nr. 3.).

În jurul anului 1815 apare o ștampilă cu litere mari latine, fără particula „von", scrisă, „HERMANSTADT". Din acest model de ștampilă există 6 tipuri: tipul 1 are o lungime de 35,5 mm, iar înălțimea de 3,5 mm, cu literele RM și AN legate (Fig. nr. 4.) Tipul 2 îl găsim între anii 1820—1823 în dimensiunile de 41,5 mm lungime și 4 mm înălțime, cu literele RM, AN, AD, legate. (Fig. nr. 5.) Tipul 3 este semnalat între anii 1820—1829 și are dimensiunile de 45 mm lungime și 5 mm înălțime, cu aceleași litere legate ca și tipul 2 și cu un punct la urmă. (Fig. nr. 6.)

Tipul 4, cunoscut între anii 1820—1830, în lungime de 45,5 mm și înălțime de 4 mm progresiv pînă la 5 mm la ultima literă (Fig. nr. 7)

Tipul 5 este o ștampilă cu litere mai mici și cu intervale mai mari. Lungimea este de 43,5 mm și înălțimea de 3 mm (Fig. nr. 8).

Tipul 6 are literele înalte și foarte apropiate, în dimensiunile de 42 mm lungime și 5 mm înălțime, fiind scrisă pentru prima dată cu doi N. (Fig. Nr. 9.)

Prima ștampilă ovală apare în anul 1832, cu dimensiunile de 25/19,5 mm și cu inscripția pe trei rînduri: O.P.A. /HERMANN/STADT., scrisă cu litere latine mari. (Fig. nr. 10.)

Începînd din anul 1837 găsim, alături de ștampila ovală, data exprimată, ziua în cifre și luna în litere-prescurtat. (Fig. nr. 11.) Mai tîrziu găsim ziua, luna și anul (Fig. nr. 12.) și, în sfîrșit, ziua și luna sub formă de fracție (Fig. nr. 13.)

În anul 1836 este cunoscută o ștampilă ovală de dimensiunile 10/26 mm cu inscripția pe trei rînduri: „VON/-HERMANSTADT/FRANCO", care însemna achitată și expediată din Sibiu. Scrisul era cu litere mari, iar culoarea ștampilei inițial roșie. Mai tîrziu culoarea ștampilei este neagră. Din

Scrisoare cu ștampilă liniară, tipul 3, din anul 1820.

Scrisoare din anul 1827 cu ștampila liniară, tipul 4 și cu mențiunea „Erga Recepisse" și „franco" scris de mînă.

[41] Térfi Béla, *Magyarische Postabstempelungen*, Budapest, 1943.

anul 1838 apare alături și o ștampilă separată, cu data, ziua și luna. (Fig. nr. 14, 16).

În jurul anului 1839 apare pentru prima dată o ștampilă liniară „HERMANSTADT", cu data dedesubt, ziua și luna scrisă, prima în cifre, iar a doua în litere prescurtat, cînd denumirea lunii era lungă. Localitatea este scrisă cu litere mari latine și avea dimensiunea de 38 mm lungime și 3,5 mm înălțime, iar literele care indică luna sînt tot cu caractere latine mari. (Fig. nr. 15)

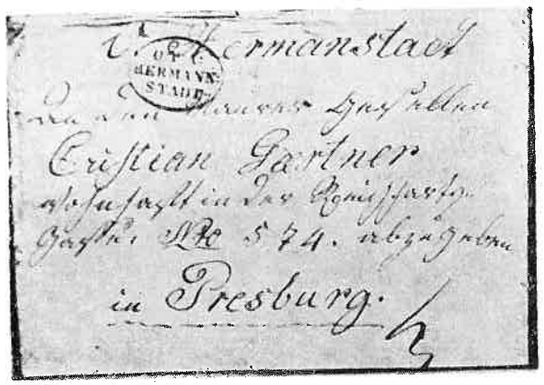

Scrisoare cu ștampila ovală O.P.A./HERMANN/STADT.

În luna martie 1849 a fost pusă în uz o ștampilă liniară HERMANSTADT, scrisă cu litere mari aplecate, avînd o linie deasupra literei „N", pentru a marca că trebuie socotită ca dublă; ziua și luna sînt scrise, prima în cifre, iar a doua în litere prescurtat și pe al doilea rînd. Dimensiunile sînt de 39,5 mm lungime și 3,3 mm înălțimea literelor (Fig. nr. 17).

Ștampila ovală pe scrisoare din anul 1838, cu dată.

Începînd din luna februarie 1850 apare ștampila din două cercuri, cu diametrul exterior de 23,5 mm, iar a cercului mic de 13 mm. Între cercuri este scrisă localitatea cu litere latine mari „HERMANNSTADT", iar în partea de jos are o stea în șase colțuri. În cercul mic se găsește data, trecută sub formă de fracție, sus ziua și jos luna, în cifre arabe. (Fig. nr. 18).

Ștampilele prefilatelice arătate serveau la expedierea și la ștampilarea scrisorilor la sosire. La expedierea din Sibiu ștampila se aplica pe scrisoare în față, unde era trecută adresa destinatarului, iar pe scrisorile sosite, se aplica pe verso unde era adresa expeditorului și sigiliul.

2.4. ȘTAMPILE POȘTALE ADIȚIONALE PREFILATELICE.

Pentru scrisorile recomandate era folosită o ștampilă specială liniară scrisă „RECOMMANDIRT", cu litere mari latine, care în anul 1843 avea dimensiunile de 36 mm lungime și 3,5 mm înălțimea literelor (Fig. nr. 20).

Pentru atestarea achitării taxei de expediere a scrisorilor existau ștampile separate care imprimau cuvîntul „FRANCO", adică liberă la expediție. Ștampila

Scrisoare din 1838 cu ștampila ovală VON/HERMANSTADT/FRANCO și data alături.

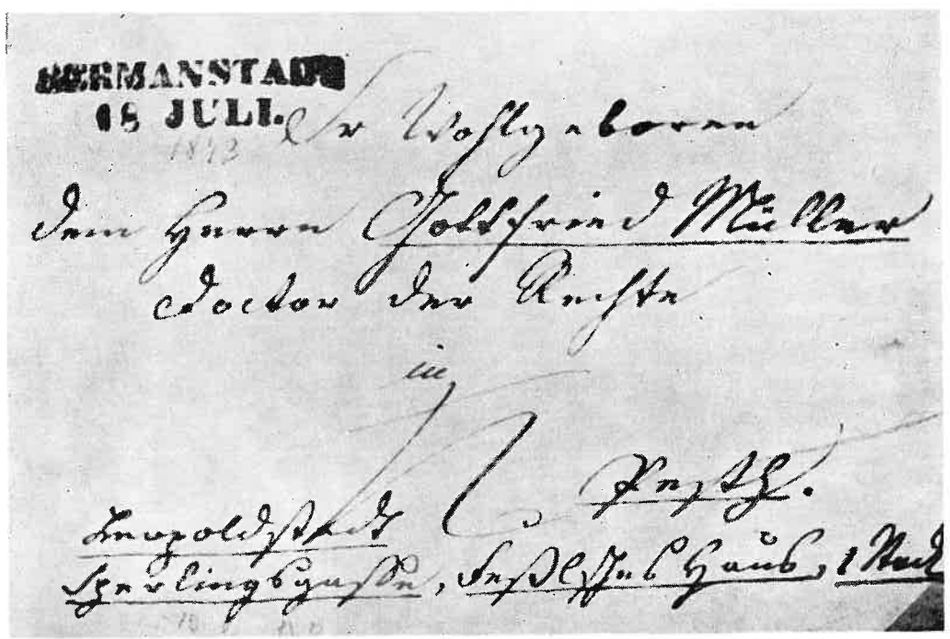

Scrisoare cu ștampila liniară HERMANNSTADT cu dată.

era liniară, scrisă cu litere mari latine, în dimensiunile de 21,8 mm lungimea și 4 mm înălțimea. (Fig. nr. 19). Scrisorile neachitate la expediere erau prevăzute cu ștampile „PORTO".

Sigiliile Direcțiunii poștale din Sibiu care s-au întrebuințat în această perioadă au fost următoarele:

Un sigiliu rotund, format din două cercuri concentrice, cel interior punctat, la o distanță de 1 mm unul de celălalt; diametrul sigiliului este de 29 mm, avînd în mijloc sus stema austriacă (vulturul cu două capete), dedesubt localitatea HERMANNSTADT, cu goarnă poștală, sus în stînga inițialele K.K.M., iar în dreapta O.P.A. (Fig. nr. 27).

Un sigiliu oval, format din două cercuri concentrice, cel interior la o distanță de 1 mm de cel exterior, în dimensiunile de 32/27,5 mm, avînd în mijloc stema austriacă încadrată de textul „HAUPTPOSTWAGENEXPEDITIONHERMANNSTADT". (Fig. nr. 28.)

Pentru scrisorile dezinfectate la Turnu Roșu cunoaștem sigiliul cu inscripția „SIGIL: SANITATIS ROTHENTHURN", în dimensiunea de 23 mm, la care K. F. Meyer în lucrarea sa „Desinfected mail" distinge 7 variante cu mici deosebiri, și aceeași ștampilă scrisă însă cu V în cuvîntul THVRN, la care nu se cunoaște decît un tip. Aceste sigilii se aplicau pe ceară roșie după ce se închidea scrisoarea desfăcută pentru desinfectare. (A se vedea pag. 32)

Ștampila rotundă, cu inscripția „NETTO DI FUORA E SPORCO DI DENTRO", se utiliza pe scrisorile nedeschise la desinfectare și, deci, desinfectate doar pe dinafară. Această ștampilă s-a întrebuințat la Turnu Roșu. În lucrarea amintită a lui K.F. Meyer ca și în catalogul ștampilelor prefilatelice al lui Ed. Mueller sînt menționate și alte ștampile pentru posturile de carantină, pe care însă nu le-am găsit în materialul cercetat ca fiind utilizate și la Turnu Roșu, lucru confirmat și în cataloagele amintite. Limba italiană era întrebuințată de austrieci pentru

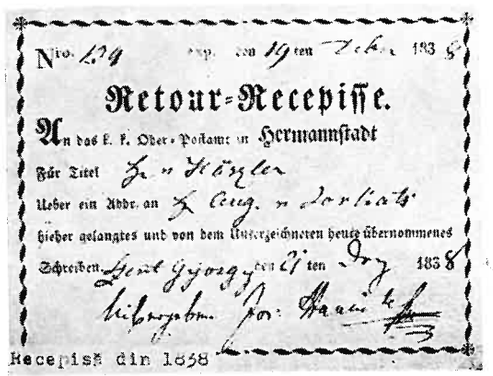

RETOUR=RECEPISSE din anul 1838, din care se vede că scrisoarea expediată la 19 dec. a ajuns la destinație la 21 dec.

corespondența din răsăritul Europei și Asia Mică (Levant), deoarece se cunoștea mai bine decît cea germană, datorită comerțului intens făcut de marile orașe italiene (Fig. nr. 26).

Pentru scrisorile cu valori declarate se aplica o ștampilă cu textul „LAUT ANGABE", care însemna: *conform declarației*. Ștampila era de formă liniară. (Fig. nr. 21.)

Datorită urmăririi severe a întîrzierii scrisorilor, care duceau la amenzi mari pentru poștă, oficiile poștale aveau pentru justificarea timpului o ștampilă liniară la îndemînă cu textul „NACH ABGANG DER POST", care însemna că scrisoarea a sosit la oficiu după plecarea cursei poștale și deci întîrzierea nu se poate imputa oficiului respectiv.

Ca documente poștale eliberate în această perioadă amintim dovezile de predare a corespondenței, cunoscute sub denumirea de „AUFGABS=RECEPISSE" în care se treceau toate datele necesare identificării trimiterii poștale, destinatarul, data, oficiul poștal, eventual valoarea din scrisoare, etc. În afară de acestea existau și dovezile de primire a corespondenței de către destinatar numite „RETOUR=RECEPISSE" care, în afară de datele menționate la dovezile de trimitere, mai cuprindeau și mențiunea că scrisoarea a ajuns la destinație și a fost preluată de destinatar la data de ...

Cu toate investigațiile întreprinse, pe baza lucrărilor de specialitate și a marilor colecții, în materia respectivă, este dificil a întocmi o listă cu toate ștampilele existente într-un anumit domeniu poștal. Oricînd se pot ivi descoperiri noi care se pot adăuga la cele cunoscute. De aceea am fi deosebit de îndatorați celor care ne-ar putea semnala astfel de descoperiri din arhive sau colecții particulare.

Tablou sinoptic
al ștampilelor poștale prefilatelice

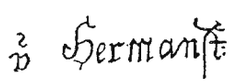

Fig. 1

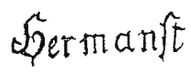

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

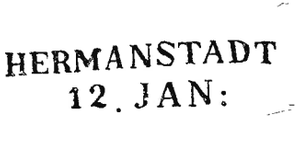

Fig. 15

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24

Fig. 25

Fig. 26

Fig. 27

Fig. 28

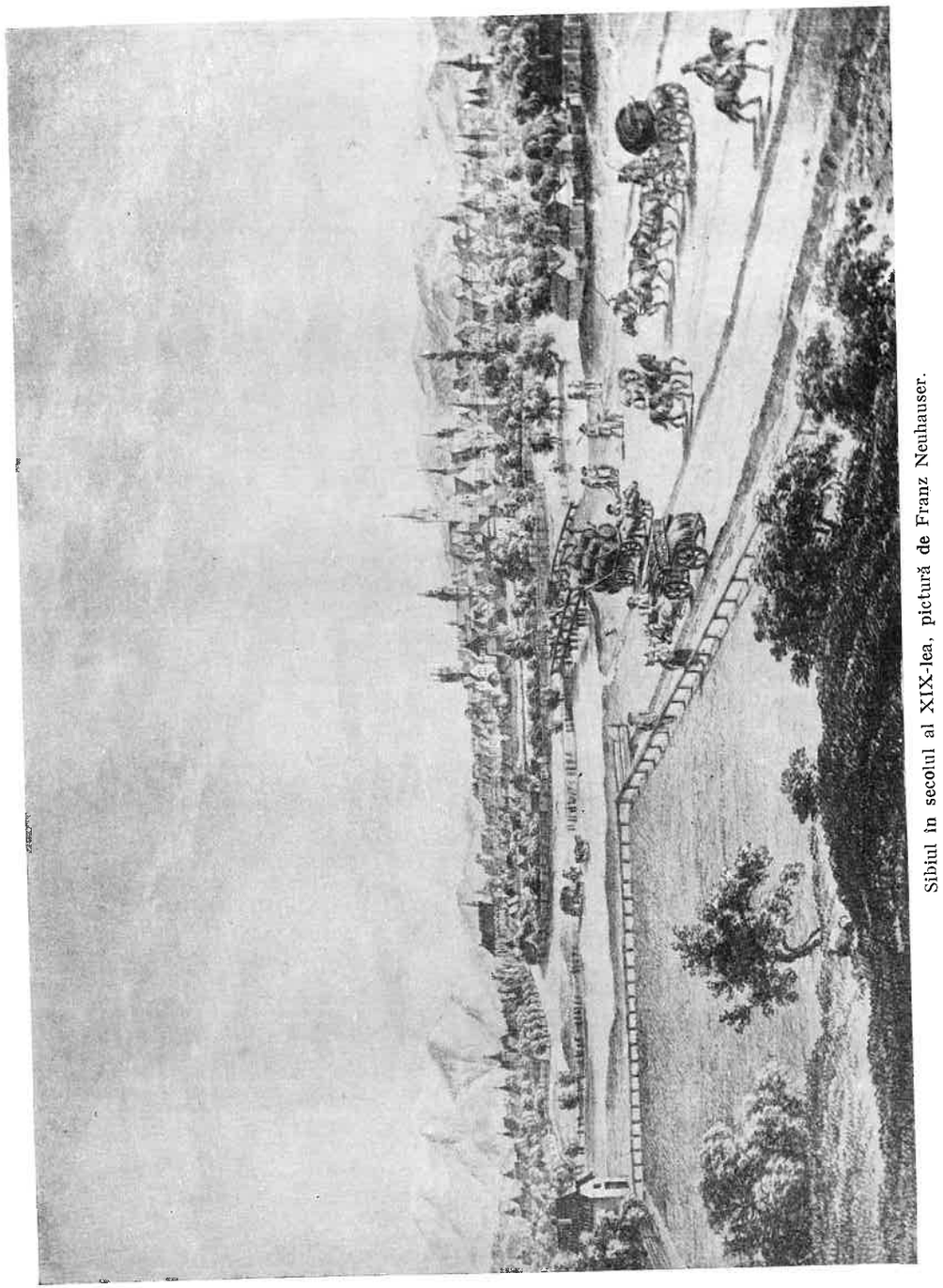

Sibiul în secolul al XIX-lea, pictură de Franz Neuhauser.

Capitolul 3

PERIOADA FILATELICĂ

Perioada filatelică prezintă unele caracteristici deosebite între anii 1850—1867. În această perioadă Transilvania aparţinea Austriei, împreună cu 23 de provincii şi districte care constituiau imperiul austriac. Populaţia acestuia, de aproape 50 de milioane locuitori, constituia un mozaic de 9 naţionalităţi, nemulţumite de tratamentul aplicat de autorităţile austriace. Cu doi ani în urmă a avut loc revoluţia de la 1848 care, deşi înăbuşită, a impus o serie de reforme fundamentale, precum şi o nouă constituţie mai liberală, promulgată la 9 martie 1849, dar abolită la scurt timp după aceea, adică la 31 decembrie 1851, reinstaurîndu-se din nou monarhia absolută.

3.1. PRIMELE MĂRCI POŞTALE, ORGANIZAREA INSTITUŢIONALĂ ŞI POŞTA DE CAMPANIE DIN ŢĂRILE ROMÂNE.

Poşta austriacă a introdus prima marcă poştală la data de 1 iunie 1850. Ea a urmat exemplul Angliei, care a introdus prima marcă poştală din lume în anul 1840[42], urmată şi de alte ţări, înaintea Austriei. La data introducerii mărcii poştale organizarea poştei aparţinea Ministerului Comerţului din Viena, care avea o direcţiune generală pentru comunicaţii. Direcţiunea generală îşi exercita atribuţiunile sale prin direcţiuni poştale provinciale care aveau în administraţia şi jurisdicţia lor teritoriile respective. Pentru Transilvania, direcţiunea poştală îşi avea sediul la Sibiu. În anul 1859 poştele trec de la Ministerul Comerţului la Ministerul de Finanţe, unde rămîn pînă în anul 1863, cînd din nou trec la Ministerul Comerţului. În anul 1867, Direcţiunea poştală a Transilvaniei şi cea a Banatului ajung sub administraţie maghiară.

În perioada 1850—1867 au existat patru feluri de instituţii poştale locale: Oficii poştale (Postämter), Oficii de expediere (Postexpedition), Staţii poştale (Poststationen) şi puncte de colectare a scrisorilor (Briefsammlungen). În general, Oficiile poştale erau conduse de şefii de poştă concesionari pe viaţă sau ereditari, care administrau oficiile pe socoteala lor, îşi procurau singuri ştampilele şi primeau o parte din încasările poştale.

Oficiile de expediere poştală erau administrate de funcţionari, care erau plătiţi cu salarii fixe. Aceştia primeau de asemenea şi ştampilele poştale necesare. Staţiunile poştale serveau numai la schimbul cailor de poştă şi funcţionau adesea pe lîngă un oficiu poştal sau oficiu de expediere poştală. Punctele de colectare a scrisorilor funcţionau, fie în oraşe mari, unde un oficiu nu putea satisface nevoile unei populaţii numeroase, fie în provincii, unde oficiile poştale erau mai rare şi la distanţe mai mari, impunîndu-se puncte intermediare de colectare şi distribuire

[42] Alexander Bungerz, *Grosses Lexikon der Philatelie*, München, 1923, p. 317. „... Rowland Hill dispune introducerea mărcii poştale la 6.05.1840".

a poştei. Punctele de colectare erau servite de particulari şi, odată cu apariţia mărcii poştale, rolul lor a scăzut, fiind înlocuite treptat de cutii poştale, iar în cazuri speciale au fost transformate în oficii poştale.

În centre mari s-au înfiinţat „Expediţii poştale pentru ziare" (Zeitungsexpeditionen), destinate transmiterii ziarelor şi care erau încadrate în oficiile poştale respective, preluînd şi abonamente pentru ziare. Au mai existat şi oficii poştale în trenuri (Fahrende Postämter) şi oficii poştale pe vapoare (Fahrende Postämter auf Schiffen), care însă nu au avut legături cu Sibiul, decît în măsura în care puteau servi parţial la transmiterea scrisorilor expediate din Sibiu sau cu destinaţia Sibiu.

Amintim, de asemenea, poşta militară, care a funcţionat în timpul ocupaţiei Ţărilor Române din 1854—1857. Toate oficiile poştale de campanie în teritoriile ocupate au fost subordonate Direcţiunii poştale din Sibiu, care avea ca director pe un oarecare Anton Hoffmann[43]. El a organizat poşta militară austriacă în Ţările Române înfiinţînd 21 de noi oficii şi legături directe între centrele cele mai importante. Marile unităţi militare îşi aveau serviciul lor de poştă cu ştampila „Feldpost Nr ...". Marea unitate austriacă care s-a stabilit în timpul ocupaţiei la Brăila, în trecerea sa prin Sibiu — unde a rămas cîtva timp —, a folosit aci ştampila sa de campanie „Feldpost Nr. 4".

Mărcile poştale serveau la început numai pentru francarea corespondenţei în ţară. Instrucţiunile Nr. 19697/2950 din septembrie 1857 prevedeau că: „... se primesc scrisori pentru străinătate de K. K. Expediţiile poştale, care trebuiesc francate numai contra achitării în numerar, iar scrisorile care sînt francate cu mărci poştale se vor trata ca scrisori nefrancate". De abia de la data de 17 martie 1864 s-au introdus mărci poştale pentru francarea corespondenţei cu străinătatea.

După trecerea Direcţiunii poştale din Sibiu sub administraţie maghiară (1867), direcţiunea respectivă a rămas numai cu conducerea oficiilor poştale consulare din Bucureşti, Focşani, Galaţi, Giurgiu, Brăila şi Ploieşti.

Toate oficiile consulare poştale străine din Ţările Române şi-au încetat activitatea la 31 martie 1869, ca o consecinţă a intervenţiei energice a Principatelor Unite, pentru curmarea stărilor de aservire în această materie.

3.2. TAXELE POŞTALE ÎN PERIOADA 1850—1867.

Taxele poştale interne care trebuiau achitate prin aplicarea de mărci poştale în funcţie de greutate şi distanţă, au fost, în această perioadă, următoarele:

Greutatea scrisorii sau alte menţiuni	Distanţa în mile	Taxa în Kreuzeri de la data de		Modificări ulterioare Val. în Kreuzeri	Data
		1.06.1850	1.11.1858		
Un lot	pînă la 10	3	5		
Un lot	de la 10—20	6	10		
Un lot	peste 20	9	15		
Fără limită	Loco	2	3		
Imprimate	Fără limită	1	2	2,5	1.10.62

[43] Joseph Posch, *Poşta de campanie pe timpul ocupaţiei Ţărilor Române din anii 1854—1857*, în „*Festschrift zur phil. Tagungen*", Viena, 1928.

Greutatea scrisorii sau alte menţiuni	Distanţa în mile	Taxa în Kreuzeri de la data de		Modificări ulterioare Val. în Kreuzeri	Data
		1.06.1850	1.11.1858		
Taxă plus pt. un lot					
Recomandat	Loco	3	5		
Recomandat	Alte localităţi	6	10		
Taxă de predare normală		0,5	0,5		
Idem urgentă		9	15		
Dovezi de primire fără limită		6	10	10.—	1.08.62

Notă. Între 1 iunie şi 1 iulie 1850 dovezile de primire se taxau la fel ca o scrisoare de un lot. (Vezi pag. 36 pentru semnificaţia termenului lot). Mostrele comerciale pînă la 2 loţi erau taxate ca scrisorile de un lot. O milă =7420 m.

De la 1 ianuarie 1866 s-a introdus tariful poştal unic, indiferent de distanţe.

Taxele poştale pentru scrisori externe variau în funcţie de convenţiile poştale respective. La 1 aprilie 1866 s-au introdus în Muntenia şi Moldova, pentru oficiile poştale consulare, mărci austriece cu valoarea exprimată în soldi.

Mărcile pentru francarea trimiterilor poştale trebuiau aplicate pe faţa scrisorii, acolo unde se scria şi adresa, iar cele pentru recomandate pe spatele scrisorii, acolo unde se scria adresa expeditorului şi se aplica sigiliul. De la data de 1 ianuarie 1866 s-a admis să se aplice mărcile pentru scrisori recomandate pe partea din faţă a scrisorilor.

În numerar se plăteau mai departe scrisorile cu valori, ca şi completarea francaturii insuficiente, sau complet nefrancate. (Nachporto).

Scrisoare din 26 mai 1852, sosită la Sibiu nefrancată, la care s-a achitat taxa în numerar 6+9 Kr., trecută cu cerneală pe faţa scrisorii. 9 Kr. reprezintă taxa de penalizare.

Se mai plătea în numerar şi taxa pentru predarea scrisorilor, ca şi taxa pentru ziare, care a fost, în anul 1851, înlocuită prin apariţia timbrelor pentru ziare. De la 1 iunie 1868 s-au introdus mărci pentru plata taxei de urgenţă.

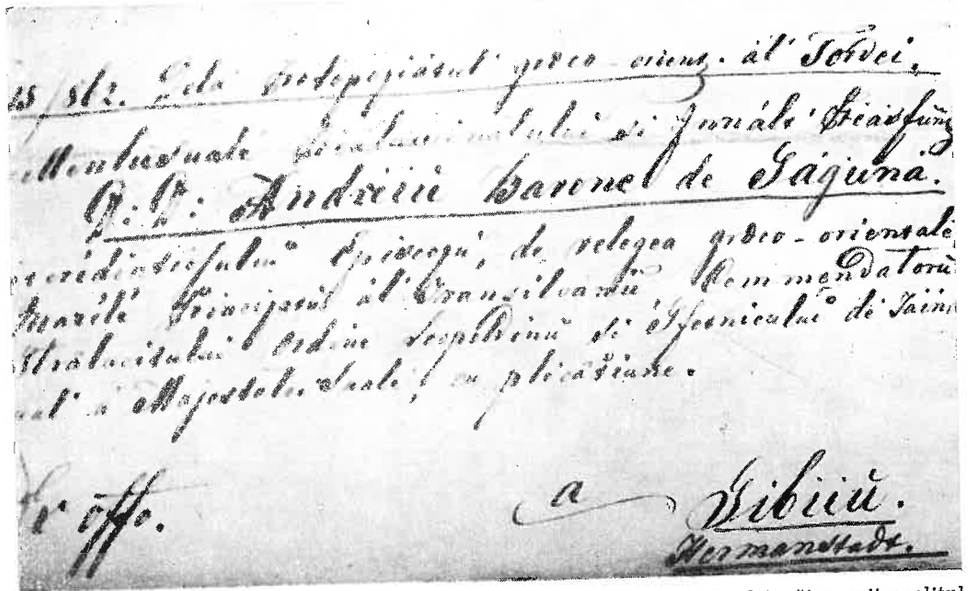

Scrisoare „Ex Offo" din 21 februarie 1862 adresată de protopopiatul Turdei către mitropolitul Andrei Şaguna. De remarcat este şi întrebuinţarea denumirii româneşti a „Sibiiu"-ului în adresă.

Scrisoarea preobliterată de expeditor, prin scrierea comenzii (Haupt Bestellung 333), peste timbru. Data 22 ianuarie 1861.

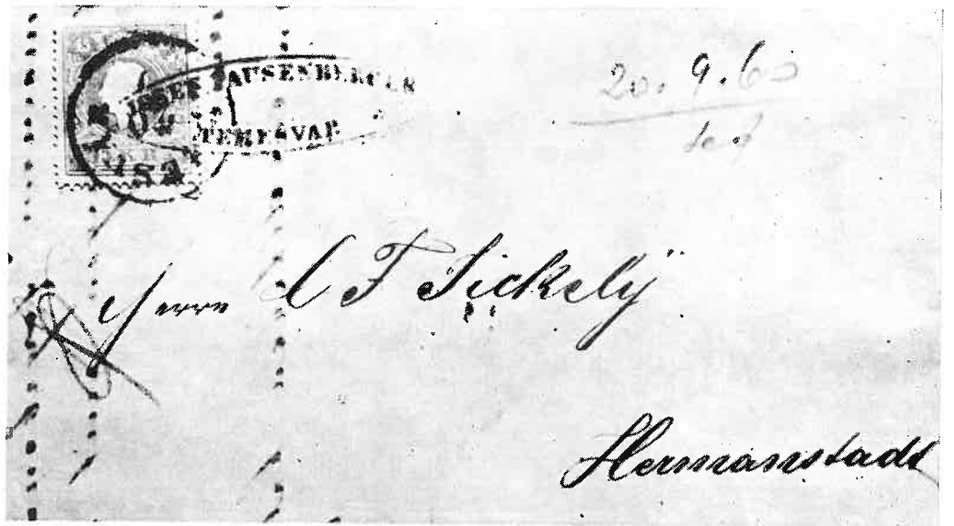

Scrisoare din 20 septembrie 1860 cu preobliterare de firmă şi obliterare poştală.

Ca şi în perioada prefilatelică se păstrează, în continuare, gratuitatea serviciului poştal pentru anumite categorii de scrisori între autorităţi, biserică, înalţi funcţionari, denumite ca şi în trecut „Ex Offo", adică din oficiu. Restul dispoziţiunilor din perioada prefilatelică despre această corespondenţă rămîn valabile şi în această perioadă.

Pentru a ne da seama de valoarea taxelor poştale, dăm comparativ cîteva preţuri: 1 Kgr. carne de vită costa 10 Kreuzeri; 1 Kgr. carne de porc viu costa 8 Kr., iar un kgr. de grîu costa 17 Kr.

O altă particularitate pe care o putem găsi pe mărcile destinate achitării taxelor poştale, prin aplicarea lor pe scrisori, este şi preobliterarea făcută de firme comerciale sau particulari, în scopul evitării sustragerii mărcilor poştale de pe scrisorile trimise spre expediere. Această preobliterare se făcea în diverse moduri: prin linii trase cu cerneală peste marcă sau prin scrierea unei părţi din adresă sau a comenzii comerciale peste marcă. Se imitau astfel modurile de anulare a timbrelor fiscale şi au fost, la început, tolerate de poştă şi apoi admise oficial prin instrucţiunile din 30 mai 1860. Preobliterarea se putea face şi prin aplicarea ştampilei firmei comerciale sau a ştampilei personale a expeditorului.

3.3. ŞTAMPILE POŞTALE ÎN PERIOADA 1850—1867 FOLOSITE LA SIBIU.

Spre deosebire de alte ţări, care foloseau o ştampilă specială pentru obliterarea mărcilor şi aplicau alături sau pe dosul scrisorii ştampila localităţii de expediere, în Austria, la propunerea lui Johann Herz, un funcţionar poştal superior din Viena, s-a folosit de la început ştampila localităţii pentru obliterarea mărcilor aplicate pe scrisori. Cu titlu de curiozitate amintim că Angliei, care aplica o ştampilă specială pentru obliterarea mărcilor şi alta pentru denumirea localităţilor, i-au trebuit

mai bine de 70 de ani ca să introducă sistemul austriac, cu o singură ştampilă; atît de puternică era tradiţia în Marea Britanie.

În instrucţiunile de introducere a mărcilor poştale, de la 26 martie 1850, paragraful 21, se dispunea: „Oficiile poştale obliterează mărcile trimiterilor poştale primite pentru expediere, cu ştampila obişnuită a expedierilor poştale.“ Remarcăm de asemenea că se foloseau aceleaşi ştampile poştale, atît la plecare, cît şi la sosire, stabilindu-se astfel data expedierii sau a sosirii scrisorilor respective. Aceeaşi ştampilă mai folosea şi la marcarea transitului unei scrisori prin oficiul poştal respectiv.

Cu timpul au apărut ştampile speciale pentru marcarea unor operaţiuni aparte, care se efectuau de oficiul poştal respectiv.

Astfel existau ştampile speciale pentru marcarea scrisorilor recomandate (RECOM, RECOMANDIRT), pentru scrisori primite la expediere după plecarea poştei (Nach Abgang der Post), pentru scrisori care se plăteau în numerar, conform declaraţiei făcute de expeditor referitor la valorile pe care le cuprinde (LAUT ANGABE), porto-ul achitat de destinatar (PORTO); existau ştampile speciale pentru obliterarea mărcilor aplicate pe ziare sau banderole pentru expedierea acestora (K. K. ZEITUNGS/EXPED./IN/HERMANNSTADT), ştampile utilizate pentru atestarea achitării taxelor de expediere (FRANCO), ştampile cu literele P. D., care însemnau „Port dué“ (taxă plătită pînă la destinaţie), P. P., care însemnau „Porte partiellment (taxă plătită parţial). Aceste ultime ştampile se aplicau de obicei pe scrisori destinate străinătăţii.

Am arătat că, în perioada prefilatelică, ultima ştampilă utilizată a fost aceea formată din două cercuri concentrice cu diametrul de 23,5 şi 13 mm, avînd între cercuri scrisă localitatea „HERRMANNSTADT“, cu litere latine mari, iar în partea

Scrisoare cu ştampila prefilatelică din două cercuri folosită pentru obliterarea mărcii. Data 11 ianuarie 1855.

de jos o stea în şase colţuri. În interiorul cercului mic se găseşte data înscrisă în cifre sub formă de fracţie, la numărător ziua şi la numitor luna. Această ştampilă, care data din luna februarie 1850, a fost singura ştampilă prefilatelică folosită după 1-06-1850 la Sibiu, spre deosebire de alte localităţi, unde s-au folosit diverse ştampile existente în perioada prefilatelică la oficiile poştale respective. Nu trebuie să uităm că Sibiul era sediul Direcţiunii poştale pentru Transilvania şi că aci domnea mai multă ordine şi severitate în materie poştală. (Fig. nr. 1 din Tabelul sinoptic al ştampilelor filatelice).

În lunile octombrie şi noiembrie 1851 a apărut, pentru foarte scurt timp, o ştampilă dintr-*un cerc*, cu diametrul de 23,5 mm, în care localitatea „HERRMANNSTADT“ era scrisă cu doi R. Ştampila respectivă nu trebuie confundată cu ştampila dintr-un singur cerc care a apărut mult mai tîrziu, dar se deosebeşte de aceasta fiind scrisă cu un singur R. De ce a fost folosită această ştampilă în această perioadă, numai două luni (octombrie şi noiembrie) nu se ştie încă. (Fig. nr. 2).

Ştampilă cu 2 R şi un singur cerc.

Această ştampilă, care a fost folosită în mod normal numai două luni, a apărut din nou în anii 1856 şi 1857, dar numai pe scrisori cu valoarea declarată, adică pe scrisori prin care se trimeteau bani sau înscrisuri de valoare, deci ca o ştampilă specială fără rol de obliterare a mărcilor aplicate.

În anul 1857, luna ianuarie, a apărut ştampila alcătuită dintr-un singur cerc, în diametru de 23 mm, în care localitatea „HERMANNSTADT“ apare scrisă cu un singur R, la mijloc fiind scrisă data în cifre sub formă de fracţie. Această ştampilă, formată dintr-un singur cerc, a fost folosită în anul 1857 împreună cu vechea ştampilă formată din două cercuri. Proporţia folosirii celor două ştampile a fost în anul 1857 de 85% cea nouă şi 15% cea veche. Ştampila veche a mai fost întrebuinţată, izolat, şi în prima lună a anului 1858, cealaltă rămînînd în funcţiune ca ştampilă principală. Ea prezintă uneori mici diferenţe, datorită înlocuirii celor uzate cu altele noi, dar de aceeaşi formă. Au fost trei tipuri din această ştampilă. (Fig. nr. 3, 4, 5).

În luna iulie 1857 a apărut o ştampilă specială de sosire de formă ovală, avînd în diametru 31,2/25,6 mm şi înscrisă în interior sus localitatea „HERMANNSTADT“, în semicerc, iar la mijloc data, sub formă de fracţie, ziua la numărător şi luna prescurtată în litere la numitor. În partea de jos se găseşte trecut anul.

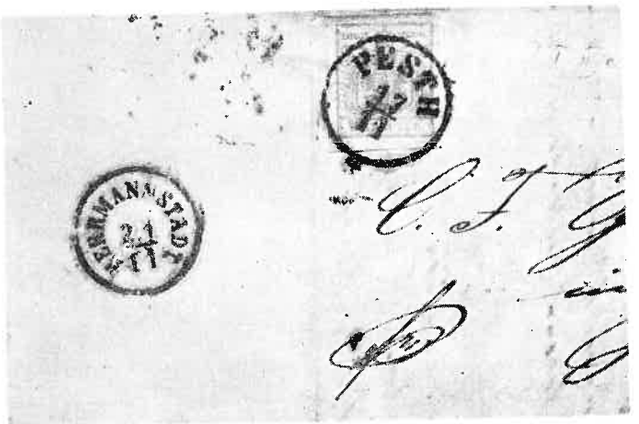

Scrisoare din 17 noiembrie 1851 pe care este aplicată ştampila cu un singur cerc, iar localitatea scrisă cu 2 R.

Scrisoare cu valoare declarată din 24 nov. 1856, ștampila cu un cerc și 2 R și cu mențiunile „Laut Angabe", „Franco", și două linii încrucișate.

Această ștampilă a fost folosită, în mod normal, la sosire, pentru scrisorile recomandate, menită a atrage atenția la manipularea lor specială. (Fig. nr. 6).

În anul 1858, luna februarie, a apărut ștampila realizată dintr-un singur cerc, în diametru de 23 mm, în interior avînd înscrisă localitatea „HERMANNSTADT", cu litere latine mari, data în cifre sub formă de fracție, iar în partea de jos este trecut timpul zilei, indicînd perioada cînd s-a aplicat ștampila: „Früh", „Mittags", „Abends", adică dimineața, prînz sau seara. Această ștampilă a rămas în uz pînă în noiembrie 1864 și a servit la justificarea timpului de predare, urmărit foarte sever.

Sigilii aplicate pe scrisori cu valoare. La mijloc este aplicat sigiliul poștei, iar la margini sigiliul expeditorului, toate pe ceară roșie.

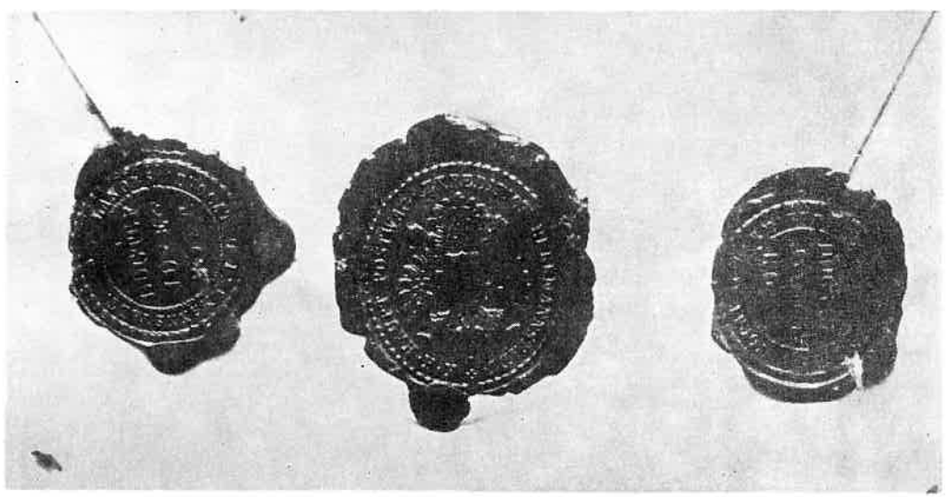

Scrisoare din 12 februarie 1857, în care localitatea este scrisă cu un singur R.

Scrisoare din 5 iulie 1857 cu ștampila ovală de sosire a scrisorilor recomandate.

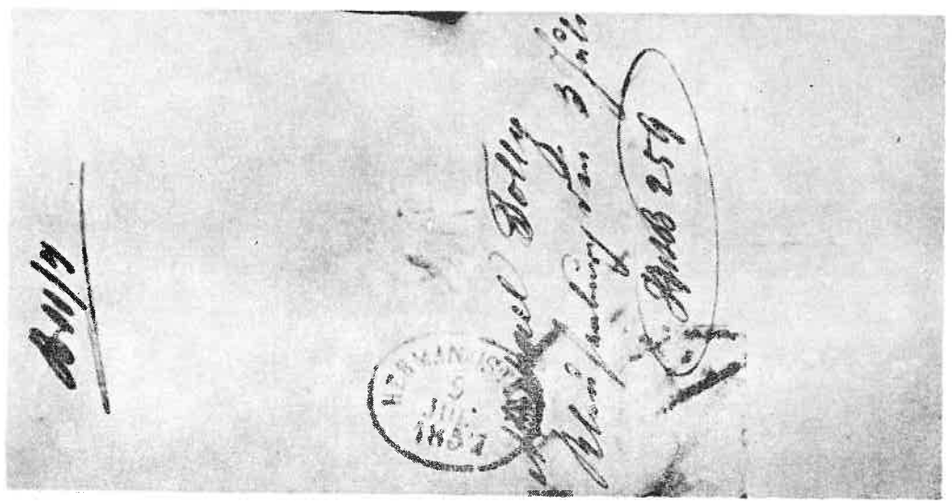

Ştampile aplicate la sosirea scrisorilor în Sibiu, cu indicarea timpului zilei: Früh, Mittags, Abends.

Se întîmpla uneori ca ştampilele de sosire să fie folosite şi la obliterarea scrisorilor ce plecau din Sibiu, dar aceasta reprezintă excepţii. (Fig. nr. 7, 8, 9.)

În suplimentul catalogului de ştampile austriece al lui Ed. Mueller, Viena, 1960, se aminteşte de existenţa unei ştampile ovale „O.P.A./HERMANN/STADT" din perioada prefilatelică, utilizată întîmplător pe emisiunea a doua şi a treia (1858 şi 1860/61). Utilizarea acestei ştampile prefilatelice, după 21 de ani de la scoaterea ei din uz, poate fi socotită ca o excepţie curioasă şi fără nici o explicaţie plauzibilă decît aceea că ştampilele respective din perioada prefilatelică se găseau nedistruse în oficiu. (Vezi Fig. nr. 10 de la tabloul sinoptic al ştampilelor prefilatelice.)

Începînd din anul 1859, luna ianuarie, a apărut ca ştampilă specială de sosire o ştampilă ovală asemănătoare cu ştampila ovală din iulie 1857, dar care are în

Scrisoare din 18 noiembrie 1864, cu ştampila octogonală combinată „HERMANNSTADT/RECOMAN."

locul anului scris jos la mijloc menţiunea timpului zilei, „Früh", „Mittags", „Abends" (dimineaţa, prînz sau seara). Această ştampilă era folosită pentru marcarea scrisorilor recomandate sau pe scrisorile unde urma să se facă o plată şi o găsim folosită pînă în anul 1863. (Fig. nr. 11, 12, 13). În anul 1862 găsim aceeaşi ştampilă ovală, fără a mai avea în partea de jos marcată vreo menţiune specială. (Fig. nr. 14).

Începînd din anul 1864 a apărut o ştampilă combinată în formă octogonală (dreptunghi cu colţurile tăiate), în dimensiunile de 24,3/21,4 mm, avînd înscrisă în partea de sus, în semicerc prelungit, localitatea „HERMANNSTADT", cu litere latine mari, la mijloc data sub formă de fracţie, iar jos menţiunea „RECOMAN.",

Scrisoare cu ştampila ovală din 8 aprilie 1864, fără a mai avea marcat anul sau timpul zilei.

Scrisoare trimisă de Direcţiunea poştală din Sibiu la Direcţiunea telegrafică a Principatului Moldovei din Iaşi, cu ştampila ovală din anul 1865.

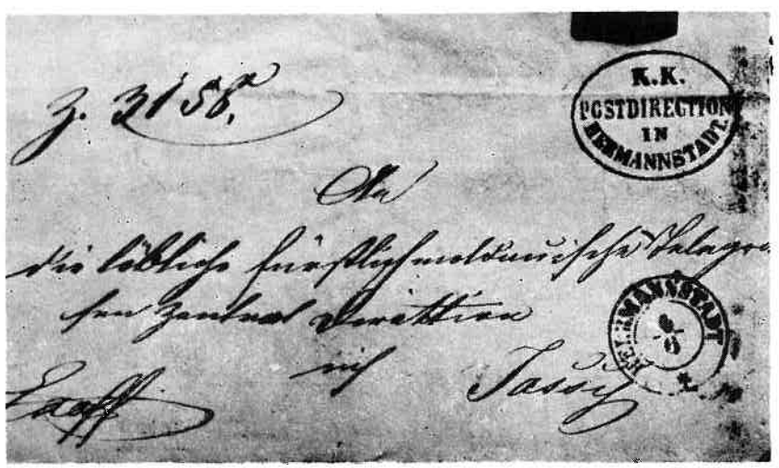

cu o linioară peste litera M, pentru a marca că trebuie considerată dublă. Această ştampilă a apărut şi în culoare roşie (Fig. nr. 10).

La obliterarea mărcilor speciale pentru expedierea ziarelor, lipite pe ziare sau banderole, se aplicau la început ştampilele obişnuite perioadei respective. Direcţiunile poştale, printre care şi Sibiul, precum şi alte localităţi mai mari şi-au confecţionat ştampile speciale în acest scop. Sibiul avea o ştampilă ovală cu inscripţia: „K. K. ZEITUNGS/EXPED/IN/HERRMANNSTADT-" (Fig. nr. 16.)

Mai menţionăm o ştampilă ovală a Direcţiunii poştale din Sibiu, care se aplica suplimentar pe scrisori, pentru a dovedi calitatea expeditorului, în scopul justificării scutirii de taxă, „Ex Offo". (Fig. nr. 15).

Am arătat, în paginile anterioare, că în timpul ocupaţiei militare a Ţărilor Române de trupele austriece, în timpul războiului Crimeii, o mare unitate militară în trecere prin Sibiu a utilizat o ştampilă de campanie în acest oraş şi anume ştampila rotundă, alcătuită dintr-un singur cerc, în diametru de 23 mm, cu inscripţia „FELDPOST NR. 4" şi data la mijloc, în cifre sub formă de fracţie. Această ştampilă a fost utilizată în Sibiu un timp limitat, deoarece unitatea militară s-a deplasat, prin Braşov, la Brăila, unde a stat pe timpul ocupaţiei. (Fig. nr. 25).

3.4. ŞTAMPILE ADIŢIONALE.

În afara acestor ştampile există o serie de ştampile adiţionale, care nu sînt specifice Sibiului, dar care au fost utilizate şi în Sibiu, pentru marcarea diferitelor specificaţii poştale pe scrisori, la fel ca şi în alte localităţi ale imperiului austriac. Astfel, a existat o ştampilă „RECOMANDIRT" şi una „RECOM.", care

Ştampile „PORTO" aplicate pe scrisori din 26 decembrie 1861 şi 29 iunie 1865.

marcau scrisorile recomandate. Aceste ştampile se aplicau pe partea din faţă a scrisorii, deşi marca pentru taxa de scrisoare recomandată se aplica iniţial pe partea din spate. (Fig. nr. 21, 22).

Existau, de asemenea, ştampile cu inscripţia „PORTO" liniară, liberă sau încadrată într-un dreptunghi (Fig. nr. 23, 24), care marcau scrisorile ce se achitau la destinaţie.

O altă ştampilă care marca achitarea scrisorii la expediere era ştampila „FRANCO". Odată cu introducerea mărcilor, această ştampilă nu-şi mai avea rostul decît pe scrisorile pe care nu se aplicau mărci, adică pe scrisorile cu valoare declarată şi, în prima perioadă, pe scrisorile destinate străinătăţii, a căror taxe se stabileau la predarea pentru expediţie. (Fig. nr. 18).

Tot pe înscrisuri destinate străinătăţii mai erau două ştampile, constînd numai din două litere „P. D." şi „P. P." care, aşa cum am arătat în introducere, însemnau taxa achitată integral sau parţial. (Fig. nr. 26, 27). În această categorie intră şi o ştampilă puţin cunoscută, formată din două litere „A. P.", care însemnau „avis payé". Am găsit această ştampilă pe o scrisoare plecată din Cluj, cu destinaţia Sibiu, dar din cauza scrierii defectuoase a localităţii, a ajuns la Braşov, de unde a fost îndreptată la Sibiu. Scrisoarea datează din 18 iunie 1865, a fost tranzitată prin Sibiu la 19 iunie, a plecat din Braşov la 28 iunie şi a ajuns din nou la Sibiu la 29 iunie 1865. Pe lîngă literele A.P. se mai găsesc pe scrisoare menţiunea de mînă a taxei de 10 Kr. şi ştampila PORTO. În sfîrşit amintim şi două ştampile care marcau pe scrisori diferite date importante pentru operaţiunile de predare ale acestora. Astfel, „NACH ABGANG/DER POST", însemna că scrisoarea a fost predată la poştă după plecarea cursei şi că, deci, întîrzierea nu se datoreşte poştei, (Fig. nr. 19) şi „LAUT ANGABE", înseamnă că avem de a face cu o scrisoare de valoare, primită la poştă, la valoarea declarată de predător, fără controlul poştei. (Fig. nr. 17).

În încheierea acestui capitol trebuie să facem remarca că, în catalogul ştampilelor austriece al lui Ed. Mueller[44], sînt trecute, în partea generală, la Sibiu (Hermannstadt), numai trei ştampile şi apoi două în supliment, care se adaugă la ştampilele speciale, ştampila cu textul „HERMANNSTADT/RECOMAN-" şi ştampila pentru ziare. Ordinea trecută în acest catalog nu corespunde realităţii, deoarece după ştampila cu 2 cercuri urma, în realitate, ştampila alcătuită dintr-un singur cerc, în care HERRMANNSTADT" era scris cu 2 R. După această ştampilă urma ştampila dintr-un singur cerc, în care HERMANNSTADT era scris cu un singur R. Ştampila a doua, cea scrisă cu 2 R, necunoscută de Ed. Mueller la întocmirea catalogului, a fost trecută în supliment, însă greşit sub litera „d", deoarece fiind a doua, trebuia să fie trecută sub litera „b".

În afară de aceasta, deşi Ed. Mueller aminteşte în catalogul său de o serie de ştampile care nu au fost destinate pentru obliterarea normală a mărcilor, dar care au fost folosite în mod excepţional şi pentru obliterare, nu le enumeră pe toate.

[44] Ed. Mueller, *Handbuch der Entwertungen von Osterteich*, Ed. H. Geitner. 1961, Viena.

Amintește astfel de ștampile ca Recomandirt, Franco, etc., dar nu amintește de ștampilele ovale arătate de noi în figurile 6, 11, 12, 13, 14.

Pentru a evidenția ștampilele stabilite prin cercetările noastre, în comparație cu cele stabilite de Edwin Mueller în catalogul de ștampile privitoare la Sibiu pentru perioada 1850—1867, prezentăm situația comparativă de mai jos a ștampilelor din catalog cu ștampilele stabilite de noi. Simbolurile sînt ale lui Ed. Mueller, explicate în notă:

Ștampile specifice Sibiului (Hermannstadt)

Ștampile stabilite de E. Mueller				Ștampile stabilite în lucrare		
Nr. crt.	Ordinea și simbolul	Capitol	pag. catal.	Ordinea	simbol	Fig. Nr.
981	a) RDs-f	*Partea G-lă*	49	a	RDs-f	1
	b) RS-hf	"	49	b	RS-f (2R)	2
	c) RS-f (3T)	"	49	c	RS-f (2T)	3—5
	d) RS-f (2T)	*Suplim.*	241	d	RO-fy	6
	e) RO (O.P.A.)	"	241	e	RS-fh	7—9
				f	RO-fh	11—13
				g	RO-f	14
981	Ra. GRzhK-f	*Ștamp. cu mențiunea recomandat*	172	h	GRhzK-f	10
3512	RzO	*Ștamp. pt. ziare*	180	i	RzO	16
—	—	*Ștamp.* Direcțiunii poștale	—	j	RzO	15

Notă

R = litere latine mari; D = 2 cercuri; S = un cerc; O = formă ovală; s = steluță; f = ziua și luna; h = timpul zilei; y = anul; G = litere speciale (grotesc); z = localitatea scrisă curbat; K = dreptunghi.

Referitor la ștampila octogonală (dreptunghi cu colțurile tărate) — GRzhK-f se pare că Ed. Mueller are dreptate cînd afirmă că ea apare pe emisiunea a V-a, adică în 1864, spre deosebire de Térfi Bela, autorul lucrării *Magyarische Postabstempelungen*, Budapesa, 1943, care la pagina 164 arată că această ștampilă ar fi fost folosită încă din perioada prefilatelică, în anul 1847. În nici una din scrisorile cercetate de noi, din 1847 pînă la 1864(cc. 4 000), nu am găsit ștampila menționată.

3.5. DOCUMENTE JUSTIFICATIVE PENTRU TRIMITERILE POȘTALE.

S-a reținut, desigur, din cele relatate anterior că regulamentul poștal era foarte sever și căuta să asigure o bună funcționare a tot ce era în legătură cu primirea și predarea corespondenței. Încă din perioada prefilatelică, pentru a se ușura cercetările în legătură cu aceste transmiteri poștale, s-au emis documente care, pe lîngă registrele existente dovedeau, predarea trimiterii poștale și chiar primirea ei de destinatar.

În negoț și afacerile bancare aceste documente jucau un rol din ce în ce mai important; ele erau contabilizate și făceau dovada împlinirii obligațiunilor luate. Astfel găsim aceleași „AUFGABS = RECEPISSE", ca și în perioada prefilatelică, cu datele respective pentru identificarea trimiterii poștale; natura trimiterii (scrisoare sau pachet), greutatea (în lot), destinatarul, oficiul poștal de trimitere, data.

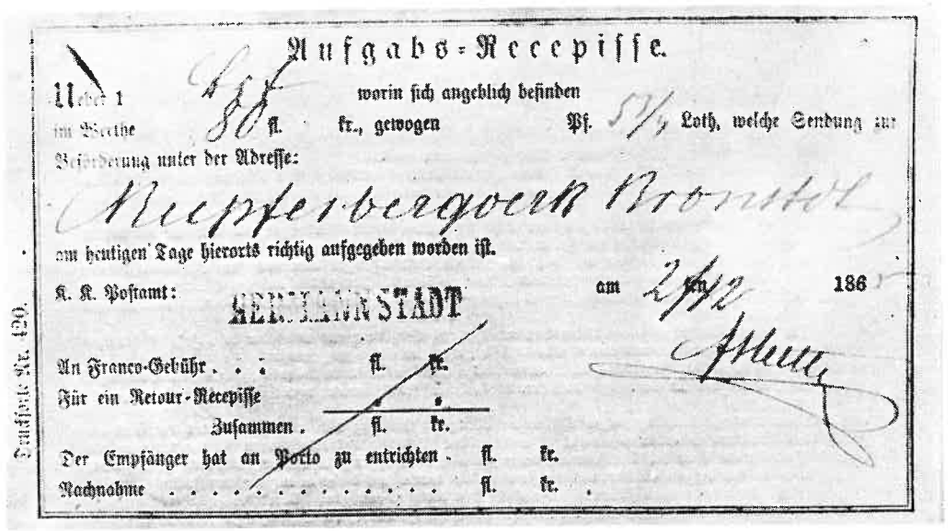
Aufgabs-Recepisse.

worin sich angeblich befinden

fl. kr., gewogen Pf. Loth, welche Sendung zur

Beförderung unter der Adresse:

am heutigen Tage hierorts richtig aufgegeben worden ist.

K. K. Postamt: HERMANNSTADT am 186

An Franco-Gebühr . . . fl. kr.

Für ein Retour-Recepisse

Zusammen . fl. kr.

Der Empfänger hat an Porto zu entrichten . fl. kr.

Nachnahme . . . . . fl. kr.

Recipisă de predare din 2 decembrie 1865 prin care se atestă că s-au trimis 80 de forinți, Minei de cupru din Brașov.

Instrucțiuni precise reglementau aceste documente. Iată textul respectiv:

1. Pentru recipisa de primire nu era permisă încasarea vreunei taxe.

2. Numai la cererea expresă a expeditorului se eliberau dovezi de primire contra plății a 10 coroane austriece, care după înapoierea dovezii de la destinație, cu semnătura de primire a destinatarului, se preda expeditorului, contra recipisei de primire.

3. Oficiul poștal răspundea atît pentru expedierea și integritatea trimiterii poștale, cît și pentru pierderea acesteia, conform instrucțiunilor din 6 iulie 1838,

art. 33, iar pentru trimiterile poştale predate sigilat poştei, conform art. 7 din instrucţiunile Ministerului Comerţului din 27 iulie 1850. Pentru trimiteri poştale din şi către ţările ce făceau parte din convenţia poştală austro-germană, se aplicau prevederile art. 75 din tratatul poştal din 18 august 1860. Pentru trimiterile poştale neridicate la timp se aplica aliniatul 10 al instrucţiunilor Ministerului de Finanţe din 6 mai 1860, tratate anterior.

4. Responsabilitatea se stinge după trecerea termenului de prescripţie care, la corespondenţa internă, era de trei luni, iar la cea externă de şase luni, socotite de la predarea corespondenţei la poştă.

5. La cererea verbală a expeditorului, referitoare la predarea corespondenţei trimise, oficiul poştal expeditor trimetea oficiului poştal primitor un chestionar. Această operaţiune nu se taxa, dacă expeditorul dovedea cu scrisoare din partea destinatarului că nu a primit corespondenţa în cauză, sau dacă la predarea scrisorii pentru expediere, s-a eliberat o dovadă de primire care nu s-a întors în termenul prevăzut. În toate celelalte cazuri se plătea porto-ul simplu pentru o scrisoare.

Dacă prin recipisa de predare se cerea ca anumite plăţi să se facă de destinatar, atunci se făcea menţiunea despre aceasta, la fel cum se face astăzi pentru trimiterile cu ramburs.

Documentele de justificare a trimiterilor poştale au fost deci următoarele:

— „AUGABS = RECEPISSE", adică recipisele de predare.

— „RETOUR = RECEPISSE", adică dovezile de primire de destinatar.

— „NACHFRAGESCHREIBEN", adică chestionarele trimise de oficiul expeditor oficiului destinatar, prin care se solicita dovada predării înscrisului poştal.

3.6. MĂRCILE POŞTALE PUSE ÎN CIRCULAŢIE ÎN PERIOADA 1850—1867.

Primele mărci utilizate la francarea corespondenţei în Sibiu au fost cele emise de Austria, datorită faptului că Transilvania făcea parte din imperiul austriac. Aceste mărci au apărut la 1 iunie 1850, în cinci valori: 1, 2, 3, 6 şi 9 Kreuzeri, de culori diferite, respectiv 1 Kr. galben, 2 Kr. negru, 3 Kr. roşu, 6 Kr. brun şi 9 Kr. albastru. Toate aceste mărci aveau imprimate stema austriacă, sus în stînga inscripţia „K. K. POST", sus în dreapta „STEMPEL", iar în partea de jos a mărcii era trecută valoarea respectivă (Ex.: 1 KREUZER).

Această emisiune a fost valabilă opt ani de zile, pînă la sfîrşitul anului 1858. Mărcile erau nedantelate şi, pînă la sfîrşitul anului 1854 inclusiv, imprimate pe hîrtie de mînă (Handpapier), iar după aceia pe hîrtie de maşină (Maschinenpapier). Trecerea de la hîrtie de mînă la hîrtie de maşină s-a făcut treptat, după nevoile de imprimare de tranşe noi pentru mărcile consumate şi se întinde de la sfîrşitul anului 1854 pîna la începutul anului 1855.

La data de 1 noiembrie 1858 a apărut a doua emisiune, cu dantelura 15, în

cinci valori: 2 Kr. galben, 3 Kr. negru, 5 Kr. roşu, 10 Kr. brun şi 15 Kr. albastru. Această emisiune a apărut în două tipuri. Tipul al doilea avea în plus şi o marcă de 3 Kr. verde. La mărcile din emisiunea a doua, în locul stemei austriece, a apărut figura împăratului din profil, spre stînga, fiecare valoare avînd un alt gen de cadru.

În anii 1860/61 a apărut a treia emisiune, cu profilul împăratului spre dreapta, încadrat într-un oval, cu acelaşi cadru pentru toate valorile, care erau de: 2 Kr. galben, 3 Kr. verde, 5 Kr. roşu, 10 Kr. brun şi 15 Kr. albastru. Dantelura este de 14.

În anul 1863 a apărut emisiunea a patra, cu dantelura de 14, stema ţării în oval, cu acelaşi cadru pentru toate valorile: 2 Kr. galben, 3 Kr. verde, 5 Kr. roz, 10 Kr. albastru şi 15 Kr. brun deschis.

La sfîrşitul anului 1863 şi începutul anului 1864 a apărut emisiunea a cincea, la fel ca şi emisiunea a patra, dar cu dantelura de 9,1/2.

La data de 1 iunie 1867 a apărut emisiunea a şasea, cu figura împăratului în profil spre dreapta, cu dantelura diferită, acelaşi cadru, afară de ultima valoare: 2 Kr. galben, 3 Kr. verde, 5 Kr. roşu, 10 Kr. albastru, 15 Kr. brun, 25 Kr. gri-violet şi 50 Kr. brun de diferite nuanţe. Această emisiune a avut două variante: prima în desen dur (Grober Bart) iar a doua în desen fin (Feiner Bart) care a circulat şi după trecerea Transilvaniei sub unguri (mai 1867), pînă la apariţia mărcii maghiare în 1871.

În afară de mărcile poştale menţionate trebuie să amintim şi mărcile pentru ziare, care se aplicau pentru achitarea taxelor poştale la expedierea ziarelor pentru abonaţi, sau pe banderole, cînd se expediau mai multe laolaltă. Aceste mărci au fost emise pentru prima dată la 1 ianuarie 1851 şi se caracterizau prin aceea că nu aveau imprimată valoarea, ci ea se deducea din culoarea mărcii: Pe toate valorile era imprimat capul zeului comerţului Mercur, într-un cadru identic. Valorile, după culoare, erau următoarele: albastru pentru 0,6 Kr., galben pentru 6 Kr., roz pentru 30 Kr. şi roşu-chinovar pentru 6 Kr. La aceste mărci au existat două tipuri.

La 1 noiembrie 1858 a apărut a doua emisiune de timbre pentru ziare, în două culori, de aceiaşi valoare, albastru şi lila de 1,05 Kr., cu capul împăratului în profil spre dreapta.

În anul 1861 a apărut marca pentru ziare cu profilul împăratului spre dreapta, în cadru de culori care variază de la gri-deschis pînă la brun-lila, în valoarea de 1 Kr., fără a fi înscrisă pe marcă.

În anul 1863 a apărut marca de ziare cu stema ţării, într-un cadru octogonal, în valoare de 1,05 Kr., netrecută pe marcă, de culoare gri brun-gri lila.

Mărcile pentru ziare nu erau dantelate.

Nu am procedat la o descriere completă a mărcilor enumerate, deoarece ele se găsesc în toate cataloagele şi formează obiectul unor studii amănunţite, efectuate de cercetători celebri ca Edwin Mueller, P. F. de Frank, Huber/Wessely, Dr. Dirnberger, Dr. Ferchenbauer, etc.

Tablou sinoptic al

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

ștampilelor filatelice din perioada 1850—1867.

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16

LAUT ANGABE

Fig. 17

FRANCO

Fig. 18

NACH ABGANG
DER POST

Fig. 19

nach Abgang der Post.

Fig. 20

RECOM.

Fig. 21

RECOMANDIRT

Fig. 22

PORTO

Fig. 23

Fig. 24

Fig. 25

P.P.

Fig. 26

P.D.

Fig. 27

A.P.

Fig. 28

3.7. PERIOADA 1867—1918.

Războiul dintre Prusia şi Austria din anul 1866 s-a terminat după bătălia de la Königgrätz cu victoria Prusiei. În urma acestei înfrîngeri, Austria trebuia să evite înrăutăţirea situaţiei interne, pe care o stăpînea cu greu. Acest stat multinaţional era confruntat cu lupta popoarelor dintre graniţele sale pentru libertate. Aceste popoare, profitînd de slăbirea Austriei, voiau să-şi dobîndească cel puţin autonomia, bazîndu-se pe principiul naţionalităţii, idee forţă care urma să domine multă vreme scena istoriei.

Datorită acestor stări de lucruri s-a cedat de guvernul de la Viena cererilor şi ameninţărilor din ce în ce mai insistente ale maghiarilor, creindu-se, în urma „Acordului Austro-Ungar" de la începutul anului 1867, monarhia Austro-Ungară. Conform acestui acord au trecut sub administraţia maghiară, alături de fosta provincie ungară, Banatul, Voievodatul Serbiei, Transilvania, Croaţia, Slovenia, Dalmaţia (numai Fiume, pentru a avea ieşire la Mare) şi regiunile militare de graniţă.

Printre ramurile administrative preluate de regatul maghiar, a fost şi serviciul poştal, care a fost subordonat Ministerului maghiar pentru agricultură, industrie şi comerţ. Pentru preluarea acestuia s-au dus tratative la 22 martie 1867, la Budapesta. Problema cea mai controversată a fost dorinţa maghiară de a emite mărci proprii pentru teritoriile sale. Era o manifestare de suveranitate, la care noul stat nu voia să renunţe. La 21 aprilie 1867 acordul a fost semnat la Viena şi a intrat în vigoare la 1 mai 1867. În acest acord se prevedeau direcţiunile poştale care urmau să treacă sub administraţia maghiară de la 1 mai 1867 şi anume: Pest (Budapesta), Bratislava, Oedenburg, Kaschau, Oradea, Timişoara şi Sibiu. Au trecut de asemenea sub administraţie maghiară şi următoarele oficii poştale consulare din Ţările Române: Bucureşti, Giurgiu, Ploieşti, Brăila, Focşani şi Galaţi. Celelalte oficii poştale consulare au rămas mai departe sub administraţie austriacă. Convenţiile poştale internaţionale au rămas în vigoare.

Acordul prevedea că la 1 mai 1867 şi cel mai tîrziu la 1 iunie 1867 se va emite o nouă marcă, cu efigia lui Franz Josef, care era împăratul Austriei şi regele Ungariei, scoţîndu-se din curs emisiunea cu stema austriacă.

Cu începere de la 1 aprilie 1868, au trecut în administraţia maghiară şi serviciile poştale din Croaţia şi Slovenia, iar de la 1 ianuarie 1871 şi regiunile militare de graniţă. De abia la 1 mai 1871 Ungaria a reuşit să pună în uz prima emisiune maghiară, marcîndu-se prin aceasta totala desprindere a poştei maghiare de cea austriacă.

Administraţia maghiară a înlocuit şi ştampilele poştale cu denumirile noi ale localităţilor. În privinţa aceasta de mare ajutor pentru identificarea acestor localităţi este „Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania" al lui Coriolan Suciu. Iată cîteva exemple: satul Albac a devenit Fehérvölgy; Măguri a devenit Szamosfö; Săcătura/Dej a devenit Szakadás; Săcătura/Cîmpeni a devenit Aranyosvágás; Cîmpeni-Topanfalva; Şercaia-Sarkany; Rupea-Köhalom; Orăştie-Szaszvaros; Satulung-Hoszufalu; Bălăuşeri-Nagy Kend; etc. etc.

O serie de localităţi, în special acolo unde se găsea populaţie germană, au fost de asemenea modificate: Hermannstadt în Nagy Szeben, Clausenburg în Kolozsvár, Kronstadt în Brassó, etc.

Este interesant de remarcat că în cazul Sibiului administraţia maghiară, la modificarea denumirii de Hermannstadt, a avut în vedere denumirea încetăţenită în limba maghiară, după cea românească, Nagy Szeben însemnînd Sibiul Mare. Românii au denumit oraşul totdeauna Sibiu, cu mici variante ca: Sibiiu, Sibinu, Sighii. În documentele mai vechi care amintesc de magistraţi sibieni şi de Sibiu am aflat următoarele denumiri: între anii 1192—1196 „Prepositus Cipiniensis"; în anul 1211 „Prepositus Scibiniensis"; în anul 1266 „Comes Scibiniensis"; 1292 „Cybinium"; 1482 „Sibinu" şi „Sibiiu"; 1602 „Sibinio"; 1808 „Szibiu" (Lipszky); 1850 „Szibij"[45]. Exemple de acest fel sînt multe; ele nu intră însă în cadrul lucrării de faţă.

Sibiul, dezavantajat de racordarea tîrzie la reţeaua de cale ferată, a trebuit să înfiinţeze la 16 septembrie 1869 două curse poştale cu cai, pe distanţa Sibiu—Alba Iulia, pentru a se face legătura cu calea ferată. De abia la 11 octombrie 1872 s-a deschis prima linie de cale ferată pentru Sibiu, pe distanţa Sibiu-Copşa Mică, apoi la 13 septembrie 1892 Sibiu—Avrig, iar Sibiu—Vinţ şi Sibiu—Turnu Roşu în anul 1897.

La 15 iulie 1892 Direcţiunea poştală a Transilvaniei s-a mutat de la Sibiu la Cluj.

Ca evenimente poştale deosebite amintim faptul că în anul 1885 apare în Sibiu prima carte poştală ilustrată, cu o vedere a oraşului, iar la 1 octombrie 1904 s-a dat din nou în folosinţă localul poştei din strada Mitropoliei (1 Mai), refăcut în actuala formă.

Românii din Sibiu au dus o activitate intensă, din punct de vedere cultural, pentru posibilităţile din acea vreme. În anul 1861 a luat fiinţă „Asociaţiunea transilvană pentru literatură română şi cultura poporului român", care a organizat şi a deschis la Sibiu o mare bibliotecă, o şcoală internat şi un muzeu. A editat şi a premiat lucrări literare şi ştiinţifice, iar colecţiile sale „poporale", tipărite în broşuri, au atins un tiraj de două milioane de exemplare. Tot A.S.T.R.A. a scos în anul 1868 revista „Transilvania" şi a editat prima Enciclopedie română în trei volume (1898—1904).

Iată pe scurt cîteva evenimente, care au marcat evoluţia cultural-istorică pînă la 1918:

La 1 septembrie 1886 a luat fiinţă o şcoală românească de fete în strada Morii. La 20 ianuarie 1889 şi 27 iulie 1893 s-au ţinut conferinţele naţionale pentru apărarea drepturilor naţionale şi cetăţeneşti ale românilor, în vechea casă a sindicatelor. O şcoală românească de gospodărie s-a înfiinţat la 1905 în strada Dealului. Strada Morii şi-a schimbat numele în strada Andrei Şaguna la 1 ianuarie 1909. Românii sibieni au organizat la 21 septembrie 1911 prezentarea avionului lui Aurel Vlaicu în zbor. La 1 noiembrie 1918 s-a înfiinţat garda naţională română şi s-a constituit un comitet executiv. Trupele române au intrat în oraş la 12 decembrie 1918.

[45] Coriolan Suciu, *Dicţionarul istoric al localităţilor din Transilvania*, Cluj, vol. II, p. 119.

3.8. TAXELE POȘTALE ÎN PERIOADA 1867—1918.

Perioada luată în studiu sub raportul taxelor poștale trebuie împărțită în două: I. De la 1867 la 1875 și II. de la 1875 la 1918. În prima parte taxele poștale erau cele stabilite la 1 noiembrie 1858, arătate în capitolul 3, pagina 50, care au rămas valabile și în perioada poștei maghiare, pînă la încheierea convenției poștale universale din anul 1875, la care a aderat și Ungaria. În perioada a doua are loc, la 1 ianuarie 1900, o reformă monetară, la care se adaptează și taxele poștale respective. De asemenea mai au loc unele majorări de taxe în 1916 și în 1918, pe care le arătăm în tabelele ce urmează:

Taxele poștale stabilite conform convenției poștale din 1875

Felul trimiterii	Greutatea	Taxa internă	Taxa externă Europa	Observații
Scrisori loco	pînă la 15 gr.	3 Kr.	—	
Scrisori loco	între 15—250 gr.	6 Kr.	—	
Scrisori alte localități	pînă la 15 gr.	5 Kr.	10 Kr.	
Scrisori alte localități	între 15—250 gr.	10 Kr.		
Imprimate	pînă la 50 gr.	2 Kr.	3 Kr.	
Imprimate	între 50—250 gr.	5 Kr.		
Imprimate	între 250—500 gr.	10 Kr.		
Imprimate	între 500—1000 gr.	15 Kr.		
Recomandate loco		5 Kr.		în plus
Recomandate alte localități		10 Kr.	10 Kr.	în plus
Adeverințe de primire loco		5 Kr.		
Adeverințe de primire alte localități		10 Kr.	10 Kr.	
Ziare în banderolă de 100 buc.		1 Ft.		
Anexe la ziare 10 exemplare		40 Kr.		
Cărți poștale		2 Kr.	5 Kr.	de la 1.10.1869
Scrisori expres		15 Kr.	15 Kr.	de la 1.01.1868

Notă.

De la taxele poștale externe făceau excepție Muntenegru și Serbia, la care se aplicau: 7 Kr. pentru scrisori simple, 4 Kr. pentru cărți poștale și 2 Kr. pentru imprimate.

Pentru țările de peste oceane taxele variau între 10 Kr. (pentru U.S.A.), pînă la 78 Kr. (pentru Bolivia, Ecuador și Chile), pentru scrisori în greutate de pînă la 15 g, și de la 3 Kr. (pentru U.S.A.) pînă la 8 Kr. (pentru Brazilia și Uruguay) pentru imprimate pînă la 50 g.

Taxele poștale după reforma monetară.

Felul trimiterii	Datele modificărilor de taxe poștale		
	1.01.1900	1.10.1916	1.09.1918
Scrisori loco p. la 20 gr. a)	6 Fi.		
Scrisori interne p. la 20 gr.	10 Fi.	15 Fi.	20 Fi.
Scrisori externe p. la 20 gr.	25 Fi.	25 Fi.	
Carte poștală internă	5 Fi.	10 Fi. b)	
Carte poștală externă	10 Fi.	10 Fi.	
Imprimate interne	3 Fi.	3 Fi. c)	
Imprimate externe	5 Fi.	5 Fi.	
Ziare	2 Fi.	2 Fi. d)	
Recomandate loco	10 Fi.		
Recomandate alte localități	25 Fi.	25 Fi.	

Notă.

a) De la 16 ianuarie 1907 porto-ul pentru scrisorile loco s-a mărit la 10 fileri.

b) Numai 8 fileri pentru trimiteri cu marcă poștală imprimată ca întreg poștal, de la 1.10.1916—1.09.1918.

c) Pentru imprimate „urgente" se aplica o majorare de 2 fileri.

d) De la data de 1 octombrie 1916 nu se mai admiteau sub denumirea de ziare, listele de prețuri sau cataloage, cum se proceda pînă la această dată.

3.9. ȘTAMPILELE DIN PERIOADA 1867—1918.

Am arătat, în subcapitolul anterior, că separațiunea poștei maghiare de cea austriacă s-a efectuat la 1 mai 1867 și că Transilvania a trecut tot atunci sub administrația maghiară. Dacă pentru emiterea unor mărci comune, fără emblema austriacă, s-a cerut insistent un termen foarte scurt — 1 iunie 1867 — adică o lună de la separare, pentru ștampilele poștale problema nu mai era atît de simplă, din cauza multor localități care impuneau ștampile felurite și care nu permiteau executarea urgentă și centralizată a o mulțime de ștampile noi cu denumiri schimbate.

Datorită acestui fapt vom găsi în Transilvania, pe emisiunea comună din 1 iunie 1867, încă cîtăva vreme, vechile ștampile folosite sub dominația austriacă, în funcție de timpul necesar pentru executarea noilor ștampile.

În Sibiu, vechile ștampile poștale cu denumirea germană „Hermannstadt" au mai funcționat pînă la 31 august 1867, adică încă trei luni pe emisiunea din 1867. Acest termen scurt a făcut ca ștampilele respective să fie destul de rare și căutate în filatelie.

La data de 1 septembrie 1867 a apărut în Sibiu o ștampilă poștală cu denumirea „NAGY SZEBEN", de formă rotundă, alcătuită dintr-un singur cerc, în diametru de 26—26,5 mm. La mijloc are trecută în partea de sus ziua și luna sub formă de fracție, iar în partea de jos ultimele două cifre ale anului. (Fig. nr. 1 din tabloul sinoptic al ștampilelor filatelice II.)

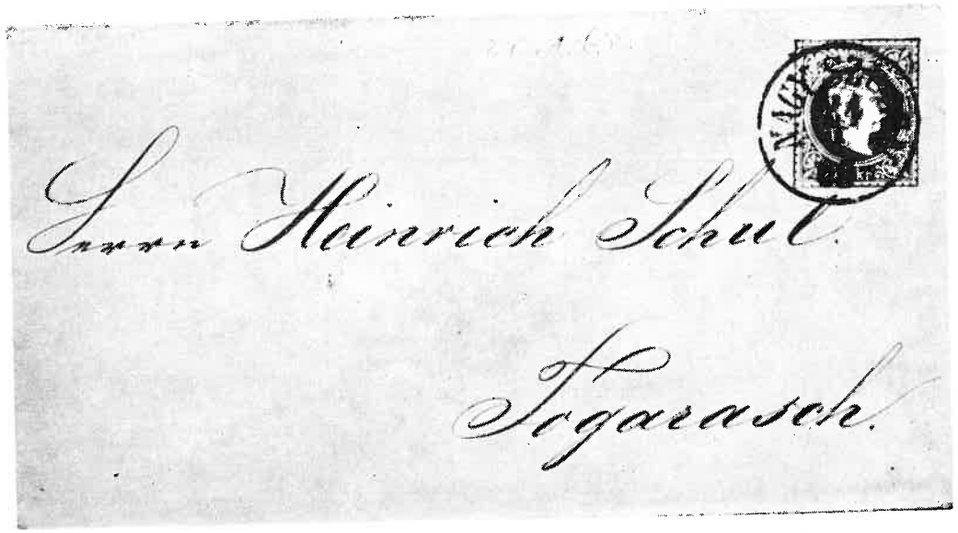

Scrisoare din 21 ianuarie 1868 cu ștampila rotundă „NAGY SZEBEN".

Ștampila era folosită atît pentru obliterarea mărcilor poștale aplicate pe trimiteri poștale, cît și ca ștampilă de sosire pentru scrisorile normale, care nu necesitau un tratament special din partea poștei. Uzanța a rămas în continuare în vigoare și la celelalte ștampile poștale. Ștampila descrisă a fost folosită în mod curent pînă în anul 1874, dar o mai găsim utilizată izolat și mai tîrziu (1878).

Ștampila precedentă formată dintr-un singur cerc a fost înlocuită în 1874 cu o ștampilă formată din două cercuri, cel exterior fiind cu diametrul de 23 mm. În partea de sus în semicerc, este înscrisă localitatea într-un singur cuvînt „NAGYSZEBEN", iar în partea de jos se află un ornament. Cercul interior este hașurat cu linii verticale, întrerupte la mijloc de un spațiu alb, lat de 6,5 mm, în care se

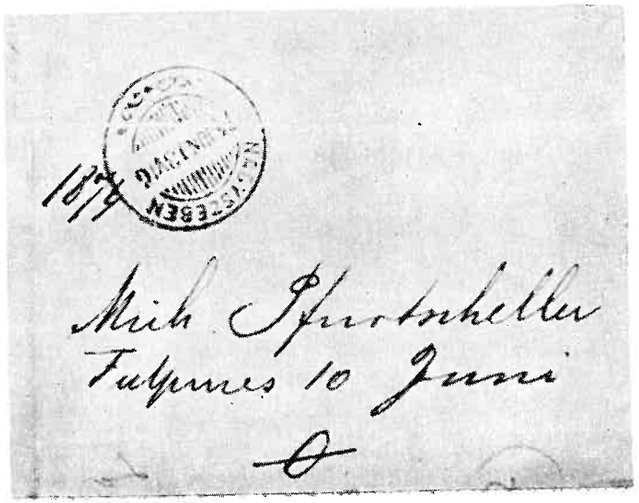

Scrisoare plecată de la Innsbruck la 10 iunie 1874, sosită la Sibiu la 13 iunie 1874, pe care se află ștampila formată din două cercuri.

află înscrisă data, compusă din ultimele două cifre ale anului, luna prescurtată în litere mari, ziua în cifre, urmată de timpul zilei. (Fig. nr. 2).

Începînd din anul 1875 ștampila amintită a apărut fără indicarea timpului zilei, spațiul gol fiind umplut cu două linii. (Fig. nr. 3).

Scrisoare din 9 decembrie 1875 cu ștampila din două cercuri, fără indicarea timpului zilei.

Carte poștală cu ștampila de sosire din 19 august 1878, formată dintr-un singur cerc, cu localitatea scrisă despărțit și cu o liniuță între cuvinte.

În anul 1878 a apărut ștampila alcătuită dintr-un singur cerc cu diametrul de 24 mm, cu mici abateri. Localitatea este înscrisă de-a lungul cercului din două cuvinte, cu litere mari. Cuvintele sînt despărțite printr-o liniuță, iar data este marcată prin cifre scrise sub formă de fracție, la numărător ziua, la numitor luna, iar jos ultimele două cifre ale anului (Fig. nr. 4).

Această ștampilă apare într-o altă variantă în anul 1882, în sensul că dedesubtul celor două cifre care indică anul, apare o literă majusculă, iar luna este exprimată tot în litere (Fig. nr. 5). În anul 1884 aceeași ștampilă s-a modificat în ceea ce privește înscrierea datei, în sensul că la aceasta apare întîi anul, sub forma ultimelor două cifre, apoi luna prescurtată în litere și ziua (Fig. nr. 6). Ștampila de mai sus apare ca o variantă în același timp cu celelalte două, scrisă cu litere mai mari și mai groase (Fig. nr. 7).

Scrisoare plecată din Sibiu la 9 iulie 1884, obliterată cu ștampila cu un singur cerc, la care apare întîi anul. Ea are de asemenea și ștampilă care marchează că este o scrisoare recomandată.

Scrisoare din 3 iunie 1882, plecată din Sibiu la Zărnești și obliterată cu ștampila cu un singur cerc, cu litere mai mari și groase. Are și o ștampilă de porto-10,- înscrisă în cerc.

În anul 1888 a apărut o ștampilă cu două cercuri, cel exterior în diametru de 27 mm. Localitatea este înscrisă în arc de cerc și este formată din două cuvinte, avînd o linie despărțitoare între ele. În partea de jos are un ornament, iar la mijloc un spațiu marcat de două linii orizontale, în care este înscrisă data, începînd cu ultimele două cifre ale anului, luna prescurtată, ziua și timpul zilei. Cercul mic, în afară de spațiul rezervat datei, este hașurată cu linii verticale. (Fig. nr. 8).

Scrisoare trimisă din Sibiu la 10 iulie 1894, obliterată cu ștampila cu două cercuri cu diametrul exterior de 27 mm. Scrisoarea are și o etichetă pentru a se marca că este recomandată.

In anii 1897/99 este cunoscută o ștampilă dintr-un singur cerc cu diametrul de 27 mm și cu localitatea „NAGY-SZEBEN" scrisă din două cuvinte, avînd o liniuță între ele. Scrisul este desfășurat numai pe o treime de cerc, restul spațiului rămîne gol. La mijloc are dată obișnuită, compusă din ultimele două cifre ale anului, luna în litere și ziua. (Fig. nr. 9).

Carte poștală plecată de la Sofia, cu ștampila de sosire din 3 septembrie 1899, cu localitatea scrisă pe o treime de cerc.

Ștampila următoare a apărut cu două cercuri. Diametrul exterior este de 28 mm, asemănătoare cu cea precedentă, cu deosebirea că în spațiul haşurat de sus al cercului mic apare coroana ungară, iar spațiul haşurat de jos al cercului mic are un spațiu

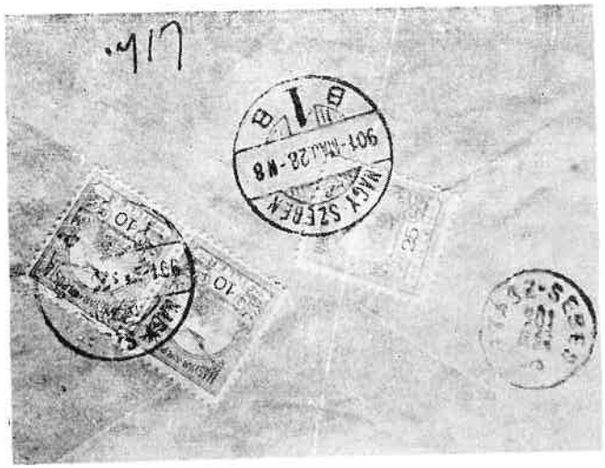

Scrisoare din 28 mai 1901, plecată din Sibiu, obliterată cu ştampila cu cifră şi litere.

liber unde este înscrisă o cifră, care se prelungeşte pînă aproape de cercul mare, flancată de aceeaşi literă pe ambele părţi. Cifra şi cele două litere indică oficiul şi oficiantul poştal care a aplicat ştampila. (Fig. nr. 10).

Această ştampilă, ca şi cele precedente, exista în mai multe variante, cu mici abateri între ele. Astfel, cele cu literele I şi E aveau un diametru ceva mai mare (29 mm), localitatea este scrisă cu litere mai mari, iar cifra 1 este mai groasă. (Fig. nr. 11 şi Fig. nr. 12).

În anul 1904 a apărut o ştampilă asemănătoare din două cercuri, cu diametrul exterior de 29 mm, cu deosebirea că în spaţiul gol al cercului mic jos, apare o literă, iar între cercuri jos o cifră încadrată de ornamente scurte. (Fig. nr. 13), iar în 1905 ornamentele sînt mai lungi. (Fig. nr. 14).

S-a revenit apoi la cifra încadrată de litere, în jurul anului 1909, adăugîndu-se particularitatea că localitatea este scrisă „NAGYSZEBEN", fără a mai fi separate cele două cuvinte. Această ştampilă rămîne în funcţie pînă în anul 1918. (Fig. nr. 14 bis şi 15.).

În afară de aceste ştampile aplicate pe trimiterile poştale obişnuite au mai fost folosite şi alte ştampile cu semnificaţie specială poştală. Astfel, cunoaştem o

Ilustrată plecată la 17 august 1909 din Sibiu la Cluj, fără a se achita taxa prin aplicare de timbre. Ea are ştampila din Sibiu cu localitatea scrisă într-un singur cuvînt. Scrisoarea s-a achitat la Cluj, cu timbru porto. Se mai observă litera T, pusă pe ilustrată, pentru a atrage atenţia că porto-ul nu este achitat.

ştampilă ovală, cu dimensiunile de 30/25,5 mm, care se aplica ca ştampilă de sosire pe scrisorile recomandate sau pe trimiterile la care trebuia să se mai încaseze o taxă, deci trimiteri poştale care necesitau un tratament special. Ştampila are scrisă localitatea cu litere mari, data sub formă de fracţie pentru zi şi lună, iar anul — ultimele două cifre — este scris jos. (Fig. nr. 16).

Scrisoare expediată la Viena, dar returnată la Sibiu la 7 iulie 1869, deoarece destinatarul s-a reîntors la Sibiu. Pe scrisoare se vede nota poştei din Viena „Vertatur-Hermannstadt abgereist", precum şi taxa care trebuia încasată pentru returare (2).

Se cunoaşte de asemenea o ştampilă cu caracter fiscal, aplicată de poştă pe ziarele primite pentru expediere. Această ştampilă oblitera timbrele fiscale pentru ziare (a se vedea catalogul Zumstein—Ungaria—Zeitungsstempelmarken). Prin aceasta fiscul îşi încasa impozitul indirect, prin poştă. Ştampila este formată dintr-un singur cerc, în diametru de 37 mm, cu inscripţia circulară „MAGY. KIR. FÓVÁMHIVATAL/NAGY SZEBEN", avînd la mijloc stema maghiară. O găsim aplicată pe timbrele fiscale pentru ziare emisiunea 1868/1878. (Fig. nr. 17).

Printre ştampilele neobişnuite avem şi una hexagonală cu latura de 15 mm avînd inscripţia „NAGYSZEBEN/PENZROVATOLÁS" şi data la centru pe trei rînduri, ultimele două cifre ale anului, luna prescurtată în litere mari şi ziua. Această ştampilă marca trimiteri de valori poştale, atestînd înregistrarea lor, dar o găsim utilizată şi pe scrisori recomandate ca ştampilă de sosire, marcînd prin forma ei deosebită tratamentul special care trebuia acordat trimiterii poştale respective. Am găsit-o pe timbre emisiunea 1888, în anii 1892—1894 şi ca ştampilă de sosire pe o scrisoare recomandată sosită la Sibiu la 17 martie 1884. (Fig. nr. 18).

Ne mai sînt cunoscute ştampilele poştei feroviare. Expeditorul, dacă voia ca trimiterea sa poştală să ajungă mai repede la destinaţie, se putea duce la gară, înainte de plecarea trenului spre destinaţia scrisorii şi să o predea la vagonul poştal, unde funcţiona şi un birou poştal care aplica pe trimiterea poştală o ştampilă specială, care avea înscris traseul trenului marcat prin localităţile de plecare şi de

sosire şi eventual localitatea de transit mai importantă prin care trecea. De asemenea avea trecut numărul trenului respectiv şi data din trei elemente, ultimele trei cifre ale anului, luna prescurtată în litere şi ziua în cifre. De remarcat este faptul că pentru dus era o ştampilă şi pentru întors alta, în sensul că prima localitate trecută pe ştampilă, marca de unde pleacă trenul, iar a doua unde sosește. Astfel, pe distanța Sibiu—Copşa Mică avem o ştampilă Sibiu—Copşa Mică pentru ducere şi o altă ştampilă Copşa Mică—Sibiu pentru întoarcere (Fig. nr. 19 şi fig. nr. 20).

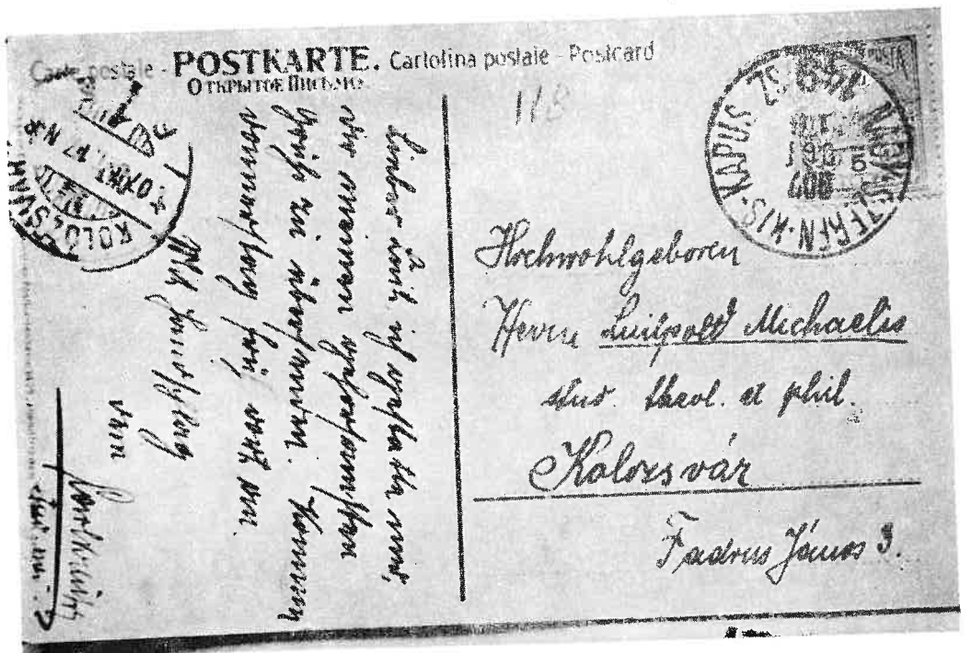

Carte poştală expediată din Sibiu la 16 octombrie 1907 prin poşta feroviară cu ştampila NAGY-SZEBEN — KIS-KAPUS (Sibiu—Copşa Mică).

Aceste ştampile feroviare existau pe toate traseele care aveau punct de plecare Sibiul. Se cunosc de asemenea şi ştampile în care Sibiul figurează numai ca staţie intermediară. O astfel de ştampilă este aceea care are înscris traseul feroviar Braşov—Sibiu—Copşa Mică. Ea are diametrul de 32 mm şi este constituită din două cercuri, cu inscripţia „BRASSO-NAGYSZEBEN-KISKAPUS/440. La mijloc, în spaţiul gol creat prin întreruperea cercului mic haşurat, este înscrisă data, în modul cunoscut de la ştampilele anterioare. Cifra 440 este înscrisă jos în spaţiul liber al cercului mic haşurat şi încadrată de litera A. (Fig. nr. 21).

Ştampile de gară, încadrate în dreptunghi, nu ne sînt cunoscute la Sibiu.

Tot la acest capitol amintim o ştampilă militară rotundă, formată dintr-un singur cerc cu diametrul de 23 mm, avînd inscripţia „K. u. K. FELDPOSTLEITUNG N-12“, iar la mijloc data pe trei rînduri, în cifre, în ordinea: ziua, luna, ultimele două cifre ale anului. Această ştampilă a fost o ştampilă militară întrebuinţată de oficiul poştal militar al corpului 12 de armată, în timpul manevrelor din anul 1898 (Fig. nr. 39).

3.10. ŞTAMPILE ADIŢIONALE (1867—1918).

Ca şi în perioada precedentă ştampilele adiţionale erau destinate a marca anumite caracteristici pe trimiterile poştale pe care se aplicau. Ele erau unificate pentru întreaga poştă maghiară, deci şi pentru Transilvania.

Pentru scrisorile recomandate era o ştampilă dreptunghiulară, avînd înscris în interior cu litere mari „AJANLOTT“ (recomandat), în diametru de cca. 26,5/9,5 mm (Fig. nr. 22) şi o ştampilă liniară fără cadru, avînd sub literele „TT“ din Ajanlott, literele Sz., care însemnau numărul. Lungimea ştampilei era de cca 2,7 mm, şi înălţimea literelor de cca 6 mm (Fig. nr. 23).

Ştampilele menţionate au fost înlocuite cu altele, care aveau într-un cadru-dreptunghi de 36/15 mm litera R, pentru a marca cuvîntul internaţional utilizat pentru recomandat, spaţiu pentru număr şi literele SZ., care însemnau în maghiară — numărul. (Fig. nr. 31). O astfel de ştampilă este aplicată pe scrisoarea recomandată reprodusă la pag. 74. Şi această ştampilă a fost înlocuită cu etichete care aveau tipărite pe ele litera R în culoare roşie, localitatea, numărul şi cuvîntul „Ajánlott“ scris vertical lîngă litera R. Totul se găsea într-un cadru dreptunghi de 40/18 mm, desenat şi împărţit cum se vede în figura nr. 32, partea din stînga, cu litera R şi Ajánlott scrise în roşu, localitatea şi numărul în negru, dreptunghiul şi despărţirea de

Scrisori cu ştampile adiţionale AJANLOTT, BÉRMENT, POSTA INDULAS/UTAN ŞI SZORGALOMLEVEL.

Scrisoare expres-recomandat din 16 aprilie 1879 adresată mitropolitului Miron Roman din Sibiu, cu ştampila dreptunghiulară Express şi liniară Ajanlott/sz. 378.

culoare roşie. Ultimul model de etichetă care este destinat scrisorilor recomandate este întrucîtva modificat, în sensul că apare lîngă localitate şi o cifră care indică oficiul poştal şi că localitatea este înscrisă şi prescurtat „Nsz.", sub litera R. Cadrul, litera R şi Ajánlott sînt de culoare roşie, restul de culoare neagră. Dimensiunea era de 40/16 mm şi erau perforate pentru a se putea desprinde mai uşor de oficiantul poştal. (Fig. nr. 33).

Pentru achitarea taxelor poştale în numerar, la predarea trimiterilor poştale pentru expediere, se folosea o ştampilă dreptunghiulară cu inscripţia scrisă cu litere mari „BÉRMENT" (pentru fostul Franco), în dimensiune de 27/9,5 mm, (Fig. nr. 26) sau ştampila liniară cu aceeaşi inscripţie, fără cadru, în lungime de cca 23/4 mm. Fig. nr. 25).

Cînd se preda la oficiul poştal o trimitere după plecarea cursei, se aplica o ştampilă pentru justificarea întîrzierii ajungerii la destinaţie. Această ştampilă era liniară pe două rînduri cu textul „POSTA INDULAS/UTAN" (după plecarea poştei) cu dimensiunea de cca 32/5 mm pentru rîndul de sus şi de 14/3 mm pentru rîndul al doilea. (Fig. nr. 27).

O altă menţiune adiţională era cea pentru scrisorile urgente care erau marcate printr-o ştampilă liniară cu inscripţia „SZORGALOMLEVÉL" (scrisoare urgentă), cu dimensiunile de cca 36/4 mm. (Fig. nr. 28). Pentru aceste scrisori urgente se mai cunoaşte şi o ştampilă dreptunghiulară cu colţurile puţin rotunjite, cu dimensiunile de cca 34/10 mm, cu inscripţia internaţională „EXPRESS" scrisă cu litere mari. (Fig. nr. 29).

Pentru scrisorile cu valoare declarată, se aplica de oficiul poştal o ştampilă cu dimensiunea de cca 26/9,5 mm de formă dreptunghiulară şi cu inscripţia „ÁLLITÓLAG". (Fig. nr. 24).

Timbrele aplicate pentru achitarea ulterioară de taxe poştale lipsă sau incomplete se anulau cu ştampile adiţionale constînd din litera T simplă, sau într-un cerc, P simplă sau cuvîntul „PORTO" în cerc cu sau fără indicarea valorii, sau pur şi

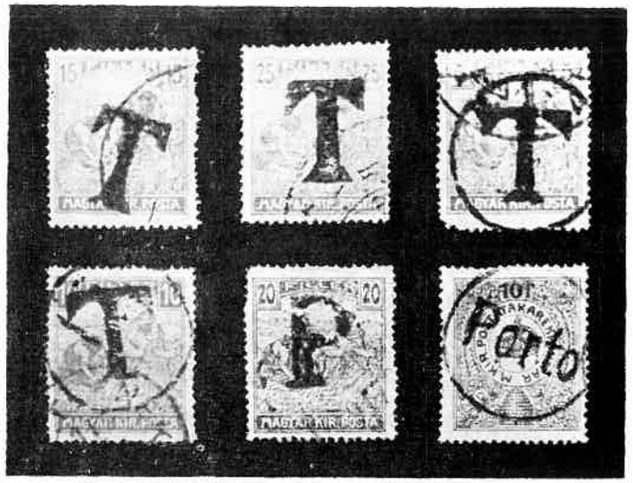

Timbre cu care s-a plătit portoul datorat, anulate cu ştampilele amintite. Ultimul timbru este un timbru al casei de economii poştale utilizat ca timbru porto.

simplu cifra indicînd valoarea încadrată într-un cer, cum se vede pe scrisoarea reprodusă la pagina nr. 74 (Fig. nr. 34, 35, 36, 37.).

Amintim de asemenea ştampilele adiţionale, formate din litere ca „P. P.", „P. D.", cunoscute şi în perioada precedentă. Aceste ştampile erau destinate pentru scrisorile ce mergeau în străinătate şi marcau dacă au fost achitate total sau parţial.

Pentru trimiterile cu ramburs în anul 1915 se utiliza o etichetă triunghiulară, cu inscripţia pe două rînduri, în primul rînd cuvîntul „Utánvétel", iar pe al doilea rînd cuvîntul „Remboursement" cu valoare internaţională, în limba franceză. (Fig. Nr. 38).

3.11. DOCUMENTE DE JUSTIFICARE POŞTALĂ (1967—1918).

Ca şi în perioada precedentă există adeverinţe de primire care, la început, au fost cele utilizate de poşta austriacă cu denumirea „AUFGAB=RECEPISSE", marcate cu ştampila prefilatelică HERMANNSTADT-liniară. Cu toate că în cursul anului 1867 a apărut ştampila specială „NAGY SZEBEN", găsim utilizate ambele ştampile o bucată de vreme. Ştampila maghiară era formată dintr-un dreptunghi în dimensiunea de 27,5/10 mm avînd înscrisă înăuntru numai localitatea „NAGY SZEBEN". (Fig. Nr. 30).

Ulterior aceste recipise sau adeverinţe de primire au apărut în Sibiu, pe o parte tipărite în limba germană, iar pe cealaltă parte în limba maghiară, cu denumirea „Feladási vevény" (recipisă de predare).

Aceiaşi situaţie o găsim şi la adeverinţele de primire, care în prima parte sînt cele austriece „RETOUR=RECEPISSE" şi apoi apar în ambele limbi, denumirea în limba maghiară fiind „Térti-vevény".

Pentru trimiterile de bani nu s-au mai utilizat scrisorile de valoare ca în trecut, ci au apărut mandatele poştale, cu denumirea de „Postai föladó-vevény" (recipisă poştală de trimitere) prevăzute cu ştampila normală, care permitea identificarea oficiului poştal care a primit banii pentru expediere.

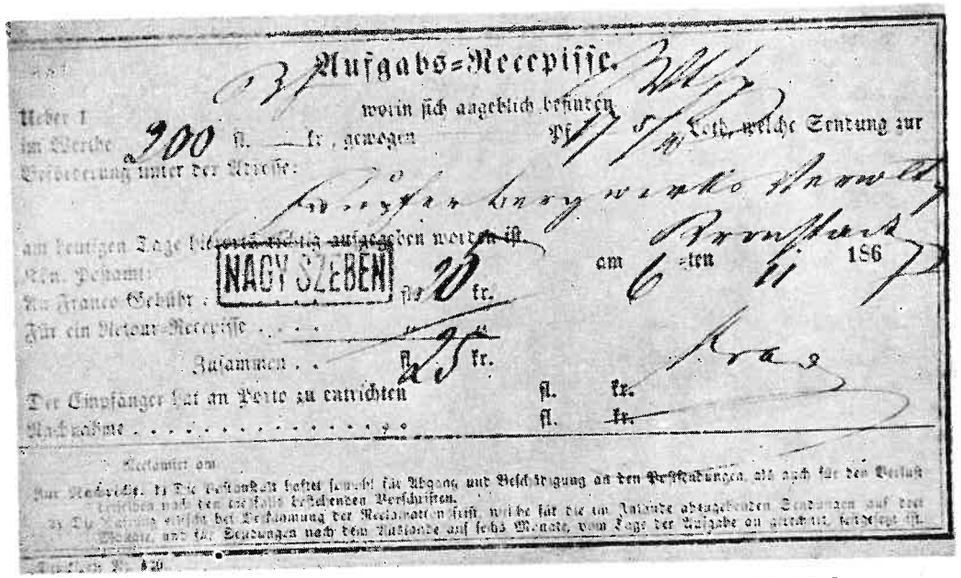

Adeverinţă de predare din 6 noiembrie 1867 cu ştampila NAGY SZEBEN.

Adeverinţă de predare din 30 noiembrie 1867 cu ştampila prefilatelică austriacă HERMANSTADT.

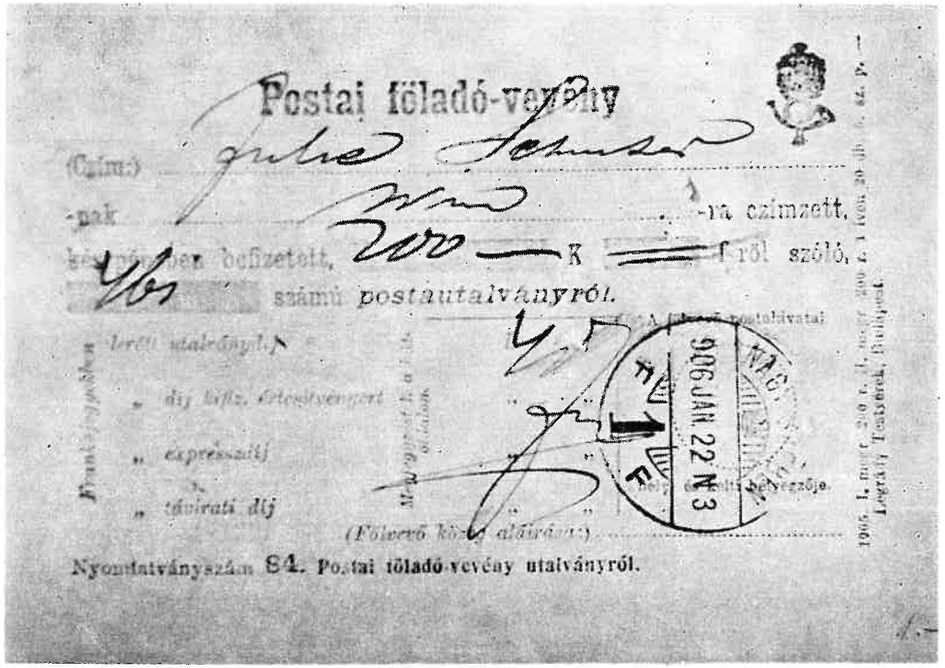

Mandat poştal ştampilat, care are cifra şi literele identificării celui ce a primit banii.

3.12. MĂRCILE POŞTALE ÎN CIRCULAŢIE ÎN PERIOADA 1867—1918.

La insistenţele guvernului maghiar de a nu se mai folosi mărcile cu stema austriacă, a apărut la 1 iunie 1867 o emisiune comună austro-ungară, cu capul lui Franz Josef, împăratul Austriei şi regele Ungariei, de diferite valori: 2, 3, 5, 10, 15, 25, 50 Kreuzeri, de culori diferite, cu filigranul „BRIEFMARKEN", cu dantelura variabilă între 9,1/2 şi 13. Primele mărci au apărut în imprimare dură din cauza grabei cu care au fost făcute matriţele, apoi în imprimare fină, cînd au fost executate matriţele definitive. (A se vedea catalogul Zumstein-Austria Nr. 58—64.).

Primele mărci maghiare, care nu mai aveau nimic comun cu mărcile austriece, au apărut în anul 1871 — litografiate — în valori de: 2, 3, 5, 10, 15 şi 25 Kr., fiecare de altă culoare, dantelura de $9^{1/2}$, cu efigia lui Franz Josef în cerc mic. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 1—6). Aceeaşi marcă, executată cu matriţe gravate în oţel, a apărut în acelaşi an, cîteva luni mai tîrziu, reprezentînd emisiunea definitivă. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 8—13).

În anul 1874 a apărut marca cu modelul „scrisoare", executată cu matriţe gravate în cupru, în valori de: 2, 3, 5, 10 şi 20 Kr., fiecare de altă culoare, cu danteluri diferite. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 15—19).

În anul 1881 a apărut o marcă cu modelul „scrisoare", în cadru identic, cu filigranul I şi dantelură diferită. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 21—25), de aceleaşi valori.

În anul 1888, emisiunea apărută are un cadru diferit puțin, cu același model „scrisoare", filigran I, de culori diferite, în valori de: 1, 8, 12, 15, 24, 30, 50 Kr. și 1 și 3 forinți. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 27—35).

O completare de valori apare în anul 1891 și anume: 2, 3, 5, 10 și 20 Kr., ambele emisiuni având dantelura de 12/11,1/2 sau numai de $11^{1/2}$.

În anul 1898, același model „scrisoare", a apărut cu un alt filigran (II), în valori de: 1, 2, 3, 5, 8, 10, 12, 15, 20, 24, 30 și 50 Kr., cu aceiași dantelură ca și emisiunea precedentă. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 41—52).

Emisiunea din anul 1900 a apărut cu ocazia schimbării sistemului monetar, care trece de la „Guldeni" la „Coroane", cu subdiviziunea în fileri. Ea și-a schimbat totodată și modelul, care era un vultur pentru mărcile cu valoarea exprimată în fileri (turul) și cu bustul lui Franz Josef pentru mărcile cu valoarea în coroane. Valorile emise sînt de: 1, 2, 3, 4, 6, 10, 12, 20, 25, 30, 35, 50 și 60 fileri și 1, 2, 3, 5 coroane, cu filigran III și dantelură $12^{1/2}$ și $11^{1/2}$. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 54—72).

În anul 1904 au apărut aceleași mărci cu filigran IV și dantelura de 15; 12: $11^{1/2}$ și $11^{1/2}$. Din valorile emisiunii 1900 lipsesc valorile de 4 fileri și de 3 coroane. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 74—89).

În anul 1908 au apărut același model de mărci, de aceleași culori și valori, afară de una în plus (valoarea de 16 fileri). Emisiunea a avut alte filigrane (V și VI) și dantelura numai de 15. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 91—107). Emisiunea se repetă în anul 1913, dar cu alt filigran (VII). (Catalog Zumstein-Ungaria Nr. 109—126).

Tot în anul 1913 a apărut o emisiune specială pentru ajutorarea sinistraților de pe urma inundațiilor care au avut loc. Sînt aceleași mărci, ca și cele din 1913, la care s-a adăugat o alonjă în partea de jos, cu un adaus în valoare de doi fileri și dantelura de 14. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 128—144).

În anul 1914 a apărut o emisiune de război ale acelorași tipuri de mărci normale din 1913, cu un supratipar în diferite culori. (Catalog Zumstein-Ungaria Nr. 145—161); emisiunea se repetă în 1915/16, cu deosebirea că supratiparul și-a modificat, pe valori, ordinea culorilor din emisiunea precedentă. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 162—178).

În anul 1916 au apărut, tot în modelul „vultur", două valori noi de 70 și 80 fileri (Zumstein nr. 179, 180) și o marcă pentru scrisori urgente de doi fileri, cu supratipar roșu „SÜRGOS" (urgent). (Catalog Zumstein-Ungaria Nr. 181.) Tot în acest an au apărut mărci ocazionale și anume: trei valori pentru ajutor de război de 10,15 și 40 de fileri cu o suprataxă de doi fileri, în modele diferite și două valori pentru aniversarea încoronării de 10 și 15 fileri, litografiate, ambele emisiuni cu dantelura de 15. (Zumstein nr. 182—184 și 185, 186.).

Între anii 1916—1918, au apărut emisiuni cu alte modele de imagini pe mărci, cunoscute sub numele de „secerătorul" și „parlamentul". Primele două valori cu modelul „secerătorul" au fost de 10 și 15 fileri (Zumstein nr. 187, 188), apoi 19 valori de: 2, 3, 4, 5, 6, 10, 15, 20, 25, 30 și 40 fileri cu imaginea „secerătorul" și 50, 75, 80 fileri, 1, 2, 3, 5 și 10 coroane cu imaginea „parlamentul", în dantelură de 14; ele reprezintă ultima emisiune de război completă. (Catalog Zumstein nr. 189—207).

Cu ocazia unei expoziții de război s-au emis două valori de 10 și 15 fileri cu imaginea secerătorului și cu supratipar. (Zumstein nr. 208, 209).

În anul 1918 au apărut două valori pentru poșta aeriană de 1,5 și 4,5 coroane. Valoarea este marcată prin supratipar împreună cu cuvintele „REPÜLOPOSTA", prima de 75 de fileri și a doua de 2 coroane, din emisiunea 1916. (Zumstein Nr. 210, 211).

Ultima emisiune înainte ca Ungaria să devină republică a fost cea de șase valori, pentru sărbătorirea regatului, din care primele patru cu imaginea regelui și ultimele două cu imaginea reginei. Valorile sînt: 10, 15, 20, 25, 40 și 50 de fileri, dantelura de 15. (Cat. Zumstein nr. 212—217).

Pentru achitarea taxelor poștale la ziarele ce se expediau prin poștă, prima emisiune a apărut tot la 1 iunie 1867, fiind o marcă comună austro-ungară, cu capul lui Hermes spre stînga, de culoare violet-lila, fără indicarea valorii de 1 Kr., pe care o avea. Imprimarea la primele execuții ale acestei mărci a fost „dură", iar apoi „fină," la execuția matrițelor definitive. Ele sînt nedantelate. (Zumstein Nr. 15 — Austria).

În 1871 a apărut prima marcă maghiară pentru ziare, având o goarnă poștală sub coroana maghiară, cu mușțiucul spre stînga, de culoare roșie, nedantelată, fără indicarea valorii de 1 Kr. pe care o avea. (Zumstein-Ungaria nr. 14).

În anul 1876 a apărut o marcă pentru ziare, cu modelul de „scrisoare", încadrată într-un oval care lasă colțurile mărcii în culoare albă. Era de culoare oranj, nedantelată și indica valoarea de 1 Kr. (Zumstein-Ungaria Nr. 20). Aceeași marcă a apărut apoi în anul 1881 cu filigran I (Zumstein nr. 26.). În anul 1898 marca respectivă, pentru ziare, și-a schimbat culoarea în roșu-cărămiziu, cu filigranul II, fiind tot nedantelată. (Zumstein nr. 53).

În anul 1900 a apărut un nou model de marcă pentru ziare, cu stema maghiară, filigran III, în valoare de 2 fileri, netrecută pe marcă și tot nedantelată. (Zumstein nr. 73). Aceiași marcă a apărut în 1905 cu alt filigran (IV), de culoare roșie, nedantelată. (Zumstein Nr. 90); ea s-a emis și în 1908, însă cu filigranul VI, (Zumstein nr. 108), ca și în 1913 cînd s-a schimbat tot numai filigranul (VII). — (Zumstein nr. 127).

Caracteristica mărcilor pentru ziare a fost aceea că tot timpul au fost nedantelate și în majoritatea lor fără indicarea valorii.

Amintim și mărcile fiscale pentru ziare, care se aplicau pe trimiterile poștale pentru achitarea taxelor fiscale indirecte de editorii de ziare, deoarece obliterarea acestor mărci se făcea de oficiile poștale cu ștampile speciale. Aceste mărci au fost de formă patrată cu valoarea înscrisă într-un cerc.

În anul 1868 au apărut, din această categorie de mărci: 1 Kr. albastru, 2 Kr. brun și 1 Kr. albastru cu cadrul schimbat, având coroana mai mare și în partea de jos a mărcii, precum și un filigram pe coala de mărci format din cuvintele „ZEITUNGSMARKEN".

În anul 1881 a apărut 1 Kr. albastru și 2 Kr. brun, cu filgran I, iar în anul, 1898 a apărut 1 Kr. cu filigran II. Toate mărcile pentru ziare de natură fiscală au fost nedantelate. (Catalog Zumstein-Ungaria nr. 1—6—Zeitungsstempelmarken).

Din anul 1903 au apărut și mărci porto, pentru achitarea la destinație a trimiterilor poștale nefrancate sau francate insuficient. Acestea erau dantelate $11^{1/2}$ și 12, și aveau, pentru toate cele 9 valori (1, 2, 5, 6, 10, 12, 20, 50 și 100 fileri), același format și aceleași culori-verde negru, cu un oval în interiorul căruia era trecută valoarea. Cadrul era identic, iar hîrtia avea filigranul III. (Zumstein—Ungaria—Portomarken nr. 1—9).

În anul 1905 a apărut aceeași marcă, de aceeași culoare, cu filigran IV, în valori de 2, 5, 6, 10, 12, 20 și 50 fileri, dantelura 15. În afară de aceste valori a apărut și o variantă cu dantelura de $11^{1/2}$ și 12 pentru valorile 5, 6, 10, 12, 50 și 100 fileri. (Zumstein nr. 10—17).

În anul 1908 au apărut aceleași valori cu filigran VI, dantelura 15, în valorile de 1, 2, 5, 6, 10, 12, 20 și 50 fileri și o variantă cu filigran V, din care lipseau însă prima și ultima valoare. (Zumstein nr. 18—25).

Emisiunea s-a repetat în 1914, cu filigran VII, culcat, pentru valorile de: 1, 2, 5, 6, 10, 12, 20 şi 50 şi apoi cu filigran VII — drept, afară de valoarea de 1 filer. (Zumstein nr. 26—33).

În anul 1915 au apărut două valori cu supratipar roşu, care indica noua valoare de 20 fileri pe 100 vechi. (Z. nr. 9) şi 20 de fileri pe 100 vechi (Z .nr. 17). (Zumstein nr. 34 şi 35.).

Ultima emisiune de mărci porto pentru perioada analizată a fost emisiunea completă, apărută în 1915, de acelaşi format, în valori de: 1, 2, 5, 6, 10, 12, 15, 20 şi 30fileri, cu cifrele de culoare roşie şi filigran VII. (Zumstein Nr. 36—44).

Descrierea amănunţită, cu varietăţi şi erori, se găseşte în cataloagele Zumstein, Michel, Magyar Bëlyegek Arjegyzëke, etc.

Tabloul sinoptic al ştampilelor filatelice (1867—1918)

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

Fig. 14

Fig. 14 bis

Fig. 15

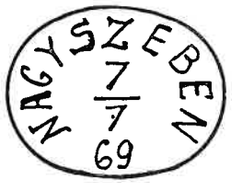

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24

Fig. 25

Fig. 26

Fig. 27

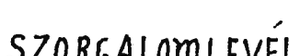

Fig. 28

Fig. 29

Fig. 30

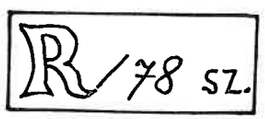

Fig. 31

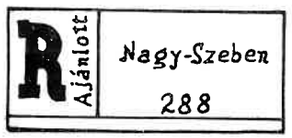

Fig. 32

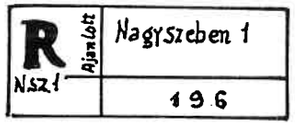

Fig. 33

Fig. 34

Fig. 35

Fig. 36

Fig. 37

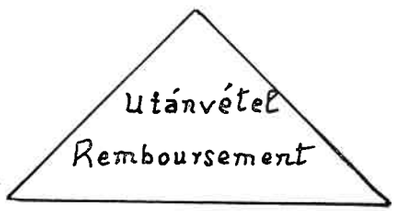

Fig. 38

Fig. 39

Capitolul 4.

POȘTA LOCALĂ TURISTICĂ „PĂLTINIȘ"

4.1. STAȚIUNEA TURISTICĂ „PĂLTINIȘ".

Ideea înființării unei stațiuni climaterice în munții din apropierea Sibiului a fost lansată de către medicul Dr. Julius Pildner von Steinberg, într-o conferință ținută în Sibiu, la Asociația Carpatină, în ziua de 31 martie 1885[46].

Inițial s-a căutat un loc prielnic, în valea Bîlei, din munții Făgărașului, dar nu s-a putut ajunge la înțelegere cu proprietarii terenului. După căutări îndelungate în munții Prejbei, Suru, Cibin și Șanta, șeful regiunii forestiere cu sediul în Sibiu, Gustav Conradt, a indicat cel mai potrivit loc un teren între Onceşti și Păltiniș, la o altitudine de 1400—1450 m, unde se găsește astăzi stațiunea. Numele dat acestei stațiuni, atunci a fost „Hohe Rinne", după izvorul aflat în apropiere și numit astfel de turiștii sași din Sibiu. Păltinișul este stațiunea climatică aflată la cea mai mare altitudine în țara noastră. Ea a fost clădită pe terenul comunei Cristian, din contribuția voluntară a membrilor și simpatizanților Asociației Carpatine, filiala Sibiu și cuprindea numai trei clădiri principale. Este de remarcat faptul că printre simpatizanții amintiți se găseau și mulți români ca: Ioachim Băcilă și Ilie Coman din Avrig, Bădilă Ion, Cosma P., Hanea Ion, Dr. Moga Ion, Moldovan Ioana, Preda Vasile și Preda Ion din Sibiu, precum și Banca „Albina", care a contribuit construcției și amenajări cu importanta sumă de 1200 de coroane[47].

Comuna Cristian, locuită de români și sași, a arendat în condițiuni avantajoase terenul respectiv pe timp de 50 de ani și a pus la dispoziție, în mod gratuit, cheresteaua necesară clădirilor proiectate.

Sub conducerea energică a lui Carl Conradt, care a avut de înfruntat mari greutăți, în special cu transportul materialelor, au fost inaugurate, după o muncă asiduă de doi ani (1892—1894), la 10 iunie 1894, primele trei pavilioane. Președintele Asociației Carpatine, filiala Sibiu, a fost la acea dată Robert Gutt.

Lucrarea a costat 90477 coroane, din care contribuția voluntară a acoperit numai 48137 coroane, restul fiind creditat de băncile din Sibiu. Chiar din anul deschiderii stațiunii s-a început construirea drumeagului în serpentină, pînă la vîrful Onceşti și s-au îmbunătățit și marcat o serie de drumuri și cărări la Cheile Cibinului, vîrful Beșineu, Piscu, Valea Surdu și vîrful Păltiniș.

Pavilioanele fiind destinate vizitatorilor ce veneau la odihnă, s-a început construirea unei cabane turistice pentru colindătorii munților.

Față de numărul mare de vizitatori, s-a dovedit, în curînd, că drumul de acces de la Rășinari pînă la Păltiniș nu era suficient, pentru a se asigura un transport cu trăsuri sau căruțe. Între anii 1898—1902 s-a trecut deci la lărgirea și îmbunătățirea drumului. A fost o lucrare foarte grea și costisitoare, care a putut fi executată numai cu sprijinul comitatului Sibiu și al comunelor Cristian, Rășinari, Poplaca și Gura Rîului. Lucrarea a fost încredințată lui Christian Gasperi din Tirolul de sud, care

[46] Dr. Frederich Schuller, *Kurhaus auf der Hohen Rinne*, Sibiu, Ed. W. Kwafft, 1904, p. 7.
[47] ibid., *ibidem*, p. 54.

poseda multă experiență în construirea drumurilor de munte. El a trasat și construit drumul peste Vălar și comanda Poplăcii[48].

În primii ani de existență (1894—1904) stațiunea a fost vizitată de 1415 persoane venite la odihnă și tratament și de 4411 turiști. Un serviciu medical bine organizat asigura asistența sanitară. La clădirile existente s-au adăugat o baie și o popicărie și s-au mai construit pavilionul militarilor și o casă a medicilor. În anul 1907 legăturile telefonice erau asigurate cu Sibiul și cu toate localitățile din județ.

Alimentarea și aprovizionarea stațiunii cu cele trebuincioase s-a făcut, la inceput, din comunele apropiate: Orlat, Cristian, Rășinari, Gura Riului, cu un cărucior cu două roți tras de un cal de munte. După construirea drumului Rășinari-Păltiniș, aprovizionarea s-a făcut direct de la Sibiu, cu o căruță care transporta și bagaje și circula de trei ori pe săptămînă. Cursa de călători, denumită „Omnibus", putea transporta cinci călători. Ea circula zilnic și era o trăsură de tip landou, cu arcuri, acoperită. Plecarea din Sibiu se făcea la orele 7; sîmbăta însă, prin excepție, plecarea era la ora 14, din Piața Republicii (Grosser Ring) Nr. 14. De la Păltiniș „Omnibus"-ul se întorcea (pînă la 31 iulie) la ora 17, iar după această dată la ora 16 și jumătate. Costul transportului pentru o persoană era de 5 Kr., iar tur-retur de 8 Kr., fiind admis un bagaj maxim de 7 Kg., restul trebuind să fie predat la căruța de bagaje. Transportul bagajelor se făcea marți, joi și sîmbătă spre Păltiniș și miercuri, vineri și duminică spre Sibiu. Se puteau comanda și trăsuri sau căruțe din Sibiu sau Cristian, în afară acestor transporturi regulate.

Începînd din anul 1914 s-a amenajat pentru sporturile de iarnă o pîrtie de schi, care prelungea și iarna sezonul turistic. În anul 1927 s-a introdus lumina electrică, iar în anul 1930 autobuzele au înlocuit vechiul omnibus. Pe timpul refugiului vremelnic al Universității din Cluj, la Sibiu, aceasta a preluat arenda expirată a terenului, studenții sibieni fiind cei mai frecvenți vizitatori și turiști ai Păltinișului.

În prezent stațiunea s-a lărgit mult, iar excelenta șosea asfaltată, care permite accesul cu autobuzele într-o oră și cîteva minute sau cu autoturismele în mai puțin de o oră, face ca stațiunea să fie foarte frecventată, atît vara cît și iarna. După ce urci drumul de la Curmătură, pe serpentine, ți se deschide o perspectivă încîntătoare. Marginile șoselei întărite cu piatră, în chip de balustradă și contraforturi, au din loc în loc turnulețe care imită turnurile de apărare ale Sibiului. Cele peste 43 de clădiri oferă un confort plăcut, lumină electrică și apă curentă; teleschiul, restaurantele și cantinele fac din Păltiniș o stațiune foarte căutată. Climatul alpin de mare altitudine, cu un conținut bogat de ozon, conferă stațiunii și un efect terapeutic important. Proiectele în curs vor dezvolta stațiunea și mai mult, dînd posibilitatea ca mase largi de oameni ai muncii, să poată beneficia de frumusețile și darurile naturii atît de bogate.

4.2. PRIMUL OFICIU ȘI EMISIUNILE DE MĂRCI HOHE RINNE („PĂLTINIȘ").

Aglomerarea de persoane pe un termen mai lung a activat trimiterile și primirile poștale, din și spre această stațiune. Asociația Carpatină (Siebenbürger Karpathenverein) a intervenit pe lîngă Direcțiunea poștală maghiară, pentru înființarea unui oficiu poștal la Păltiniș. Cererea n-a prezentat însă interes și atunci, în mod tacit, s-a pus în funcțiune un oficiu particular, care a fost tolerat de autorități. Pentru taxarea trimiterilor și a primirilor poștale, oficiul respectiv a emis mărci proprii,

[48] *Jahrbuch des Siebenbürgischen Karpathenverein*, Sibiu, fără editor. 1924, p. 5.

care reprezentau cheltuielile de transport al corespondenței. De fapt nu poate fi vorba de un adevărat oficiu poștal și nici de mărci a căror emitere era și este o prerogativă a suveranității statului. Nu le putem însă clasa nici la vignete, deoarece majoritatea aveau imprimată o valoare și reprezentau contravaloarea unui serviciu de transport poștal de la Păltiniș la prima poștă oficială. Obliterarea cu ștampile proprii întărește caracterul special al acestei poște.

Corespondența se transporta pe un cărucior cu două roți, tras de un cal de munte, pînă la primul oficiu poștal de stat din Orlat sau Rășinari, probabil atunci cînd se făceau și aprovizionări din aceste comune. Începînd din anul 1908 majoritatea corespondenței a fost predată și ridicată de la oficiul poștal din Sibiu, datorită legăturilor permanente stabilite cu orașul, în urma îmbunătățirii drumului și a instituirii unor curse regulate între Sibiu și Păltiniș.

De altfel în broșura „Das Kurhaus Hohe Rinne" din 1914 (p. 5) se indică, pentru stațiunea Păltiniș, ca ultimă stațiune poștală de stat Sibiul. În consecință, o corespondență plecată din sau sosită la Păltiniș, avea o francatură compusă din timbrul oficial de stat și marca Păltiniș. Timbrul oficial era obliterat cu ștampila oficiului poștal de stat care, de la plecarea corespondenței din Păltiniș, putea fi (între 1895—1907): „KEREZTÉNYSZIGET" (Cristian), „ORLÁT" (Orlat) sau „RESINÁR" (Rășinari), iar din 1908 „NAGYSZEBEN" (Sibiu). După Unire (1919) ștampila a devenit „SIBIU". Timbrul oficial se pune numai dacă se folosea și poșta de stat.

Materialul documentar atestă faptul că oficiul poștal „Păltiniș" a funcționat pînă în anul 1930. Este deci eronată părerea că oficiul respectiv ar fi fost desființat în anul 1926. Am descoperit piese cu mărci din emisiunea 1924, cu datele de: 29.01; 28.07. 1928; 9.09.; 19.09; 18.03.1929 și o scrisoare recomandată din 8.09.1930. (Colecțiile L. Dengel și R. Weyrauch).

În anul 1933 au apărut obliterări cu ștampila de stat „PĂLTINIȘ". Astăzi stațiunea are, pe lîngă un oficiu poștal de stat, o centrală telefonică, care servește toate cabanele și pavilioanele existente.

În timpul celor 35 de ani de existență a oficiului poștal particular au existat 9 emisiuni și o reimpresiune de mărci particulare Păltiniș. La pagina 110 am reprodus o ilustrată plecată de la Păltiniș la 19 august 1894, prin Cristian, la Sibiu, fără marca „Păltiniș", care încă nu apăruse.

EMISIUNEA I a apărut în luna mai 1895; are aspect de vignetă, executată pe hîrtie galbenă cu tipar negru. Este de formă dreptunghiulară cu dimensiunile de 28/34 mm și are pe trei rînduri inscripția „KURHAUS/auf der/HOHEN RINNE", într-un cadru cu decor, fără a se indica valoarea, care era de 2 Kr. și reprezenta taxa fixată pentru transportul unei scrisori sau cărți poștale pînă, sau de la primul oficiu poștal de stat, sau ultimul, după cum trimiterea venea sau pleca de la Păltiniș. Marca este pe ambele laturi verticale dantelată de 11, iar pe laturile orizontale nedantelată (Fig. Nr. 1 din tabloul sinoptic al mărcilor Păltiniș.). Se cunosc două tipuri: tipul I, cu ornamentele din colțul stînga-jos normale și tipul II, cu primul ornament de pe orizontala inferioară, culcat. De asemenea menționăm că sînt cunoscute mărci dantelate pe o singură latură și varietăți în decorul cadrului. Unele exemplare prezintă două pete formate din puncte mari situate la înălțimea liniei interioare a cadrului de jos[49].

Marca a fost executată pe fășii sau suluri de hîrtie, de lățimea mărcii, de către tipografia W. Krafft, pe o presă de imprimare plană (Tiegeldruckpresse) și într-un tiraj de numai 500 de exemplare. Astfel se explică dantelura pe o singură parte a mărcilor de la margine (Fig. Nr. 2).

[49] Ludovic Dengel, *Istoria oficiilor particulare și mărcile lor* ..., Sibiu, 1947, p. 9.

Francarea cu această marcă se făcea pe cărți poștale, pe față în dreapta sus, iar pe scrisori se aplica pe verso. Taxarea a fost la început identică pentru cărți poștale și scrisori, adică de 2 Kr. După scurt timp, în cadrul primei emisiuni, s-a aplicat pe cărțile poștale numai 1 Kr., adică jumătate din marca de 2 Kr., operație realizată prin tăierea acesteia în două.

EMISIUNEA a II-a a apărut în iunie 1896[50], avînd inscripția la fel ca și cea din emisiunea I, dar cu litere schimbate. Cadrul este format din 2 linii paralele, cu decor schimbat și are dimensiunea de 27/23 mm. Tiparul este negru, pe hîrtie gri-gălbui (galben mat). Liniile cadrului depășesc colțurile, iar al doilea rînd din text „auf der" este mai apropiat de rîndul de sus. Valoarea nu este trecută pe marcă, ca la emisiunea I, dar era socotită de 2 Kr.; tariful fiind de 1 Kr. pentru o carte poștală și de 2 Kr. pentru scrisori, s-a aplicat în continuare procedeul de a se înjumătăți marca pentru francarea cărților poștale. Aplicarea mărcilor se făcea ca și la emisiunea I. Tirajul acestei emisiuni a fost de 1000 de mărci și au fost nedantelate. (Fig. Nr. 3).

Această emisiune a avut și o reimpresiune (Neudruck), clasificată eronat pînă acum ca un alt tip de marcă, al emisiunii a II-a, sau de către unii ca emisiunea a III-a. Ea a fost tipărită în anul 1900, la cererea amiralului Raimann din Pola, care, fiind filatelist și o persoană marcantă a stațiunii, a vrut să aibe marca din emisiunea a II-a, care însă se epuizase. Pentru a-l servi, Societatea Carpatină a dispus reimprimarea mărcii. Caracteristicile acestei reimpresiuni sînt: hîrtia este de culoare galbenă, de nuanța lămîii, liniile cadrului corecte și decorul mai bine imprimat, iar cuvintele „auf der", din rîndul doi, sînt exact la mijlocul distanței între rîndul unu și trei. Mărcile sînt nedantelate și, nefiind emise pentru circulație, nu se găsesc obliterate. (Fig. Nr. 4).

EMISIUNEA a III-a a apărut în anul 1900[51] și nu în anul 1901. Această emisiune avea de astă dată două valori, cu tarif majorat, de 2 haleri pentru cărți poștale și de 4 haleri pentru scrisori.

Valoarea de 2 haleri (Heller) era imprimată cu tipar negru, pe hîrtie roz, iar cea de 4 haleri tot cu tipar negru, dar pe hîrtie galbenă, pînă la portocalie. Hîrtia de culoare portocalie era ceva mai groasă.

Apariția valorii exprimată în „Heller" s-a datorat faptului că, în anul 1900, moneda Ungariei a fost schimbată în coroane și haleri. La această emisiune, spre deosebire de cele anterioare, s-au trecut pe marcă și valorile respective de 2 și 4 h. Formatul era dreptunghiular, în dimensiunile de 18/22,5 mm, încadrate liniar, la colțuri cu decor, la centru un oval mare, tăiat în porțiunea inferioară de un arc. În partea de sus marca avea inscripția „KURHAUS/AUF DER/HOHEN RINNE" pe trei rînduri, iar jos sub arc era trecută valoarea și litera h, pentru Heller. (Fig. Nr. 5).

Emisiunea a fost litografiată în coli de cîte 12 piese, trei orizontal și 4 vertical, tot la tipografia W. Krafft din Sibiu. (Fig. Nr. 11 și 12). Din această emisiune sînt cîte 204 bucăți din fiecare valoare nedantelate (cîte 17 coli a 12 bucăți) și cîte 4800 bucăți dantelate din fiecare valoare (400 de coli a cîte 12 bucăți). Dantelura este de 11,1/2, iar modul de francare era același ca la emisiunile anterioare. Am găsit și o marcă de 4 h., tăiată pe jumătate, pe o carte poștală. Colița de 12 mărci a 2 h., prezintă fiecare marcă cu caracteristici deosebite, datorită cifrei care la fiecare marcă este într-o poziție puțin diferită față de litera h[52].

[50] Colecția Dengel, marcă emisiunea a II-a ștampilată cu data 2 iunie 1896.

[51] Siebenbürgen Karphathenverein, *Jahrbuch 1942*, p. 15 — și Colecția Dengel, marcă emisiunea a III-a cu ștampila din 15 septembrie 1900.

[52] J. L. N. Best, *The Cindrella philatelist*, 1965, Ed. L. N. and M. Williams, Vol. 5, Nr. 3, pp. 46—53.

Din colecțiile cercetate nu am putut reface coala mărcilor de 2 h. Am găsit numai o marcă nedantelată, cu margini mari din partea dreaptă de sus a colii (N. 3 din coală). Aceasta are următoarele caracteristici: R din RINNE are o liniuță în partea stîngă sus; între cei doi NN din RINNE se găsește un punct, iar la al doilea N, spre interior, o excrescență spre stînga; cifra 2 este mai ridicată față de baza literei h.

La coala de 12 mărci a 4 h., cifra este la fel pe toate mărcile și perfect aliniată. Aici am avut la dispoziție două coli: una dantelată și una nedantelată, astfel că am putut stabili poziția fiecărei mărci în coală, reținînd numai caracteristicile permanente, verificate cu ajutorul celor două coli, eliminînd unele semne care nu mai apăreau și în a doua coală.

În schița ce urmează — anexa 1 —, sînt trecute caracteristicile fiecărei mărci și poziția ei în coală.

Izvorul după care stațiunea a fost denumită în limba germană „Hohe Rinne"

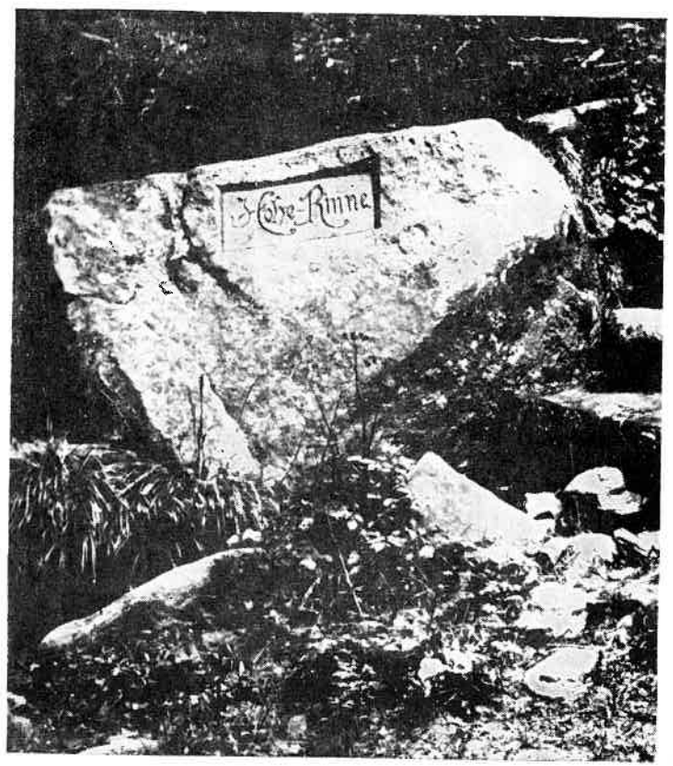

ANEXA Nr. 1

Tipurile mărcilor de 4h. din coala de 12 bucăţi emisiunea 1900.

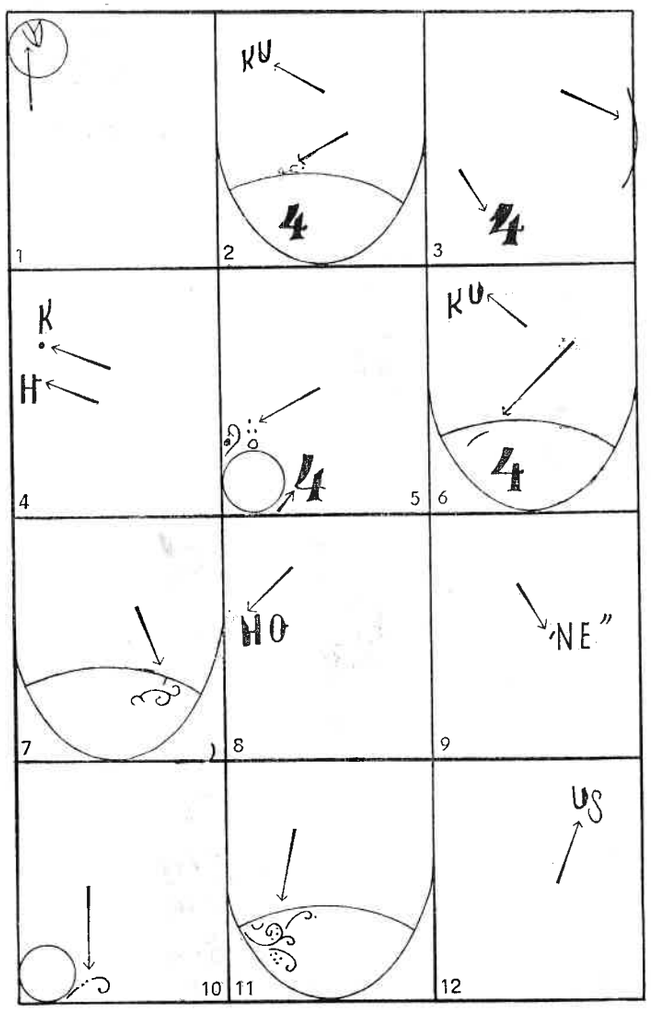

1. Petală deschisă în rozetă.
2. Linie la baza literei U.
3. Depăşire în cifra 4; întretăiere de cadru.
4. Punct sub litera K şi linie la H.
5. Puncte deasupra rozetei stînga jos.
6. Lipseşte curbura ornamentului şi litera U îngroşată.
7. Linie pe curba de întretăiere a ovalului.
8. Linia stîngă a literei H subţiată.
9. Linie la al 2-lea N din Rinne.
10. Ornamentul de lîngă rozeta stîngă jos, întrerupt.
11. Puncte în ornament stînga jos.
12. Latura dreaptă din U îngroşată.

EMISIUNEA a IV-a, din anul 1903, avea o singură valoare de 2 h. roşu şi se aseamănă cu emisiunea precedentă, cu deosebirea că are adăugat anul emisiunii 1903, sub cuvintele „HOHE RINNE". Această emisiune a fost necesară, deoarece valoarea de 2 h. anterioară s-a epuizat repede, scriindu-se mai multe cărţi poştale decît scrisori. (Fig. Nr. 6).

Cercetătorul şi filatelistul J. L. N. Best din Anglia susţine că posedă o coală întreagă cu această marcă, cu 110 exemplare, adică 10 ×11 (zece mărci pe unsprezece rînduri). Coala prezintă mărcile nedantelate, iar autorul descrie şi blocul de transfer[53].

Tirajul acestei mărci a fost de 10000 de bucăţi dantelate şi 2000 de bucăţi nedantelate, cifre care însă nu sînt perfect divizibile cu 110 bucăţi, cît conţine coala lui J.L.N. Best.

Începînd din anul 1903, majoritatea cărţilor poştale aveau marca aplicată pe faţa ilustrată, iar la scrisori marca era aplicată tot pe verso.

Datorită lui J. L. N. Best, cît şi a blocului de 66 de mărci din marginea dreaptă a colii (6 ×11) din colecţia Tester-Anglia, se cunosc tipurile şi blocul de transfer (report) al acestor mărci.

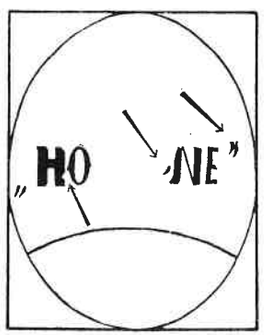

Tipul 1

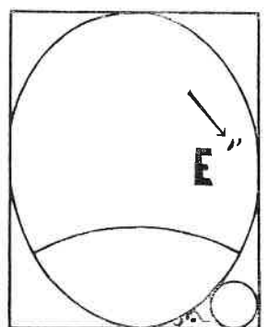

Tipul 2

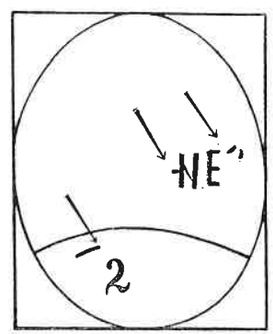

Tipul 3

Aranjamentul mărcilor pe tipuri în coală este următorul:

1–2–3	1–2–3	1–2–3	1
1–2–3	1–2–3	1–2–3	2
1–2–3	1–2–3	1–2–3	3
1–2–3	1–2–3	1–2–3	1
1–2–3	1–2–3	1–2–3	2
1–2–3	1–2–3	1–2–3	3
1–2–3	1–2–3	1–2–3	2
1–2–3	1–2–3	1–2–3	1
1–2–3	1–2–3	1–2–3	3
1–2–3	1–2–3	1–2–3	1
1–2–3	1–2–3	1–2–3	3

Coala J.L.N. Best

...2–3	1–2–3	1
2–3	1–2–3	2
2–3	1–2–3	3
2–3	1–2–3	1
2–3	1–2–3	2
2–3	1–2–3	3
2–3	1–2–3	2
2–3	1–2–3	1
2–3	1–2–3	3
2–3	1–2–3	1
2–3	1–2–3	3

Coala Tester

[53] Idem, *ibidem*, p. 51.

EMISIUNEA a V-a, din anul 1906, a avut două valori:
— 2 haleri, tipar negru pe hîrtie roşie purpurie şi
— 5 haleri, tipar negru pe hîrtie verde deschis.

Mărcile din această emisiune aveau aceeaşi formă ca şi cele din emisiunea precedentă, cu următoarele deosebiri: anul emisiunii este 1906 şi în locul mărcii de 4 h. a apărut valoarea de 5 h., datorită faptului că taxa pentru scrisori s-a mărit de la 4 la 5 h. (Fig. Nr. 7). Tirajul acestei emisiuni a fost de 8000 de bucăţi dantelate 11,1/2 şi de 2000 de bucăţi nedantelate, pentru valoarea de 2 h. şi de 10000 de bucăţi dantelate 11,1/2 pentru valoarea de 5 h., la care nu avem mărci nedantelate. Se cunosc numai perechi nedantelate orizontal.

Obliterarea şi modul de francare al acestor mărci a fost ca la emisiunea precedentă.

S-a crezut[54] că aceste mărci (emisiunea 1906) s-au folosit numai între 4 iulie 1908 şi 23 septembrie 1908. Părerea este eronată, deoarece am găsit piese cu această marcă care depăşesc cu mult acest interval de timp. Astfel, în colecţia Dengel L. am găsit piese cu această marcă, cu datele de: 2 iulie; 8 august; 10, 12, 18, 25 august; 6 septembrie — toate din anul 1907 şi 28 septembrie 1908. În colecţia Rolf Weyrauch — Sibiu, am găsit piese cu datele de: 30 august 1906 şi 22 iulie 1909; ca piesă izolată, fără a face parte dintr-o colecţie, am găsit o scrisoare cu marca „Păltiniş" emisiunea 1906, ştampilată cu data de 2 august 1907. De altfel nu avea nici un sens ca mărcile din emisiunea 1906 să se folosească de abia după doi ani! Nu putem, de asemenea, da calificativul de „early date" şi „late date" unor piese pe care le posedăm sau le-am văzut, fără o cercetare amănunţită a tuturor colecţiilor accesibile şi a cauzelor care ar fi dus la o amînare a utilizării mărcilor.

Mărcile au fost tipărite în coli de cîte 100 de bucăţi (10 ×10), fapt care se confirmă şi prin colile existente în colecţia L. Dengel de 2 şi de 5 h. (Fig. Nr. 14 şi 15)

Tipurile la marca de 2 h. sînt următoarele:

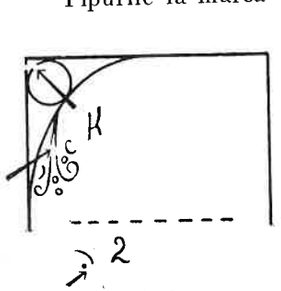

Tipul 1

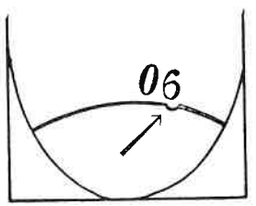

Tipul 2

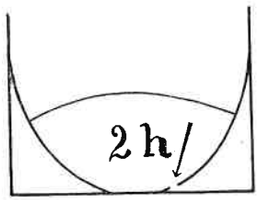

Tipul 3

Reconstituirea blocului de transfer s-a făcut de către J. L. N. Best, după un bloc de 25 de mărci (5 ×5), din marginea de coală dreapta sus, cu următoarea formă de aranjare pentru 2 h.:

3	1–2–3	1
3	1–2–3	1
3	1–2–3	3
3	1–2–3	2
3	1–2–3	1

[54] Catalogul mărcilor româneşti 1974, p. 513, notă.

Acelaşi autor prezintă reconstituirea blocului de transfer pentru valoarea de 5 h., după o coliţă dintr-o colecţie germană, în forma următoare:

3	2
3	3
3	1
1–2–3	3
1–2–3	2
1–2–3	3
3	1

Tipurile mărcii de 5 h. sînt următoarele:

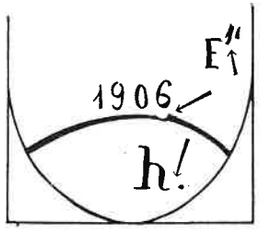

Tipul 1

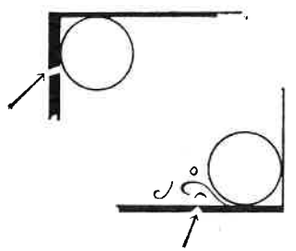

Tipul 2

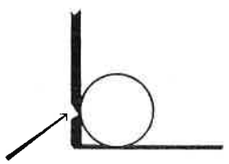

Tipul 3

Confruntînd cele de mai sus cu colile din colecţia L. Dengel am observat că, dacă la coala mărcii de 2 h. roşie, marginile sînt foarte mici şi nu putem deci stabili, în mod cert, lipsa sau existenţa a încă unui rînd, la coala de 5 h. verde, este clar că au fost numai 100 de bucăţi (10 ×10), deoarece marginile de coală depăşesc distanţele între dantelurile, atît orizontale cît şi verticale (25,5 şi 22—22,5 mm distanţă între dantelurile verticale şi 27 şi 23,5—24 mm distanţa între dantelurile orizontale). Dacă marca de 5 h. a fost tipărită pe coale de 100 de bucăţi, atunci credem că şi marca de 2 h., din aceeaşi emisiune, a fost tipărită tot pe coale de 100 de bucăţi (10 ×10). (Fig. Nr. 14 şi 15).

Tipurile stabilite de J. L. N. Best, după fragmente de coli, corespund şi colilor întregi. La marca de 5 h. tipul 1, putem adăuga încă două caracteristici: liniuţă prelungită la ghilimele după litera E din RINNE şi spaţiul liber între linia finală a lui h. din valoare şi punct. Aceste caracteristici sînt necesare deoarece „golful" din arcada de sub cifra 6 nu este perfect vizibil la toate mărcile de acelaşi tip din coală.

EMISIUNEA a VI-a a apărut la 31 iulie 1909 şi este asemănătoare cu emisiunea precedentă, cu deosebirea că are imprimat anul 1909. Are aceleaşi valori de:
— 2 h. tipar negru, pe hîrtie purpurie;
— 5 h. tipar negru, pe hîrtie verde închis (smarald).

Mărcile au fost tipărite în coli de cîte 50 de bucăţi, într-un tiraj de 2000 de exemplare, cu dantelura de 11,1/2, la care se observă uzura acelor aparatului cu care se dantela. Mărcile din această emisiune sînt rare. Din valoarea de 2 h. există şi nedantelate într-un tiraj foarte redus. (Fig. Nr. 8).

Afirmaţia făcută de fraţii Williams[55], că mărcile din această emisiune sînt rare, pentru că au fost în uz un an, iar cele neîntrebuinţate ar fi fost arse în anul 1916, datorită unui incendiu la Păltiniş, nu pare veridică. Nu am găsit nicăieri vre-o aluzie la acest incendiu, care nu putea trece neobservat. Autorii nu-şi sprijină afirmaţiunea pe nici un document. De altfel, după şase ani (1909—1916), aceste mărci neutilizate trebuiau păstrate în arhiva S.K.V., care era la Sibiu şi nu la Păltiniş, staţiune sezonieră pe vremea aceea.

Mai verosimilă este o altă versiune, conform căreia o parte din mărcile acestei emisiuni au fost deteriorate sau distruse în anul 1909, cu ocazia transportului de la Sibiu la Păltiniş, datorită răsturnării unui felinar cu gaz (petrol), sau a recipientului de petrol, peste mărci. Ceea ce este cert este faptul că mărcile acestei emisiuni sînt printre cele mai rare mărci „Păltiniş."

Emisiunile III—VI au fost litografiate la tipografia W. Krafft din Sibiu, după modelul executat de tipografie. Atragem atenţia că mărcile de culoare roşie din aceste emisiuni se decolorează în apă.

Pentru stabilirea blocului de transfer am întîmpinat dificultăţi la marca de 2 h. 1909, deoarece nu am dispus de material şi nici nu am găsit reconstrucţii făcute de alţi cercetători.

La marca de 5 h. am avut la dispoziţie o coală întreagă (Fig. Nr. 16). Marca a fost tipărită în coli de cîte 50 de bucăţi (10×5), avînd următoarele tipuri:

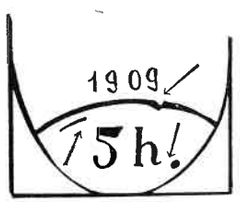

Tipul 1

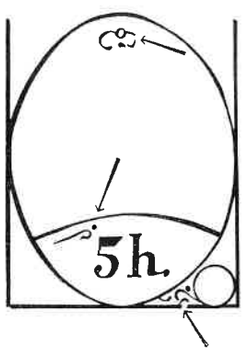

Tipul 2

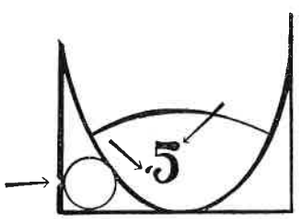

Tipul 3

Aşezarea tipurilor în coală are forma următoare:

1–2–3	1–2–3	1–2–3	1
1–2–3	1–2–3	1–2–3	2
1–2–3	1–2–3	1–2–3	3
1–2–3	1–2–3	1–2–3	2
1–2–3	1–2–3	1–2–3	1

[55] L. N. and M. Williams, *Hotel post of Hungary and Roumania*, Ed. L. N. and. M. Williams. 1962, London, p. 4.

Coala are dimensiunea de 232 /150 mm, iar marca între danteluri 26/23 mm. Numerotînd de la 1—50 mărcile din coală, în sensul că rîndul al doilea începe cu 11 şi se termină cu 20, găsim următoarele defecte de semnalat (Plattenfehler):

— La marca nr. 1 primul U din KURHAUS este întrerupt în partea dreaptă jos.

— La marca nr. 12 se găseşte un punct deasupra celui de al doilea H din HOHE, în dreptul celei de a doua linii verticale din H.

— Mărcile nr. 42 şi 43 au cel de al doilea 9 din 1909 cu defect de închidere a ovalului cifrei.

— Marca nr. 46 are a doua linie verticală din litera N (HOHEN), defectă în partea de sus.

— Marca nr. 50 are cadrul spart, pe latura de jos, la 5 mm de colţ.

EMISIUNEA a VII-a, din anul 1910, are un format şi un desen nou. Valoarea pentru francarea cărţilor poştale a fost majorată de la 2 la 3 h. şi în consecinţă au fost emise valori de:

— 3 (h) tipar cafeniu, în diferite nuanţe, pe hîrtie albă;

— 5 (h) tipar verde închis sau măsliniu, pe hîrtie albă.

Marca este de formă dreptunghiulară, în dimensiunile de 38/25 mm. Desenul ne arată artera principală şi clădirile din staţiune, avînd sus inscripţia „KURHAUS HOHE RINNE", iar pe ambele margini brazi într-un cadru îngust. La colţuri jos, are indicarea valorii fără denumirea monedei. (Fig. Nr. 9). Desenul a fost executat de către Dr. Ing. Hans Heckner, acelaşi care a făcut şi baia populară din Sibiu. Clişeul a fost executat de către firma Angerer şi Göschel din Viena, filiala Sibiu. Tipărirea mărcilor s-a executat la tipografia Josef Drotleff din Sibiu, în colişe de cîte 4 mărci (2 ×2). (Fig. Nr. 17 şi 19).

Dantelura este de 11,1/2, iar tirajul de 22860 de bucăţi pentru valoarea de 3 (h) cafeniu şi de 14960 pentru valoarea de 5 (h) verde închis. Există şi varietăţi de culori.

Emisiunea a cuprins patru tipuri, fiecare din cele patru mărci ale coliţei avînd caracteristici diferite.

La marca de 3 (h), de culoare cafenie, am stabilit şi denumit tipurile, conform următoarei aşezări în coliţă:

I	II
III	IV

Tipul I are al treilea acoperiş, din cele cinci, din centrul desenului, cu un punct colorat şi o linie.

Tipul II are al treilea acoperiş haşurat cu trei linii apăsate.

Tipul III are al treilea acoperiş haşurat cu două puncte şi o linie.

Tipul IV are cadrul din colţul din dreapta sus al mărcii uşor îngroşat.

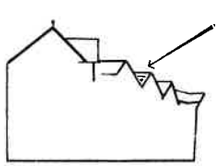

Tipul 1

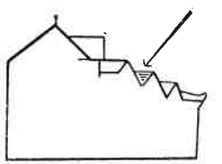

Tipul 2

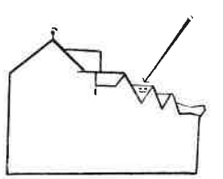

Tipul 3

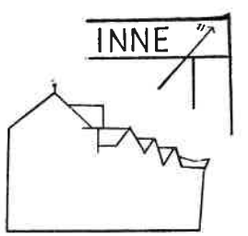

Tipul 4

La marca de 5 (h), de culoare verde închis, avem tot patru tipuri, cu alte caracteristici decît tipurile de la marca de 3 (h). Dispuse în acelaşi fel în coliţă ca şi marca de 3(h), tipurile au următoarele caracteristici:

Tipul I are o crestătură în exteriorul cadrului, deasupra şi în dreptul literei E din RINNE şi o pată în cadrul îngust din dreapta.

Tipul II are al doilea acoperiş haşurat, iar al cincilea acoperiş are o diagonală.

Tipul III are deasupra celui de al doilea acoperiş o pată necolorată, oarecum triunghiulară, iar celelalte trei acoperişuri sînt nehaşurate.

Tipul IV are două puncte pe acoperişul al treilea, fără celelalte semne ale tipului 1—3.

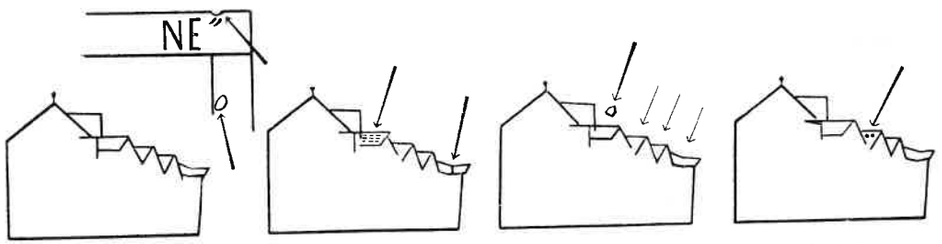

Tipul 1 Tipul 2 Tipul 3 Tipul 4

După unirea Transilvaniei din anul 1918, datorită rănilor lăsate de război, Păltinişul a fost puţin frecventat, ceea ce a făcut ca trimiterile poştale ca şi sosirile poştale, cu marca oficială românească şi marca „Păltiniş," emisiunea 1910, să fie rare.

O problemă filatelică foarte interesantă o constituie întregul poştal amintit în literatura de specialitate şi în catalogul mărcilor româneşti din anul 1974, pagina 514. Părerea noastră este că plicurile cu aşa zisa marcă încrustată, cu imaginea Păltinişului, nu constituesc un întreg poştal. Aceste plicuri şi coala de scris, cu imaginea din marca Păltiniş emisiunea 1910, nu pot fi considerate întreguri poştale, deoarece aşa zisa marcă încrustată pe plic are valoarea anulată printr-un supratipar, în formă de patrat negru, în timp ce mărcile normale din această emisiune au trecută valoarea exprimată prin cifra 5 în ambele colţuri de jos ale mărcii. De asemenea în sprijinul acestei argumentări este şi faptul că nu se cunoaşte nici un exemplar care să aibe aşa zisa marcă încrustată pe plic şi să fie obliterat cu o ştampilă „Păltiniş", adică să fi circulat, atestînd prin aceasta recunoaşterea ca marcă a acestei embleme. Încrustarea pe plic ca şi pe coala de scris aferentă, a avut rol de emblemă, simbol al Păltinişului, iar plicurile aveau tipărit pe verso textul: „Kurhaus „Hohe Rinne"/bei Hermannstadt, Siebenbürgen/Ungarn" sau pe faţă: „Sektion Hermannstadt der/Siebenbürgischen Karpathenverein"[56].

Faptul că anularea valorii mărcii de pe plic şi coală nu este identică, pe plic fiind făcută printr-un supratipar de formă patrată şi de culoare neagră, iar pe coala de hîrtie direct cu un ornament care a înlocuit cifra 5, din momentul imprimării şi nu ulterior, cu aspect estetic şi de culoare albă, ne îndreptăţeşte să tragem concluzia că a existat ideea unui întreg poştal, dar nu s-a realizat, fiind interzis de poşta oficială.

Descoperirea făcută în colecţia R. Weyrauch—Sibiu aduce o lămurire valoroasă în această privinţă: în colecţia amintită se găseşte o scrisoare din Păltiniş adresată de Pildner von Steinburg, medicul amintit la început ca iniţiator al staţiunii montane, către sora lui Luisa. Scrisoarea are data de 2 august 1912, este predată recomandat la oficiul poştal Sibiu şi are plicul imprimat cu imaginea Păltiniş din emisiunea 1910, de culoare măslinie, la care valorile sînt anulate cu un creion albastru, în mod neregulat, mai mult sau mai puţin în formă de cerc. Coala de scris a acestei scrisori are şi ea imprimată imaginea mărcii „Păltiniş", dar de culoare neagră, valoarea mărcii fiind înlocuită de un ornament alb, pus de tipografie la imprimarea imaginii, fără a avea caracter de supratipar. (Fig. Nr. 18). Dacă marca, care la acest plic avea valoarea de 5 (h) tipărită avea şi o ştampilă „Păltiniş", am fi fost în faţa unui întreg poştal. Cum însă valoarea este anulată rudimentar cu un creion albastru, însemnează că a fost anulată chiar de expeditor, care cunoştea interzicerea folosirii plicului ca întreg poştal şi pînă la anularea valorii cu un supratipar, a anulat el valoarea.

Autenticitatea piesei nu poate fi contestată, deoarece este o scrisoare recomandată, timbrată, ştampilată şi numerotată ca atare. Din acest document se poate trage concluzia că iniţial a existat ideea de a se face un întreg poştal, deoarece marca de pe plic nu are valoarea anulată la fel ca şi pe coala de scris, adică ornament alb în locul cifrei 5. De asemenea culoarea încrustării de pe plic era măslinie, deci ca marca normală şi nu neagră ca pe coală.

Datorită opoziţiei poştei oficiale întregul poştal conceput ca atare nu a putut fi pus în circulaţie şi a trebuit ca întregul lot de plicuri să fie anulat cu un supratipar care să acopere valoarea mărcii, transformînd astfel marca în emblemă. Înainte de anularea de către tipografie a mărcii de pe plic, Pildner a anulat el un exemplar (sau mai multe?), pentru uz propriu.

De altfel întregurile poştale erau piese rezervate monopolului de stat şi toleranţa arătată la mărcile „Păltiniş", cu circulaţie limitată, nu s-a repetat şi cu întregurile poştale.

Faţă de această situaţie marca anulată, avînd imaginea Păltinişului, a putut fi considerată ca şi imaginea de pe coala de scris, ca emblemă a Păltinişului, după modelul marilor hoteluri din staţiunile turistice. Anularea s-a făcut de tipografie, acoperindu-se valoarea de 5 cu un supratipar negru de formă patrată regulată. Se dovedeşte, prin aceasta, că ideea unui întreg poştal a fost abandonată, iar existenţa acestui exemplar în mîna lui Pildner, se explică prin faptul că era o persoană marcantă în Societatea Carpatină şi de aceea a putut folosi un plic neanulat de tipografie, dar anulat probabil de el personal. (Fig. Nr. 13 şi 18)

EMISIUNEA a VIII-a, din aprilie 1923, este asemănătoare cu emisiunea precedentă, dar în culori schimbate. Deşi această emisiune a apărut după unire şi ar fi fost normal să se treacă valoarea monezii româneşti, ea păstrează vechile valori de 3 şi 5, socotindu-se 3 pentru 30 bani şi 5 pentru 50 de bani. Mărcile au fost următoarele:

— 3 (30) bani tipar albastru pe hîrtie albă;

— 5 (50) bani tipar roşu cafeniu pe hîrtie albă.

Emisiunea aceasta a apărut pentru trimiteri ce foloseau poşta de stat numai alături de marca oficială românească. Dantelura, confecţionarea ca şi celelalte detalii sînt aceleaşi ca şi la emisiunea precedentă. Tirajul a fost de 5 360 de bucăţi din fiecare valoare. Găurile dantelurii sînt ceva mai mici. (Fig. Nr. 9).

Mărcile din această emisiune au fost de aceleaşi tipuri ca şi cele din emisiunea precedentă, însă aranjarea lor în coliţă a fost diferită.

[56] Dr. F. Nagy, *Comunicare Asoc. filatelică*, Viena, 1977.

Poziția tipurilor în coliță era la marca de 3 (30) bani următoarea:

I IV
II III

La marca de 5 (50) bani:

I III
IV II

La această emisiune se cunosc și două eseuri (probe de tipar), cîte o coliță de fiecare valoare, nedantelate, pe hîrtie ordinară, cu text pe verso dintr-o carte școlară. Colițele sînt negumate și nu respectă ordinea tipurilor din emisiunea definitivă, dar au aceleași culori ca acestea[57].

EMISIUNEA a IX-a, din luna iunie 1924, a fost o emisiune jubiliară, ocazionată de comemorarea a 30 de ani de la întemeierea stațiunii Păltiniș. Emisiunea a avut două valori, fără indicarea acestora pe mărci:

— (50 bani) tipar verde pe hîrtie a) albă și b) gri;

— (1 leu) tipar roșu pe hîrtie a) albă și b) gri.

Marca are un format dreptunghiular, cu dimensiunile de 39,5/32,5 mm. La mijloc se află imaginea arterei principale cu clădiri din stațiune, încadrată într-un decor lat; în colțul din stînga, în medalion, este figura întemeietorului stațiunii, Dr. Carl Conradt, iar în colțul din dreapta, tot în medalion, Robert Gutt, președintele Societății Carpatine, secțiunea Sibiu. La centru, sus, se află inscripția pe trei rînduri: 1894/10 Juni/1924, iar jos HOHE RINNE. Inițiatorul mărcii a fost Geza Jakots, iar executantul colonelul Theodor Lassy, ambii din Sibiu. Numele lor apare jos, sub marcă, fără a fi însă ușor lizibil. Clișeul a fost executat de Angerer și Göschel iar tipărirea a asigurat-o imprimeria Krafft și Drotleff-Sibiu. (Fig. Nr. 10).

Mărcile s-au tipărit în colițe de cîte 10 bucăți cîte 5 pe două rînduri (Fig. Nr. 21), dantelura fiind de 11,$^1/_2$.

Tirajul a fost de 30 000 de bucăți din fiecare valoare. Există și mărci nedantelate, cu sau fără gumă, pe care le considerăm sustrase în timpul tipăririi, deoarece nu sînt gumate și deobicei tăiate dintr-o coală defectă. Ele nu au mai trecut prin ultimele operații de finisare (gumarea sau dantelarea colilor), prezentînd defecțiuni parțiale.

Din declarațiile făcute de Geza Jakots, în această situație ar fi fost zece coli verzi și șase coli roșii. Tot la această emisiune se cunosc și mărci cu dantelură dublă, ca și imprimări retro-verso (Abklatsch).

Hîrtia folosită a fost albă și gălbuie de 0,7 și de 0,11 mm, precum și hîrtie imitație pînzată. Avem și imprimări parțiale și deplasări de dantelură.

Caracteristicile și poziția mărcilor în coală sînt arătate în schița anexă ce urmează. (Pag. 105)

La această emisiune se cunosc eseuri (probe de tipar) de culoare neagră pe hîrtie cretată[58]. Probele sînt compuse din 20 de mărci, cîte cinci pe patru rînduri. Datorită deteriorării cîtorva clișee în tipografie, s-a hotărît a se face coliță de zece bucăți[59]. De asemenea avem și eseuri de zece bucăți pe hîrtie ordinară și pe hîrtie albă groasă.

Menționăm că se găsesc piese filatelice, provenite de la Păltiniș, care au circulat fără mărci „Păltiniș". Achitarea taxei de transport, de la Păltiniș pînă la prima poștă și invers, s-a făcut prin aplicarea ștampilei „HOHE RINNE", fără marcă (Bahrfreimachung). Am găsit astfel de piese cu datele de: 30 iulie, 11 august 1896; 30 iulie, 29 august 1898; 4 iunie, 28 iulie, 17 august 1899; 4 octombrie 1903; 9 octombrie 1904.

[57] Colecția C. R. — București.
[58] Colecția C. R. —București.
[59] L. Dengel, *mărturie directă.*

ANEXA

cu

Tipurile de mărci și poziția lor în coală la emisiunea din 1924 culoare verde și roșie.

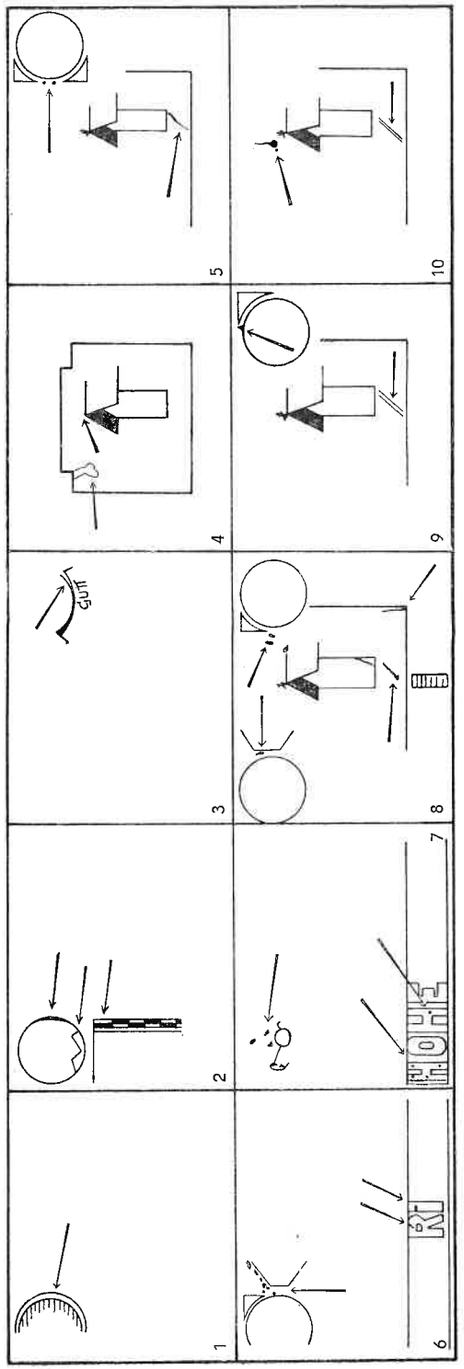

1. — Frunțea lui Conradt este fără puncte.
   — Zona hașurată din partea dreaptă a medalionului Conradt este mărginită de o linie.
2. — Conradt fără cravată, iar cercul medalionului este îngroșat în dreapta. Spațiul din cadru indicat este colorat, în loc de alb.
3. — Spațiul dintre medalionul din dreapta și cartușul numelui, este alb numai deasupra literelor TT.
4. — Lipsă cocoș de pe clădire și pată pe cer.
5. — Puncte în stînga medalionului Gutt și linie de la colțul casei spre literele RI.
6. — Puncte între medalionul stîng și cartușul cu data.
   — Linie verde pe literele R și I.
7. — Trei puncte deasupra ochiului drept din medalionul Conradt.
   — Punct pe a 2-a verticală a literei H, în dreptul liniei orizontale.
8. — O liniuță în stînga și două în dreapta cartușului cu data.
   — Linie în colțul drept jos al cadrului pentru clădiri.
   — Linie de la colțul clădirii, spre RI.
9. — Linie pe cercul medalionului Gutt, sus spre dreapta.
   — Dungă albă de la colțul clădirii spre RI.
10. — Pată cu puncte deasupra coșului; dungă albă spre RI.

La întrebarea dacă trimiterile poştale spre Păltiniş primeau şi ele această marcă, deoarece se executa acelaşi serviciu de transport de la ultima poştă oficială pînă la staţiune, răspunsul este, în principiu, afirmativ, găsindu-se şi material care să ateste aceasta. (Fig. Nr. 20). Trebuie să recunoaştem însă că la primele emisiuni nu am găsit material asemănător, precum şi la unele plicuri venite din străinătate (Austria) la Păltiniş, care nu au marca „Păltiniş" pe ele. Credem că taxa de transport a fost achitată fără a se mai aplica marca respectivă.

4.3. ŞTAMPILELE POŞTEI LOCALE „PĂLTINIŞ".

Prima ştampilă „Păltiniş" a fost o ştampilă administrativă, fără cadru, cu inscripţia pe trei rînduri: „KURHAUS/auf der/HOHEN RINNE", în dimensiunile de 37/15 mm (Fig. Nr. 22 din Tabloul sinoptic al ştampilelor „Păltiniş"). Se cunosc şi exemplare cu data completată de mînă (25 Aug. 1895).

În anul 1895 sezonul la Păltiniş a durat de la 1 iunie—30 iulie. Între datele menţionate s-a utilizat această ştampilă. Am găsit totuşi ştampila respectivă pe cărţi poştale fără marcă, cu datele de 30 iulie 1896 şi 29 august 1898. Culoarea ştampilei este neagră sau violet.

A doua ştampilă a fost de formă rotundă, uşor ovală, formată din două cercuri apropiate, cercul exterior fiind mai îngroşat şi cu un diametru de 38,5/37,7 mm. Înăuntrul ştampilei se găseşte, sus, inscripţia „Siebenburgischer Karpathenverein", iar jos „Sektion Hermannstadt", ambele scrise curbat, de-a lungul cercului. Dedesubtul primei inscripţii, tot curbat, găsim scris „Kurhaus", iar deasupra celei de a doua „auf der Hohen Rinne". La mijloc, orizontal, se găseşte data înscrisă în cifre, ziua şi anul, iar luna prescurtat în litere (ex: 23 Aug. 1900). În ştampilă se găsesc şi ornamente, deasupra şi dedesubtul datei, ca şi pe laturile din stînga şi dreapta. (Fig. Nr. 23). Această ştampilă a apărut pentru prima dată la 2 iunie 1896 şi a avut o lungă durată de întrebuinţare.

Cercetătorul englez J.L.N. Best afirmă că această ştampilă s-a folosit pînă la 11 iulie 1905; cunoaştem însă o scrisoare cu marca verde de 5 h. emisiunea 1906, cu această ştampilă, datată din 2 august 1907, expediată de la Păltiniş, prin Cristian (Keresztenysziget), la Ocna Sibiului (Vizakna), o carte poştală din 6 octombrie 1910 expediată la Sibiu precum şi mărci din emisiunea 1910, obliterate cu această ştampilă în anul 1914.

În anii în care s-a folosit ştampila amintită, deschiderea şi închiderea sezonului la Păltiniş au fost marcate de următoarele date:

— 1896 de la 15 iunie—19 septembrie
— 1897 de la 1 iunie—15 septembrie
— 1898 de la 1 iunie—15 septembrie
— 1899 de la 15 iunie—15 septembrie
— 1900 de la 15 iunie—24 septembrie
— 1901 de la 15 iunie—20 septembrie
— 1902 de la 20 iunie—15 septembrie
— 1903 de la 20 iunie—15 septembrie
— 1904 de la 1 iunie—25 septembrie

[60] J. L. N. Best, *Notes of the Cancellations of the Hotel Stamps, Hohe Rinne.* The Cindrella philatelist, april, 1967, vol. 7, Nr. 2, p. 25.

În continuare, datele posibile pentru corespondenţă trebuiesc socotite între 1 iunie şi 25 septembrie. Orice ştampilă în afara acestor date trebuie cercetată cu mare atenţie.

A treia ştampilă folosită a fost una asemănătoare cu precedenta, în dimensiunile de 38,5 mm, cu deosebirea că în loc de „auf der Hohen Rinne" este trecut, de data aceasta, numai „HOHE RINNE", iar KURHAUS este scris cu litere mari. Ornamentele sînt în chip de rămurele. (Fig. Nr. 24). Ştampila prezentată a apărut în anul 1905, folosită fiind în paralel cu cea precedentă.

A patra ştampilă este formată dintr-un cadru dreptunghiular, cu dimensiunile de 50/30 mm, avînd inscripţia pe patru rînduri: „Siebenburgischer Karpathenverein/ Sektion Hermannstadt/Data (12 SEPT. 1913)/KURHAUS HOHE RINNE". Întrebuinţarea ei datează din anul 1913, dar nu în exclusivitate, deoarece, în continuare au apărut piese cu ştampilele rotunde 2 şi 3. (Fig. Nr. 25).

A cincea ştampilă a fost o ştampilă liniară în dimensiunea de 52/6 mm formată din inscripţia „HOHE RINNE", cu litere din linii duble, la care se aplica data separat cu o ştampilă liniară, fără cadru, în dimensiunile de 32/5 mm. (Fig. Nr. 26). Se cunosc piese care au ştampila HOHE RINNE, fără dată (Fig. Nr. 27), şi piese care erau ştampilate numai cu data. (Fig. Nr. 28). Această ştampilă a fost folosită începînd cu emisiunea 1923. Culoarea ştampilei este violetă.

A şasea ştampilă este o ştampilă liniară, formată din inscripţia „HOHE RINNE", dar de dimensiunile 50/7 mm, la care se aplica data formată dintr-o ştampilă liniară separată (Ex: 18. Aug. 1926), încadrată de două linii orizontale sau dredtunghi în dimensiunile de 15/5,5 mm. (Fig. Nr. 29). Această ştampilă a apărut în emisiunea din anul 1924. Culoarea ştampilei este violetă sau roşie.

A şaptea ştampilă, folosită tot în emisiunea 1924, a fost o ştampilă liniară pe două rînduri, cu inscripţia: „Direktion des Kurhauses/„HOHE RINNE", în dimensiunile de 37,5/7 mm (ambele rînduri), la care se adăuga data cunoscută de la ştampila a şasea. (Fig. Nr. 30). Culoarea ştampilei este violetă.

A opta ştampilă a fost o ştampilă liniară, încadrată într-un dreptunghi de 64/15 mm, cu litere mari de 9 mm, iar cele mici de 6,5 mm. Această ştampilă a fost foarte rară. Culoarea ştampilei este violetă. (Fig. Nr. 31).

Simbolul poştei Păltiniş.

Material documentar Păltiniș.

Dr. med. Julius Pildner v. Steinburg inițiatorul unei stațiuni climaterice în apropierea Sibiului.

Dr. Carl Conradt conducătorul lucrărilor de construcție și amenajare a stațiunii Păltiniș 1892—1894

Stațiunea climaterică Păltiniș (Hohe Rinne) Jud. Sibiu înainte de modernizare.

Omnibusul care făcea curse între Sibiu—Păltiniș.

Robert Gutt Președintele Asociației Carpatine la data inaugurării stațiunii 10 iunie 1894

Prima carte poștală ilustrată cu stațiunea Păltiniș din 1894, expediată în ianuarie 1895.

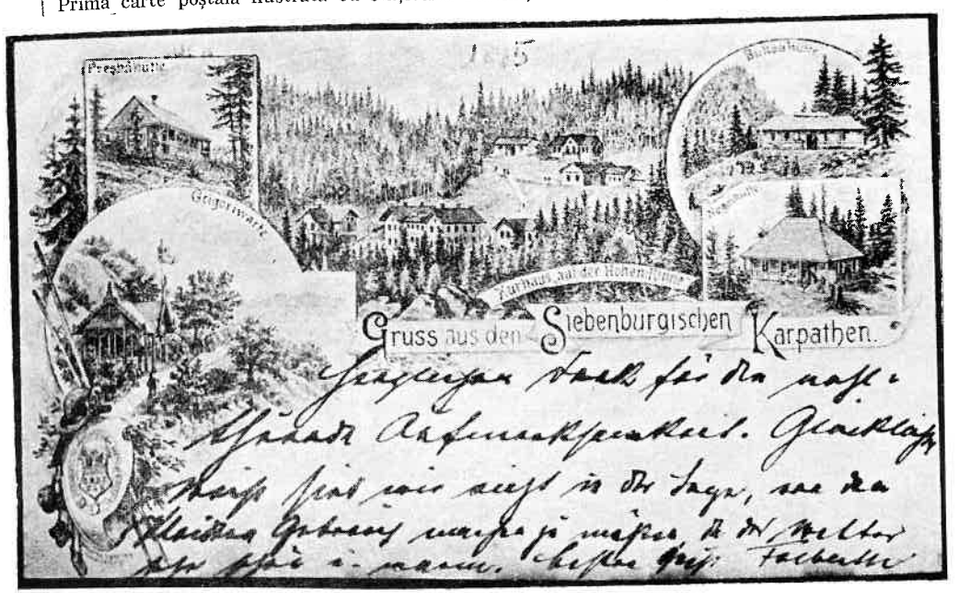

Tabloul sinoptic al mărcilor „Păltiniș"

EMISIUNEA -I- a

ornament normal
Fig. nr. 1

ornament răsturnat
Fig. nr. 2

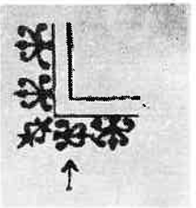

o. răsturnat mărit
Fig. nr. 2 bis

EMISIUNEA -II-a

Fig. nr. 3

Reimpresiunea Raimann

Fig. nr. 4

EMISIUNEA -III- a

2 h.

4 h.

Fig. nr. 5

EMISIUNEA -IV- a

Fig. nr. 6

EMISIUNEA -V- a

2 h.

5 h.

Fig. nr. 7

EMISIUNEA -VI-a

2 h.

5 h.

Fig. nr. 8

EMISIUNEA -VII- a și -VIII- a

3 h. (30 bani)

5 h. (50 bani)

Fig. nr. 9

EMISIUNEA -IX- a

(50 bani și 1 leu)

Fig. nr. 10

Coliţa dantelată de 12 mărci de 4 h. emisiunea 1900.

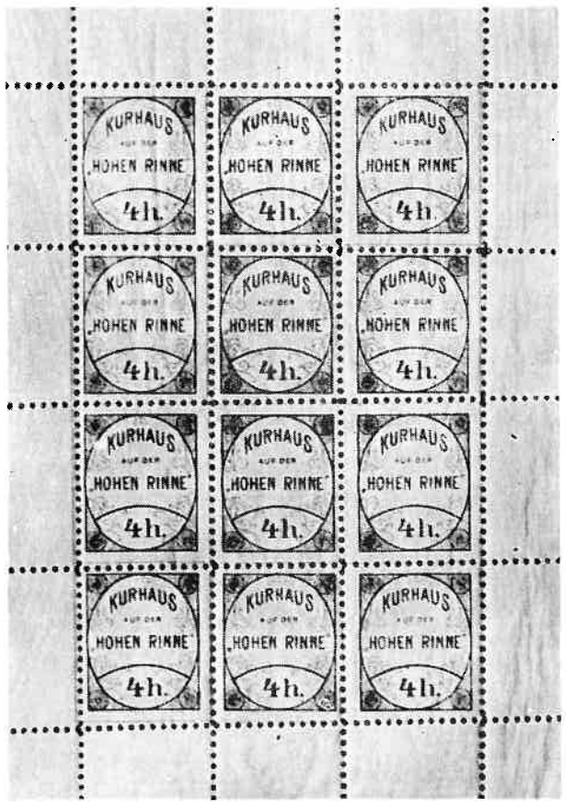

Fig. nr. 11

Coliţa nedantelată de 12 mărci emisiunea 1900.

Fig. 12

Secţiuni din hîrtia de scris cu emblema „KURHAUS HOHE RINNE"

Secţiuni de plicuri cu emblema „KURHAUS HOHE RINNE"

Fig. 13

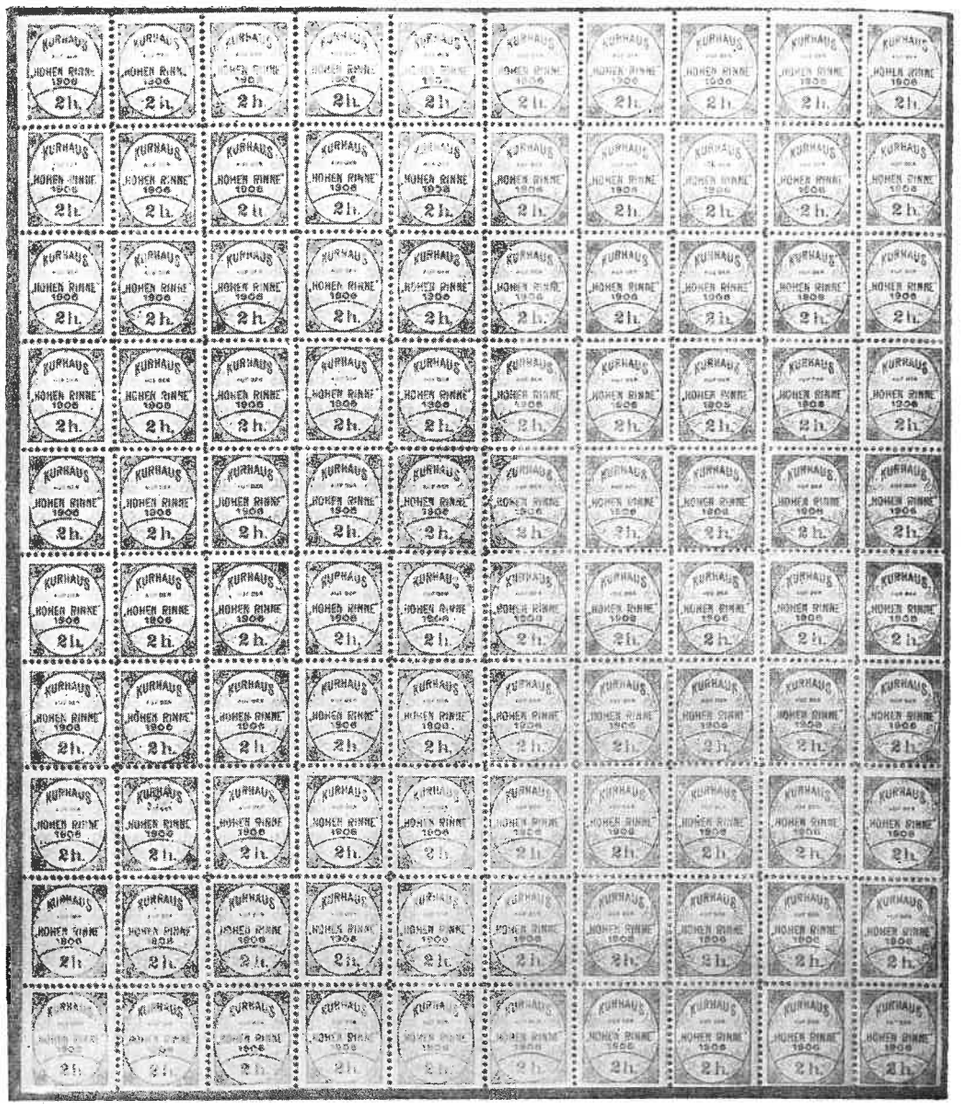

Fig. 14 Coala de 100 de mărci 2 h. emisiunea 1906.

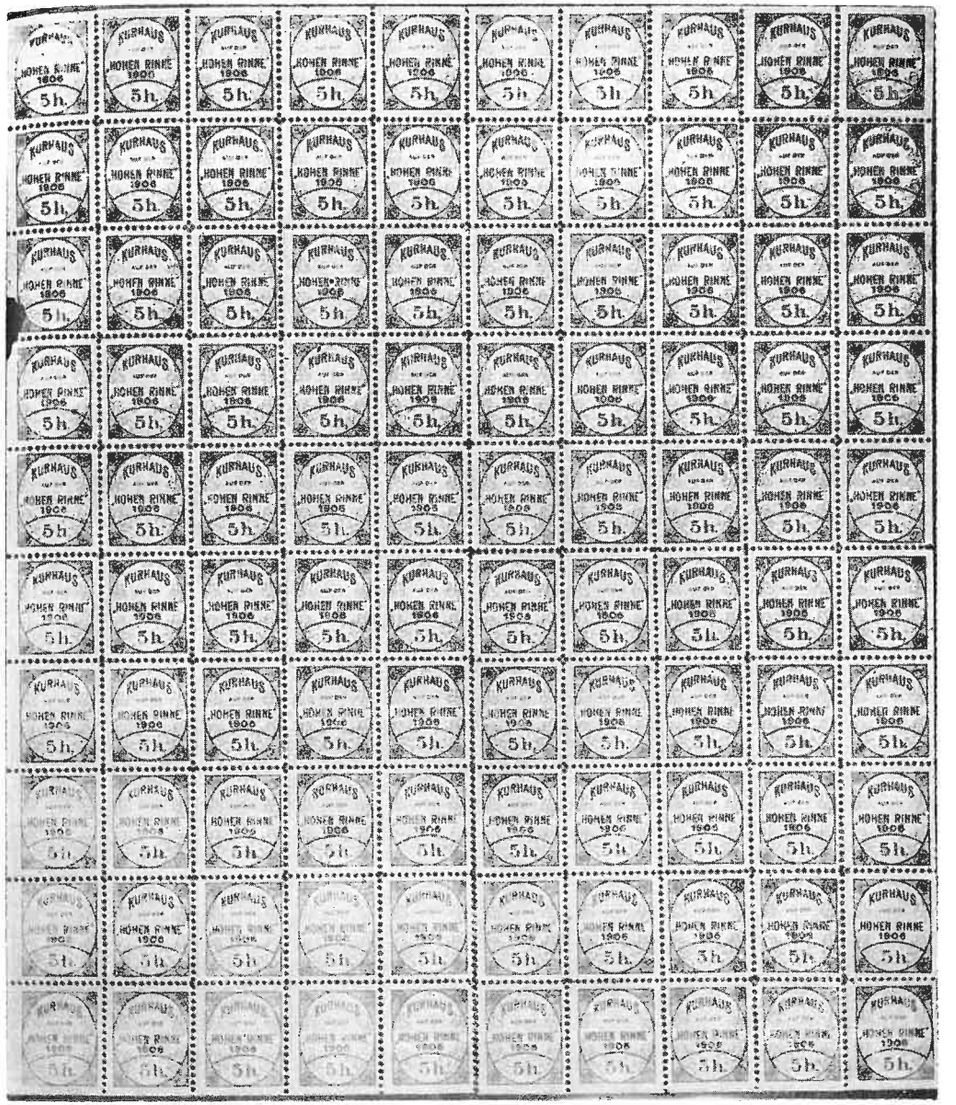

Fig. 15 Coala de 100 de mărci 5 h. emisiunea 1906.

Fig. 16 Coala de mărci 5 h. emisiunea a VI-a 1909

Colița de 4 mărci 3 h emisiunea a VII-a

Fig. 17

Hîrtia de scris cu text, aparținînd plicului de mai jos.

Marca de pe plic anulată cu un creion albastru. Anularea în formă de cerc.

Fig. 18

Colița de 4 mărci 5 h emisiunea a VII-a

Fig. 19

Fig. 20 Ziar primit la Păltiniș cu marca Păltiniș.

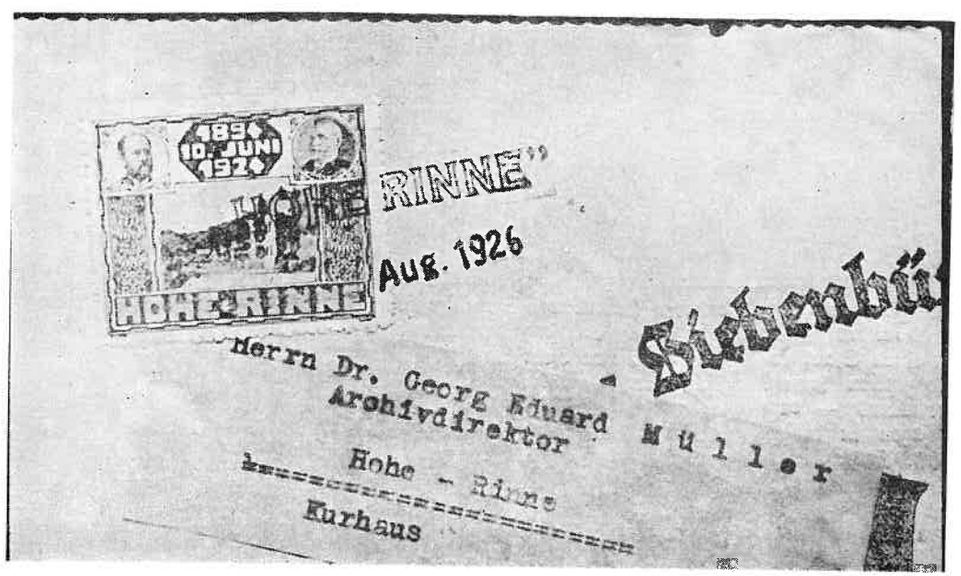

Fig. 21 Colița cu mărcile emisiunii 1924.

ȘTAMPILELE POȘTEI LOCALE PĂLTINIȘ

Fig. 22

Fig. 23

Fig. 24

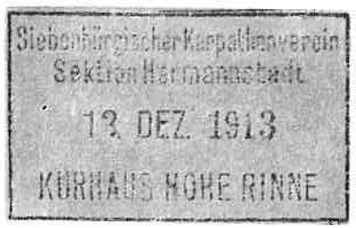

Fig. 25

Fig. 26

Fig. 27

Fig. 28

Fig. 29

Fig. 30

Fig. 31 Cartea poştală expediată din Păltiniş la Sibiu, cu a VIII a ştampilă liniară descrisă la pag. 107

DIE POSTGESCHICHTE VON SIBIU (Hermannstadt) BIS 1918
Kurze Zusammenfassung

Hermannstadt und Umgebung besitzen reiche geschichtliche Quellen, die zur Forschung und Untersuchung anregen. Auch war Hermannstadt lange Zeit hindurch Sitz der siebenbürgischen Postdirektion.

In dieser Gegend finden wir die ersten postgeschichtlichen Spuren während der römischen Besetzung Daziens (106—271 u. Z.). Die damalige römische Verwaltung führte in Dazien eine Postorganisation ein. Diese Organisation wie auch die wichtigsten Verkehrs- und Postrouten werden von Anfang der vorliegenden Arbeit und bis zur Seite 12 beschrieben.

Zwischen dem IV. und XV. Jahrhundert folgte eine Zeit in der nicht viele Postspuren zu finden sind. Die erste schriftliche Quelle stammt aus dem Jahr 1095. Es ist ein Befehl des ungarischen Königs Ladislaus des Heiligen, der die Adligen, Kirchen und Ortschaften verpflichtet eine Pferdeabgabe für die Postreiter zu stellen. Auch wird in einer Chronik von 1360 eine Poststube in Wien erwähnt. Ebenso gab es Postboten und Stadtreiter in dieser Zeit. Unter dem König Mathias (1458—1490) wurden die ersten Postwagen mit Pferden in Siebenbürgen eingeführt. Unter dem Kaiser Maximilian I., im Jahre 1491, wurden die Städte zur Einführung von Postboten sogar verpflichtet.

Eine für die Postgeschichte viel reichere Zeitspanne ist die vom XVI.—XIX. Jahrhundert. Es wurden feste Postrouten eingerichtet, wie die im Jahre 1551 von Pressburg nach Hermannstadt. Anton Kurz erwähnt ein hermannstädter Postwesen während andere ausländische Reisende Postrouten durch Hermannstadt in ihren Tagebüchern verzeichnen. 1691 übernahm die für die Postgeschichte berühmte Familie Paar auch die siebenbürgische Postverwaltung, die sie nach dem österreichischen Vorbild organisierte.

Unter dem Kaiser Karl VI. (1711—1740) wurde der Verbindungsweg zwischen Hermannstadt und der Walachei, die via Carolina, im Roten-Turm-Pass erweitert und verbessert. Die direkte Verbindung zwischen Hermannstadt und Wien wurde im Jahre 1745 hergestellt. Zahlreiche andere Postwege und -verordnungen werden in der vorliegenden Arbeit erwähnt.

Im hermannstädter Staatsarchiv befindet sich ein Register in lateinischer Sprache aus dem XVIII. Jahrhundert, in dem die zur Beförderung vorgesehenen Briefe eingetragen sind, und zwar mit genauen Angaben über Bestimmungsort, Adresse, Gewicht und Versandtkosten. (Siehe Seite 17)

Dank der zahlreichen Belege aus dem hermannstädter Staatsarchiv wie auch aus privaten Sammlungen (L. Dengel, C. F. Jickeli u.s.w.) sind die wichtigsten österreichischen Postbestimmungen des XVIII. und XIX. Jahrhunderts bekannt. Unter andrem befindet sich hier ein durch die Gubernialverordnung Nr. 6553/1840 vorgeschriebenes Entfernungsregister in lateinischer Sprache für Siebenbürgen, das für den Gebrauch der Postämter bestimmt war. (Seite 23)

Abfahrt und Ankunft der Postkutschen von Wien, Bukarest und Budapest, die in den Jahren 1830, 1835, 1845, 1846 und 1849 durch Hermannstadt fuhren werden beschrieben sowie authentische Vormerkscheine der Malle-Post und der „Franz Ludwigschen privat Eilfahrts-Anstalt“ abgebildet.

Die Quarantäne im Roten-Turm-Pass ist ausführlich behandelt; der genaue Ort des Hauptcontumazamtes und der Isoliergebäude festgehalten, wie auch die verwendeten Siegel und Quarantänestempel, die mit Fotobelegen bewiesen sind. Es folgen die Postgebühren der vorphilatelistischen Zeit wie auch die „Ex-Offo“-

Briefe. Mit den geschichtlichen Daten über Hermannstadt bis 1918 endet das ertes Kapitel.

Im zweiten Kapitel werden die vorphilatelistischen Stempel mit Fotobelegen und Stempel auf Briefen wie auch Zusatzstempel, Abgabe- und Retourrecipisse vorgeführt. Es handelt sich um seltene Exemplare aus verschiedenen Sammlungen.

Das dritte Kapitel behandelt die Geschichte der philatelistischen Zeitspanne von 1850—1918. Im ersten Teil des Kapitels ist die Zeitspanne von 1850—1867 behandelt, in der Siebenbürgen unter österreichischer Verwaltung stand. Da Hermannstadt der Sitz der Postdirektion für Siebenbürgen war sind die österreichischen Postbestimmungen, die hier in Kraft waren, auch für die Forscher der österreichischen Postgeschichte von Interesse. Reiches Belegmaterial, wie Nachporto, Ex-Offo-Briefe, Vorentwertungen werden gezeigt und beschrieben.

Das Studium der Entwertungen bringt neue Feststellungen mit sich, die Ed. Muellers „Handbuch der Entwertungen von Österreich 1850—1863/64" aus dem Jahr 1961 ergänzen und korrigieren. (Seite 62) Eine interessante Entdeckung ist, dass der Einkreisstempel in dem HERRMANNSTADT mit zwei R geschrieben der zweite ist und nicht der Einkreisstempel mit der Zeitangabe „Früh", „Mittags" oder „Abends". Der Stempel mit zwei R war nur zwei Monate in Gebrauch (Oktober und November 1851). Viel später ist er als Sonderstempel für Wertbriefe wieder zu finden. (Seite 55)

Ausserdem sind einige Stempel von Ed. Mueller gar nicht erwähnt, wie RO-fy, RO-fh und RO-f, deren Reihenfolge in der letzten Rubrik auf der Seite 62 angeführt wird.

Im zweiten Teil des dritten Kapitels folgt die ungarische Verwaltung (1867—1918). Postgebühren, ungarische Poststempel für Hermannstadt, Abgabe- und Retourrecipisse u.s.w. werden in diesem Teil ausführlich behandelt. Da die Form der Stempel einheitlich für ganz Ungarn war, ist dieser Teil auch für die ungarische Postgeschichte interessant.

Abschliessend wird im letzten Kapitel (IV) die vom „Siebenbürgischen Karpathenverein — Sektion Hermannstadt" unterhaltene Privatpost „Hohe Rinne" (Păltiniș) nach den neuesten Entdeckungen behandelt. So wurde festgestellt, dass es für die zweite Ausgabe der Hohe-Rinne-Marken auch einen Nachdruck gab, der für den Admiral Raimann hergestellt wurde. Der als Ganzsache bekannte Briefumschlag der Ausgabe 1910 war zwar als Ganzsache gedacht, ist jedoch durch das Überdrucken der Wertziffer nur als Emblem des Kurortes geblieben. Auch wurden hier Merkmale der Marken, ihre Bogenstellung, Probedrucke, Papierarten, Stempel und viele andere Einzelheiten behandelt und damit wichtige Hinweise für Prüfer geliefert.

Die Postgeschichte von Hermannstadt überschreitet die Stadt selbst, da die Postdirektion für Siebenbürgen lange Zeit hier den Sitz hatte. Dadurch sind die in dem hermannstädter Staatsarchiv gefundenen Postdokumente von allgemeiner Gültigkeit für Siebenbürgen und für Österreich und tragen zur Erweiterung der Kenntnisse über die Postgeschichte bei.

Die österreichischen Konsulatpostämter in der Walachei und einige in der Moldau wurden in einer langen Zeitspanne von der Postdirektion Hermannstadt aus geleitet und somit erfahren wir historische Einzelheiten über dieses seltene aber beliebte philatelische Gebiet.

Wir hoffen mit der Postgeschichte von Hermannstadt auch ein Glied zu der grossen Kette der philatelistischen Forschung beigetragen zu haben.

BIBLIOGRAFIE

a) Lucrări citate

AUREL DUMITRESCU-JIPA și NICOLAE NISTOR, Sibiul și ținutul în lumina istoriei, I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976.

SUETON, CÄSARENLEBEN, ALFRED KRÖNER Verlag, Stuttgart, gedruckt bei H. Rombach et Co, Freiburg i. Br., 1941.

C. N. MINESCU, Istoria poștelor române, Imprimeria Statului, 1916.

C. C. CIURESCU, Istoria României în date, București, Editura Enciclopedică română, 1972.

DR. RUDIGER WURTH, Die Erblandpostmeister von Paar und die Entwicklung der Briefpost in Oesterreich, philatelistische Zeitschrift, Wien, 1975.

ANTON KURZ, Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens, Brașov, Gött, 1844.

P. CERNĂVODEANU, Călătoria lui Pierre Lescalopier, în Studii, vol. IV. București.

INVENTAR FOI VOLANTE, Fond Brukenthal, Arhivele Statului Sibiu, 5—1—10—590/Nr. 279.

FRANZ BABINGER, Passage des königlichen schwedischen H. Ambassadeur Gotthardi, Leyden Sl Brill.

INVENTAR FOI VOLANTE, Fond Brukenthal, 5—1—10—248/Nr. 275.

INVENTAR FOI VOLANTE, Fond Brukenthal, 7/1—1—5; f. 21.

DOCUMENT ARHIVELE STATULUI SIBIU, 42, Fg. 6—9, Nr. 27.

EMIL SIGERIUS, Chronik der Stadt Hermannstadt, Sibiu, 1929, Editura J. Drotleff.

DOCUMENT 1—Q—1—4—Nr. 80, Arhivele Statului Sibiu.

ARTICOL PUBLICAT DE PROF. MIRCEA STOIA în Flacăra Sibiului din 15.07.1967.

SZEKULA, BRIEFMARKENVERKEHR, Revistă filatelică, 20 aprilie 1908.

EDWIN MUELLER, Handbook of the pre-stamp postmarks of Austria, 1960, Collectors Club, New-York.

INSTRUCȚIUNILE 2511/1820, Arhivele Statului Sibiu, O—1—6—Nr. 114.

ITINERARII POȘTALE, Arhivele Statului Sibiu, Q 6-D 25-Nr. 203.

TRAUGOTT TEUTSCH, Autobiografie, Editura Ernst Dück, Brașov, 1902.

FÜHRER DURCH HERMANNSTADT und seine Umgebung, Verlag Drotleff 1869.

F. K. MEYER, Desinfected mail, Kansas, U.S.A.

SAMMLUNGEN EINIGER NORMAL-VERORDNUNGEN, Editura M. Hochmeister, Sibiu, 1830.

SIEBENBÜRGER WOCHENBLATT, Nr. 14 din 6 aprilie 1838-Brașov, Arhivele Statului Sibiu.

Idem Nr. din 25 mai 1838 și 22 iunie 1838, Arhivele Statului Sibiu.

PROIECT DE REGULAMENT și circulara Banffi, Arhivele Statului Sibiu, Q 5-B 8-Nr. 50.

INSTRUCTIO PRO PERTRACTATIONE officiosarum corespondentiarum ..., Arhivele Statului Sibiu, Q-1-4-Document 3305/1789.

CIRCULARA Nr. 6592 din 18 iulie 1821, Q-1-6-Nr. 114, Arhivele Statului Sibiu.

SIEBENBÜRGER BOTE, XLVII/1833, Nr. 29 din 13 aprilie și Nr. 30 din 17 aprilie 1833, Biblioteca Muzeului Bruckenthal, Sibiu.

KUMPF MIKULI, Neue Briefe über alte, Viena, 1931.

TÉRFI BÉLA, Magyarische Postabstempelungen, Budapest, 1943.

ALEXANDER BUNGERZ, Grosses Lexikon der Philatelie, München, 1923, Verlag Albert Kürzel

JOSEPH POSCH, Poșta de campanie pe timpul ocupației Țărilor Române din anii 1854—1857, Festschrift zur phil. Tagungen, Viena, 1928.

EDWIN MUELLER, Handbuch der Entwertungen von Oesterreich, und Lombardei-Venetien auf den Freimarken-Ausgaben von 1850—1863/64, 1961, Verlag Heinrich Geitner Viena VIII.

CORIOLAN SUCIU, Dicționar istoric al localităților din Transilvania, Cluj, 2 vol., Arhivele Statului Sibiu, 11—18—66.

DR. FREDERICH SCHULLER, Kurhaus auf der Hohen Rinne, Sibiu, 1924.

JAHRBUCH DES SIEBENBÜRGISCHEN Karpathenverein, Sibiu, 1924.

LUDOVIC DENGEL, Istoria oficiilor poștale particulare și mărcile lor, foste în circulație pe teritoriul României de azi, 1947, Sibiu.

S.K.V., JAHRBUCH, 1942, Sibiu.

J. L. N. BEST, The Cindrella philatelist, Vol. 5, Nr. 3, iulie 1965.

CATALOGUL MĂRCILOR POȘTALE ROMÂNEȘTI, 1974, București.
L.N. AND M. WILLIAMS, Hotel Posts of Hungary and Rumania, 1962, London.
J. L. N. BEST, The Cindrella philatelist, vol. 7, Nr. 2 aprilie 1967.
DR. FERENC NAGY, Comunicare Asociația Filatelică, Viena, 1977.
b) *Alte lucrări consultate.*
MARTIN HOCHMEISTER, Versuch eines kurzgefassten Handbuches, Sibiu, 1790.
CATALOGUL DOCUMENTELOR GRECEȘTI din Arhivele Statului Brașov, Direcția generală a Arhivelor statului București, 2 vol. 1958.
LUKAS JOSEF MARIENBURG, Geographie des Grossfürstentums Siebenbürgen, Band 1, Sibiu, 1813.
JOSIF PERVAIN, Ana Ciurdariu, Aurel Suciu, Românii în periodicele germane din Transilvania 1778—1840, Editura științifică și enciclopedică, București, 1977.
W. BRUCKNER, Hermannstadt in Siebenbürgen, Leipzig.
GUSTAV SEIVERT, Die Stadt Hermannstadt, Festgabe, 1859.
NICOLAE LUPU, Sibiu und seine historischen Bauten, Editura Meridiane, București, 1969.
ION LUPAȘ, Importanța Sibiului în istoria Românilor, București, 1944.
CHARLES BONER, Siebenbürgen Land und Leute, Leipzig, 1868.
EDUARD ALBERT BIELZ, Handbuch der Landeskunde Siebenbürgens, Eduard Filtsch-Verlag, Sibiu, 1860.
SCHWARTZ, HANNENHEIM, DEUTSCHLÄNDER, Bilder aus der Geschichte und aus dem Leben der Stad Hermannstadt, Festgabe, 1953.

CUPRINS

Cuvînt înainte 5
Introducere 7

Capitolul 1. CONSEMNĂRI ISTORICE 9
1.1. Poșta romană în Dacia 9
1.2. Poșta în secolele IV—XV 13
1.3. Poșta în secolele XVI—XIX 14
a) Un curier poștal în acțiune 18
b) Împăratul Josif al II-lea la Sibiu 20
c) Publicitate poștală, drumurile diligențelor, reglementări privind primirea și predarea corespondenței, organizarea primelor oficii poștale 20
d) Carantina și desinfectarea scrisorilor 27
1.4. Perioada 1850—1918 33

Capitolul 2. PERIOADA PREFILATELICĂ 35
2.1. Legea poștelor din anul 1838 35
2.2. Taxarea trimiterilor poștale în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea 36
2.3. Ștampile poștale prefilatelice 39
2.4. Ștampile poștale adiționale prefilatelice 42
Tabloul sinoptic al ștampilelor prefilatelice 46

Capitolul 3. PERIOADA FILATELICĂ 49
3.1. Primele mărci poștale, organizarea instituțională și poșta de campanie din Țările Române 49
3.2. Taxele poștale în perioada 1850—1867 50
3.3. Ștampile poștale în perioada 1850—1867 folosite la Sibiu 53
3.4. Ștampile adiționale 60
3.5. Documente justificative pentru trimiterile poștale 63
3.6. Mărcile poștale puse în circulație în perioada 1850—1867 ... 64
Tabloul sinoptic al ștampilelor filatelice din perioada 1850—1867 66

3.7. Perioada 1867—1918 68
3.8. Taxele poştale în perioada 1867—1918 70
3.9. Ştampilele din perioada 1867—1918 71
3.10. Ştampile adiţionale 1867—1918 79
3.11. Documente de justificare poştală 1867—1918 81
3.12. Mărcile poştale în circulaţie în perioada 1867—1918 83
Tabloul sinoptic al ştampilelor filatelice din perioada 1867—1918 87

Capitolul 4. POŞTA LOCALĂ TURISTICĂ PĂLTINIŞ 91
4.1. Staţiunea turistică Păltiniş 91
4.2. Primul oficiu şi emisiunile de mărci Hohe Rinne (Păltiniş) 92
4.3. Ştampilele poştei locale Păltiniş 106

Diverse Material documentar Păltiniş 108
Scurtă prezentare în limba germană 121
Bibliografie 123

Coordonator de lucare: Prof. GHEORGHE STOICA
Macheta: ILIE SIMION

Bun de tipar: 30.01.1980. Apărut: 1980
Coli de tipar: 8.
Întreprinderea poligrafică Sibiu
Şos. Alba Iulia nr. 40